

Toponymie van Opvelp & Neervelp

Sapiens est, qui novit tacère. (S. Ambrosius)

Die zwygen kan,
Is een wys man.

Qui sçait, lorsqu'il faut, observer le silence,
Fait voir qu'il est doué d'une rare prudence.

(Naar: Frans T'Serstevens, Schat van zedespreuken en lessen.
Brussel, 1755, p. 540).

Computerbewerking en illustraties: Edelhart Y. Kempeneers.
www.kempeneers.org

Inhoud

1. OP- EN NEERVELP SITUERING
 - 1.1 Wijze van bewerking
 - 1.2 Toponymische kaarten
 - 1.3 Grenzen en fusies
 - 1.4 Indeling in secties
 - 1.5 Oppervlakten
2. NEDERZETTINGSNAMEN
 - 2.1 Op- en Neervelp
 - 2.2 Gehuchten
3. VLOEIEND EN STILSTAAND WATER
 - 3.1 Genummerde waterlopen
 - 3.2 Beek als simplex
 - 3.3 De Velpe
 - 3.4 Kleine waterlopen in Opvelp
 - 3.5 De Vloedgracht in Opvelp
 - 3.6 Kleine waterlopen in Neervelp
 - 3.7 Borne en Vijver
4. BERG EN DAL
 - 4.1 Namen voor de hoogten
 - 4.2 Namen voor de laagten

5. BOSSEN, BOMEN EN HAGEN
 - 5.1 Bossen
 - 5.2 Bomen
 - 5.3 Wijngaarden
 - 5.4 Hagen
6. GRASLAND
 - 6.1 Malse broeken
 - 6.2 Beemd
 - 6.3 Dries
 - 6.4 Heide
 - 6.5 Andere weidenamen
7. AKKERLAND
 - 7.1 Kouter
 - 7.2 Het open Veld
 - 7.2.1 Veldnamen in Opvelp
 - 7.2.2 Veldnamen in Neervelp
 - 7.3 Verbindingen met bunder
 - 7.4 Andere akkernamen
 - 7.4.1 Akkernamen in Opvelp
 - 7.4.2 Akkernamen in Neervelp
8. GEBOUWEN
 - 8.1 De kerken
 - 8.1.1 De kerk van Opvelp
 - 8.1.2 De kerk van Neervelp
 - 8.2 De Pastorieën
 - 8.2.1 De pastorie van Opvelp
 - 8.2.2 De pastorie van Neervelp
 - 8.3 Kapellen
 - 8.4 Armentafel of Tafel van de Heilige Geest
 - 8.5 Het Kasteel van Opvelp
 - 8.6 Namen met Hof
 - 8.6.1 Hofnamen in Opvelp
 - 8.6.2 Hofnamen in Neervelp
 - 8.7 Andere gebouwen
 - 8.7.1 Gebouwen in Opvelp
 - 8.7.2 Gebouwen in Neervelp
 - 8.7.3 De Kleine Blauwschuur
 - 8.8 Bruggen en afsluitingen
9. WEGEN EN VOETPADEN
 - 9.1 Omschrijvingen
 - 9.2 Type I versus type II
 - 9.3 De wegen in Opvelp
 - 9.3.1 De Hoegaardsesteenweg

- 9.3.2 De Waversesteenweg
- 9.3.3 De Perrestraat
- 9.3.4 Andere hoofdwegen
- 9.3.5 De straat in het Broek
- 9.3.6 Voetpaden in Opvelp
- 9.4 De wegen in Neervelp
 - 9.4.1 Van Neervelp naar Verrijk
 - 9.4.2 Een holle Straat
 - 9.4.3 De Weg naar Tienen
 - 9.4.4 De Klein-Heidestraat
 - 9.4.5 De Weg naar Hoegaarden
 - 9.4.6 De Ooienbergstraat
 - 9.4.7 Andere hoofdwegen
 - 9.4.8 Voetpaden in Neervelp
- 10. ATLAS
 - Krt 1 Bierbeek met fusiegemeenten 1977
 - Krt 2 Opvelp 1815. Indeling in secties
 - Krt 3 Opvelp 1877. Waterlopen
 - Krt 4 Opvelp 1841. Wegen en voetpaden
 - Krt 5 Boutersem met fusiegemeenten 1977
 - Krt 6 Neervelp 1815. Indeling in secties
 - Krt 7 Neervelp 1877. Waterlopen
 - Krt 8 Neervelp 1841. Wegen en voetpaden
- 11. BIBLIOGRAFIE
 - 11.1 Afkortingen
 - 11.2 Onuitgegeven bronnen. Archiefstukken
 - 11.3 Uitgegeven werken
 - 11.4 Kaarten
- 12. ILLUSTRATIES
 - Ill. 1 St.-Remigiuskerk Neervelp
 - Ill. 2 Kerk van St.-Antoniusabt Opvelp
 - Ill. 3 De hoeve van Nikki Huts
 - Ill. 4 Hoeve aan de Grote Dries
 - Ill. 5 Redingenhof Broekstraat
 - Ill. 6 Kleine Blauwschuur Neervelp
 - Ill. 7 Pastorie Opvelp
 - Ill. 8 Kosterhuis Opvelp
 - Ill. 9 Huis van Sebastien Pierre Opvelp
 - Ill. 10 Jezuïetenhof Velpstraat
 - Ill. 11 College van Daele
 - Ill. 12 College van Daele binnenzicht
- 13. INDEX

1. Op- en Neervelp situering

1.1 *Wijze van bewerking*

In 1876 beschreef rijksarchivaris Alphonse Wauters de dorpen Opvelp en Neervelp in zijn werk *Géographie et histoire des communes belges. Arrondissement de Louvain. Canton de Tirlemont*. Opvelp staat op de bladzijden 88 tot 98, Neervelp volgt op 99 tot 107. Wauters verschaft zeer interessante informatie over de geschiedenis van beide dorpen. Hij citeert ook plaatsnamen, maar vindplaatsen van zijn attestaties ontbreken, evenals mogelijke verklaringen.

Verder is er over de plaatsnamen of toponiemen weinig verschenen. Daarom raadpleegde ik voor mijn studie zoveel mogelijk de oude documenten zelf. Ik werd hierbij voor Opvelp goed geholpen door Pol Vanden Bempt. Ik bedank ook Frans Debrabandere die mij interessante aanvullingen stuurde na lezing van mijn werk. In plaats van de plaatsnamen alfabetisch te rangschikken, deelde ik het namenbestand in rubrieken in, zoals de namen van waterlopen, hoogten, bossen, weiden, akkers, gebouwen, wegen. Ik beschrijf de plaatsnamen in een geografisch en geschiedkundig geheel, zodat leesbare overzichten ontstaan. Bij de namen vermeld ik de bron van de oude attestaties. Zo zijn mijn bewijsplaatsen wetenschappelijk onderbouwd. Afzonderlijke namen zijn via mijn klapper gemakkelijk terug te vinden.

1.2 *Toponymische kaarten*

Om de toponiemen met grote zekerheid te kunnen lokaliseren, stelde ik vooraf een *Historische Atlas van Opvelp* en een *Historische Atlas van Neervelp* samen. Deze bestaan uit een opsomming van alle percelen van de secties, met opgave van de aard van het perceel (huis, tuin, weide, land, ...) en de oppervlakte, alsmede de eigenaars. Als basis gebruikte ik vooral de legger bij de kaarten van P.C. Popp. Deze basis vulde ik aan met gegevens uit andere bronnen, zoals de Atlas van de

Buurtwegen, de kaart van Everaert met de eigendommen van het College van Dale, enz. In mijn toponymie zijn enkele kaarten te raadplegen zoals de overzichtskaart van de gemeente Bierbeek (1977), de indeling in 4 secties (1815-1820), de waterlopen (1877) en het wegennet in 1841. Voor Neervelp vindt de lezer de overzichtskaart van de fusiegemeente Boutersem (1977), de indeling in 2 secties (1815), de waterlopen (1877) en het wegennet in 1841.

1.3 *Grenzen en fusies*

Opvelp grenst in het noorden en westen aan Bierbeek, in het oosten aan Neervelp, in het zuiden aan Willebringen, Honsem en Bevekom (Frans Beauvechain). Zie kaart 1-2.

In 1803 verloor Opvelp voor een deel het gehucht Molendeste, want op 2 vendémiaire van het jaar XII, dit is 25 september 1803, werd het gehucht bij Neervelp gevoegd (Wauters, 88). Eerder waren er al discussies over de grenzen tussen Opvelp, Bierbeek en Verrijck. De twistpunten werden geregeld bij het besluit van de prefect op 3 juli 1807. De grenzen tussen Op- en Neervelp kregen een oplossing bij keizerlijk besluit op 5 september 1810.

In 1965 vormden Meldert, Opvelp, Neervelp en Willebringen een nieuwe gemeente met de naam Honsem (KB maart 1964; k. NGI 32/7-8). Op 1 januari 1977 werd deze fusie opgeheven. Meldert ging naar Hoegaarden, Opvelp naar Bierbeek, Neervelp samen met Willebringen en het gehucht Honsem naar Boutersem. Bierbeek bestaat aldus uit 4 deelgemeenten: Bierbeek, het oostelijk deel van Korbeek-Lo, Lovenjoel en Opvelp.

Neervelp grenst in het noorden en oosten aan Verrijck, in het zuidoosten aan Willebringen, in het zuidwesten aan Opvelp en in het westen aan Bierbeek. Zie kaart 5. Boutersem ontstond na drie fusies. Bij de wet van 2 juli 1964 werd Verrijck bij Boutersem gevoegd. Op hetzelfde ogenblik ontstond de gemeente Honsem (zie hierboven bij Opvelp). Bij de wet van 17 juli 1970 werden Kerkom en Roosbeek met het gehucht Neerbutsel bij Boutersem gevoegd. Vanaf 1 januari 1977 ten slotte werd Boutersem

verruimd met Neervelp, Willebringen en het gehucht Honsem (Ke2011, 10-11). Zie kaart 5.

Vanaf 1 januari 1995 maken Bierbeek en Boutersem deel uit van de nieuwe provincie Vlaams-Brabant die bestaat uit 65 gemeenten.

1.4 *Indeling in secties*

Opvelp. Landmeter Voncken heeft het hele dorp Opvelp in 1815 gemeten en in 1820 getekend. Hij verdeelde het hele grondgebied in vier secties. *Section A dite de l'Eglise* of Sectie A genaamd de **Kerk** telt de nummers 1 tot 332. Deze sectie ligt in het noorden en vormt over een zekere afstand een grillige grens met sectie B. Zie kaart 2. *Section B dite Remmelen-Veld* of Sectie B genaamd **Remmelenveld** heeft de nummers 1 tot 263. Deze sectie grenst aan Neervelp, Willebringen met Honsem en Bevekom. *Section C dite Perren-Veld* of Sectie C genaamd **Perrenveld** omvat 110 nummers. *Section D dite Smisse-Veld* of Sectie D **Smisseveld** heeft de nummers 1 tot 253. De secties C en D vormen de westzijde van Opvelp en grenzen aan Bevekom en Bierbeek. In totaal bestaat Opvelp oorspronkelijk uit 958 nummers. Alle kadasterbladen zijn thans te raadplegen via Cartesius.

Neervelp. Landmeter Aretz (of Arets) heeft het dorp Neervelp in 1815 gemeten en in 1820 getekend. Hij verdeelde het grondgebied in twee secties. *Section A dite de l'Eglise* of Sectie A genaamd de **Kerk** telt de nummers 1 tot 278. Deze sectie ligt in het noorden. *Section B dite Kerselaere Veld* of Sectie B genaamd **Kerselarenveld** telt de nummers 1 tot 284. Totaal 562 percelen. Zie kaart 6.

1.5 *Oppervlakten*

Opvelp. In bunders uitgedrukt had Opvelp in 1686 een oppervlakte van 526 bunders 3 dagmalen 49,5 roeden. Hierbij tellen we nog de gronden van Molenstede: 32 bunders en 3 dagmalen, in totaal 559 bunders, 2 dagmalen en 49,50 roeden. Op

1 januari 1865 had Opvelp een oppervlakte van 665 ha 78 a 80 ca (Wauters, 88).

Neervelp. In bunders uitgedrukt had Neervelp in 1686 een oppervlakte van 176 bunders 2 dagmalen, waarvan 167 bunders land en 9 bunders 2 dagmalen grasland (Wauters, 99). Op 1 januari 1865 had Neervelp een oppervlakte van 264 ha 14 a.

Sinds de fusie bedraagt de totale oppervlakte van Bierbeek 39,73 km², die van Boutersem 30,75 km².

2. Nederzettingnamen

2.1 Op- en Neervelp

Velp: 1149 *Velpa* (Borré), 1153 *Uellepa*, 1168 *Uelpe*, 1179 *Uelepe*, *Feleppe* (TW), 28 okt. 1303 *testes scabini de velpa* (Jac 836), 1450 *Fleppa* (K 8396, f. 32), 1514 *den wech comende van velp te wertrijck inbroeck* (Me 2, p. 12). – Vanaf de 8ste eeuw was Opvelp al gescheiden van Neervelp (EV).

Opvelp: 1270 *scabini de velpa superiori* (Borré), 1303 *Opvelpe* (Jac 836, achterkant), 1462 *bloemaerts hof belegen topvelpe* (Jac 871), 1518 *de goeden sheeren van Opuelpe* (SG 1515, f. 14), 1559 *Haute Fleppe* (Wauters, 88), 1570 *tot Opvelpe bijde kercke* (SG 1515, f. 67v), 1636 *in Ecclesia pagi superioris velpa flandrice opuelpe gallice fleppe la haulte* (Jacm, f. 2v), 1700 *Joannes Lambertus Ambroes pastor in Opvelpe* (KD 4), 1709 *H. Geest van Opvelpe* (KD 7), 1712 *Haut Velp* (Fricx), 1720 *den heere van opúelpe* (Jacm, f. 3), 1724 *la haute Velp* (KD 20), 1727 *pasteur d'opvelpe* (KD 28), 1742 *la Cure d'haut fleppe* (KD 38), 1748 *OpVelp ou haut-flep* (Villaret), 1777 *Opvelp* (Fer), 1786 *Opvelp* (k. Everaert), 1801 *onder Opvelp regt. De Molenstraet* (K 60.018, p. 35), 1805 *la commune d'haut-velp* (KD 60, p. 1), 1815 *Opvelp* (Voncken, ap), 1820 *Opvelp* (Tab C), 1841 *Opvelp* (ABu), 1854 *Haute Fleppe*, *Op-Velp* (Vdm), 1860 *Op-Velp* (Popp), 1864-1893 *Opvelp* (NGI XXXII/7), 1877 *Opvelp* (AW), 1908-1948 *Opvelp* (NGI 32/7), 1952 *Opvelp* (NGI 32/7-8), 2000 *Opvelp* (NGI 32/7, Noord).

Betekenis. Het dorp werd genoemd naar de waterloop Velp (zie daar). Velpe is afgeleid van *felwa* ‘wilg’ met het suffix *-apa* ‘water’ en betekent dus wilgenbeek (DVW, 321). Op- betekent ‘stroomopwaarts gelegen’.

Neervelp: 1238 *Velpa inferior* (Wauters, 99), 1299 *nederuelpa* (Borré), 1497 *Nedervelp* (Wauters, 99), 1504 7 februari: *in parochia de velpa inferiori* (Kd 1), 1523 *aent broeck tot neeruelpe* (Jacm, f. 8), 1547 *tot nedervelp* (SG 6919, f. 6), 1558 *die kercke van Nedervelp* (SG 6919, f. 24v), 1570 *onder Neervelp* (SG 1515, f. 61v), 1654 *Nedervelp* (k. Subil, p. 27), 1699 *opt Lovens veldt onder Neervelp* (U 3946, b. 1), 1712 *Bas Velpe* (Fricx), 1720 *den hijligen geest van neeruelpe* (Jacm, f. 3v), 1729 *opden huenbergh onder neervelp* (SG 1516, nr. 14), 1757 *a basse fleppe* (Ameye, p. 11), 1777 *Neervelp* (Fer), 1820 *Neervelp* (Tab C), 1841 *Neervelp* (ABu), 1854 *Basse Fleppe, Neer-Velp* (Vdm), 1860 *Neer-Velp* (Popp), 1864-1893 *Neervelp* (NGI XXXII/7), 1908-1948 *Neervelp* (NGI 32/7), 1952 *Neervelp* (NGI 32/7-8), 2000 *Neervelp* (NGI 32/7 Noord).

Neer- betekent ‘stroomafwaarts gelegen’, staat in tegenstelling tot Opvelp.

2.2 Gehuchten

Molenstede, -steen: 1405 *Mulstede* (Wauters, 89), 1518 (land) *tusschen de goede s'heere van muijlstede* (SG 1515, f. 4), 1523 (huis) *gelegen tot muijlstede tot neeruelpe* (Jacm, f. 8), 1535 *erffchysen onder Mulstede* (SG 6322, f. 3), 1621 *chijnsboeck van opuelpe ende muylstede* (Jacm, f. 14v), 16 januari 1698 *onder Meulstede* (SG 1495), 1748 *Hameau de Mulsti* (Villaret), 1756 *de heerlijckheijt van Opvelp ende Molenstede* (KD 42), 1777 *Meulstien* (Fer), 1815 *Molen Steen* (Voncken, sectie A 29), 1820 *à Molenstede* (Tab B, bij weg 2), 1841 *Molensteen Hameau, Molenstré, Molensteen* (ABu Opvelp), 1854 *Molen Stede* (Vdm), 1860 *Molenstede Hameau* (Popp, sectie A 40 en omgeving), 1864 *Molenstede* (NGI XXXII/7), 1877 *Molensteen Hameau* (AW), 1908-1948 *Molensteen* (NGI 32/7), 1952 *Molensteen* (NGI 32/7-8), 2000 *Molensteen* (32/7 Noord).

Gehucht van Opvelp dat voor een groot deel werd toegevoegd aan Neervelp. Molenstede wordt soms verward met het gehucht gelegen bij Diest: 1253 *Mulstede*, 1277 *Molstede*, 1290 kopie 1410 *Moelstede* (DVG). De betekenis van beide gehuchten is dezelfde: samenstelling van *molen* en *stede*, dus: 'plaats bij de molen'. Het niet meer begrepen tweede lid is gewijzigd in -steen.

Veldeken: 1523 (beemd) *het gehucht veldeken* (Jacm, f. 5v), 1523 (land) *gelegen opt gehucht veldeken aende stichelle aende meulenstraet* (Jacm, f. 7v), 1709 (H. Geest) *een daghmael op het vinaef oft ghehucht veldt* (KD 7, p. 7), 1756 *Veldeken* (Wauters, 89). – Het gehucht Veldeken is hetzelfde als Vinoef of Vinave, zie kaart 4.

Vinoef: 1709 (H. Geest) *een daghmael op het vinaef oft ghehucht veldt* (KD 7, p. 7), 1740 (huis en blok) *gelegen op de vinaeve onder opvelp* (KD 36, p. 5), 1748 *Vinasse Hameau de Haut Flep* (Villaret), 1788-1796 *de venave* (KD 59, p. 4), 1793 *in vinaeve sub opvelpe* (Ameye, p. 18), 1813 *de venave* (Vd Bempt, p. 32), 1841 *Vinoef Hameau, Vinauf* (ABu, sectie A 99-100, 133, 152, 200), 1854 *Venay* (Vdm), 1864 *Venay* (NGI XXXII/7), 1860 *Vinax Hameau* (Popp, sectie A 115 en omgeving), 1893 *Venave* (NGI XXXII/7), 1908-1948 *Vinave* (NGI 32/7), 1952 *Vinave* (NGI 32/7-8), 2000 *Vinaaf* (NGI 32/7 Noord), 2019 *Vinaaf* (NGI 32/7-8).

Gehucht in het noorden van Opvelp, grenzend aan Bierbeek, eertijds het Veldeken genoemd. De betekenis van de naam is niet duidelijk. Mogelijk is Vinoef of Vinaaf een vervorming van een familienaam zoals Vinois, Vinoy, uit Oudfrans Vignois, een afleiding van vigne 'wijngaard' (DB, 1273).

Dorp (Opvelp): 1523 *aen die brugge int dorp tot opuelpe* (Jacm, f. 6v), 1554 *die straete tegen schoonder buecken velt achter t'dorp* (SG 1515, f. 36), 1636 *in Ecclesia pagi superioris velpe* (Jacm, f. 2v), 1740 *aende brugghen in het dorp van opvelp* (KD 36, p. 1), 1815 *Le village* (Voncken, ap), 1841 *Village* (ABu), 1857 *in het dorp* (KD 66, p. 5), 1877 *Opvelp Village* (AW). – Een algemene

benaming is dorp, in het Latijn villa of pagus, in het Frans village. Dorp betekent zowel de bebouwde kom als de hele uitgestrektheid van de lokaliteit.

Dorp (Neervelp): 1815 *Village* (Aretz, sectie A), 1841 *Village, Dorp* (ABu), 1860 *Village* (Popp), 1877 *Neervelp Village* (AW). – Dorp verwijst in Neervelp meestal naar de huizen langs de Klein-Heidestraat, die begint aan de Velp en loopt naar de Aarschotsebaan. Deel ook langs de Velp tot aan de grens met Verrijk.

Gemeente (Opvelp): 1740 *het cleyne straetien gaende vande gemeijnte naer het Rymelevelt* (KD 36, p. 5), 18 juni 1773 *Sinte Marien aenhof regten die gemeijnte* (KD 49, p. 1), 1788-1796 *de gemeynte* (KD 59, p. 2), 1815 *De Commune* (k. Voncken, sectie B 88). – Soms idem als Dorp, soms eigendom van de Gemeente.

Gemeente (Neervelp): 27 april 1793 (land) *onder Neervelp regt. die gemeijnte aldaer* (KD 48), 1860 *Neer-Velp, de gemeente* (Popp). – Volgens de legger van Popp was de gemeente Neervelp eigenaar van de kerk, het kerkhof, de kapel en het gemeentehuis naast weiden en akkerland, in totaal 4 ha 30 a 10 ca.

3. Vloeiend en stilstaand water

3.1 Genummerde waterlopen

De waterlopen in Opvelp en Neervelp behoren tot het stroomgebied van de Demer (zie kaart 3 en 7). In de *Atlas der Waterlopen*, opgesteld in 1877 en vernieuwd in 1950, heeft men alleen oog voor de waterlopen van de gemeente zelf. Hierdoor merken we geen samenhang met de waterlopen die de gemeente overschrijden. De Technische Dienst van de Provincie Brabant heeft echter alle waterlopen in kaart gebracht die op het grondgebied van de provincie voorkomen. Op deze wijze onderscheidt de Technische Dienst een aantal hoofdbekkens, aangeduid met een hoofdgetal, gevolgd door drie decimalen: 1001 =

Zenne, 200I = Dijle, 300I = Demer, 400I = Gete. De decima-len laten ruimte voor 1.000 riviernamen.

De Kleinbeek heeft het nummer 3120 en mondt in de Velp uit met het nummer 3015. Deze verenigt zich met de Demer 3001. Ook de andere waterlopen beginnen met 3. *Hoe kleiner de waterloop, hoe hoger het nummer.*

3.2 *Beek als simplex*

Beek: 1523 (hofken) *regt. die beecke* (Jacm, f. 4v), 1740 *de Eerweirdige paters jesuiten van seker hoffken oft weyde regt ... de beke* (KD 36, p. 2). – Net als *Bach* in het Duits is *beek* uit Germaans **baki* de oorspronkelijke benaming van een natuurlijke waterloop in hoger gelegen gebieden. De *i* in de tweede letter-greep veroorzaakte umlaut: *baki* > *beke* > *beek*. Door Romaanse assiblatie ontstonden vormen als *beke* > *bets* in namen als Geetbets en Walsbets (DVW, 36). Dikwijls komt *beek* in nederzetting-namen voor, zoals in Bunsbeek, Glabbeek, Kersbeek, Oorbeek. In Opvelp is de naam bewaard in Kleinbeek.

Kleinbeek (Opvelp) [2]: 1820 *Cleynebeck* (Tab C), 1877 *Le Cleynebeck* N° 2 (AW), 1908-1948 *Cleynebeck* (NGI 32/7), 1952-1982 *Kleinbeek* (NGI 32/7-8), 2000 *Kleinbeek* (NGI 32/7 Noord), 2019 *Kleinbeek* (NGI 32/7-8), 2019-2021 *Kleinbeek* (k. Bierbeek). – De Kleinbeek met provinciaal nummer 3120 ontspringt in het noorden van Opvelp, vloeit even op het grondgebied van Bierbeek en mondt links in de Velp 3015 uit. Zie kaart 3.

Kleinbeek (Neervelp) [6]: 1820 *de Kleyn Béek* (Tab C, Neervelp), 1820 *Cleynebeck* (Tab C, Opvelp), 1877 *Le Cleynebeck* N° 2 (AW Opvelp), 1908-1948 *Cleynebeck* (NGI 32/7), 1952-1982 *Kleinbeek* (NGI 32/7-8), 2000 *Kleinbeek* (NGI 32/7 Noord), 2008 *Kleinbeek* (k. Boutersem), 2019 *Kleinbeek* (NGI 32/7-8), 2019-2021 *Kleinbeek* (k. Bierbeek). – Idem als de Kleinbeek in Opvelp. In de Atlas van 1877 heet deze beek gewoon *Affluent* N° 6. Zie kaart 7.

3.3 *De Velpe*

Velpe (beek) [1]: 741 kopie begin 11de eeuw *Felepa*, 1141 *Velpen* (TW). Dit is de gemeente Velpen bij Halen. Attestaties voor de waterloop in Verrijck: ca. 1370 *aqua scilicet velpe*, 1400 *bi de velpe* (Ke2013). De Velp in Bunsbeek: 1340 *apud puppensuort opdi uelpe*, 1458 *supra riuum dictum de velpe*, 1549 *thagerot tusschen die twe velpen*, 1646 *de velpe* (Ke2014). De Velp in Opvelp: 1754 *Velpe* (Wauters, 90), 1815 *Ruisseau dit la Velpe* (Voncken, D), 1820 *De Velp* (Tab C), 1860 *La Velpe Rivière* (Popp, A), 1864-1893 *Velpe* (NGI XXXII/7), 1877 *Velpe N° 1* (AW), 1952 *Velp* (NGI 32/7-8), 2000 *Velp* (NGI 32/7 Noord), 2019-2021 *De Velpe* (k. Bierbeek), 2021 *Velp* (Geopunt). Idem als **Grote Velp**: 2019 *Grote Velp* (NGI/32/7-8).

De Velp ontspringt in Opvelp kort bij de grens met Bevekom in het Gemeentebroek (zie Bron) en mondt links in de Demer uit. In sommige atlanten komt de Velp verkeerdelijk in de Gete uit. Net voor de monding van de Gete komt weliswaar een verbinding tot stand tussen de Velp en de Gete, de ‘Arm’ genoemd met een lengte van bijna een kilometer. De Velp buigt echter verder naar het westen af en loost haar water in de Demer. Volgens de kaart van Jacob van Deventer (ca. 1550) vloeide de Velp in de Gete in Halen, bij Fricx (1743) in de Demer. In Opvelp activeert de Velp de Molen van Molenstede met een verval van water van 3 m 23, maar dit bedrijf marcheert niet goed door een gebrek aan water. Velpe is afgeleid van *felwa* ‘wilg’ met het suffix *-apa* ‘water’ en betekent dus ‘wilgenbeek’ (DVG, DVW). Het eerste lid is niet **falwa* ‘vaal’, aangezien dat woord niet met de klinker *e* voorkomt (DVG, 181). Waternamen die eindigen op *-apa* zijn vooral verspreid door de Franken. Het suffix *-apa* is wellicht overgenomen uit een Gallische taal en toegevoegd aan Germaanse woorden. Zie hierover uitvoerig bij L. Toorians (2016).

3.4 *Kleine waterlopen in Opvelp*

Coulant d’eau: 1877 *Coulant d’eau N° 4* (AW). – Kleine beekjes of grachten werden in 1877 in het Frans aangeduid als

Coulant d'eau + een nummer. Waterloop 4 kreeg het provinciaal nummer 3122 en mondt links in de Velp uit. Zie ook 1877 *Coulant d'eau N° 5* (AW), mondt rechts in de Velp uit. *Coulant d'eau N° 6* en 7 (AW) ontstaan op de hoogte van de Ooienberg en vloeien verder naar Neervelp. Ten slotte ontstaat *Coulant d'eau N° 8* aan de grens met Bevekom en vloeit naar de bron van de Velp.

3.5. De Vloedgracht in Opvelp

Vloedgracht [3]: 1523 (land) *aende vloet grachte geheeten die reecke* (Jacm, f. 7v), 1523 (land) *ten cruijsken ... aende vloetgrachte* (Jacm, f. 10), 1820 *Vloetgracht* (Tab C), 1877 *Vloetgracht N° 3* (AW), 1908-1948 *Vloedgracht* (NGI 32/7), 1982 *Vloedgracht* (NGI 32/7-8), 2000 *Vloedgracht* (NGI 32/7 Noord), 2019-2021 *Vloedgracht* (k. Bierbeek).

Vloedgracht komt overeen met de Waterloop nummer 4 (of 3122) in het Perreveld, met Vloedgracht 3 (of 3121) met bron in de omgeving van de Hazenberg, en met *Coulant d'eau* nr. 7. Zie kaart 3. Vloedgrachten zijn weinig opvallende, kunstmatig aangelegde sloten om overtollig water af te voeren. Uit Germaans **flōdu* 'vloed, rivier', afgeleid van het werkwoord **flōan* 'vloeien' (Kroonen, p. 147). De grootste concentratie van *Vloed*-toponiemen bevindt zich ten zuiden van de lijn Dijle-Demer. Opmerkelijk veel Vloedgrachten komen ook voor in het afwateringsgebied van de Zwarte Beek (DVW, 329). De naam komt niet voor in Van Dale.

3.6 Kleine waterlopen in Neervelp

Affluent: 1877 *Affluent N° 2, N° 3, N° 4, N° 5, N° 6, N° 7* (AW). – Kleine beekjes of grachten werden in 1877 in het Frans aangeduid als *Affluent* met de betekenis 'bijloop' + een nummer.

Affluent N° 2, met provinciaal nummer 3118, loopt over een kleine 100 meter langs de grens tussen Neervelp en

Verrijck, en mondt uit in **Affluent N° 3**. Deze waterloop vormt de grens tussen Neervelp en Verrijck en mondt rechts in de Velp uit. Idem als **Coulant d'eau**, 1815 *Coulant d'eau* (Aretz, sectie B).

Affluent N° 4 en **N° 5** zijn twee bijlopen van Affluent N° 6 of Kleinbeek.

Affluent N° 7 met provinciaal nummer 3119 begint in Opvelp als twee kleine grachten, vloeit in Neervelp tussen weg 6 en 24 en mondt rechts in de Velp uit. Idem als in 1820 *le coulant d'eau au Mingeloodriesch* (Tab B). Bij Geopunt heet deze beek in 2022 **Loop eerste arm**. Een verloren gegane benaming is **Vloedgracht**: 1694 *aen de vloetgracht* (SG 4326).

3.7 Borne en Vijver

Bron: 1514 *bijden boern regt. die oude velpt*, in Verrijck (Ke2013, 31), 1864-1893 *Source de la Velpe* (NGI XXXII/7), 1908-1948 *Sources de la Velpe* (NGI 32/7), 1970 *Bron* (NGI 32/7-8). – Bron van de Velp nabij de grens van Bevekom. Oorspronkelijk gebruikte men het woord *borne*, *born*, dat veranderde onder invloed van het Duits *Brunnen* in hedendaags Nederlands *bron*. Namen met bron komen het meest voor op de hoger gelegen heuvelruggen aan Demer, Herk, Gete en Velp, en in mindere mate ten westen van de Dijle (DVW, 57).

Vijver: 14de eeuw *apud Nedervelp prope vivarium Willelmi de Mulstede*, 1551 *den Molenvijver*, in de nabijheid van de Molen in Molenstede (Wauters, 90). – Vijver is een oude ontlening aan het Latijn *vivarium* ‘vijver, visvijver’. De Molenvijver A 5 (1,18,30 groot) en A 6 (23,90 groot) was rond 1860 eigendom van Franciscus Alexander Huens. De vijver aan het Kasteel A 288 (21,00 groot) was rond 1860 eigendom van Benoit J.B. Decoster. De vijvers aan het Kasteel in Opvelp waren zeer visrijk. Twee vijvers van 9 dagmalen groot werden omgezet in weiden in 1760, ze hoorden toe aan de Jezuïeten.

4. Berg en Dal

4.1 Namen voor de hoogten

Berg. In Vlaanderen wordt de geringste verhevenheid aangeduid met *berg*, meestal uitgebreid met een voorbepaling. Dit is ook in Opvelp het geval. Het hoogste punt van 107,5 meter bevindt zich in het Remmelenbos op de grens met Bevekom. Een tweede hoogte van 85 meter ligt in Neervelp aan de Grote Dries. Tussen deze twee hoogten strekt zich een landschap uit dat schommelt tussen de 80 en 100 meter, bekend als het Groot Veld en voorheen als de Ooienberg (NGI 32/7-8). Opvallend is de hoogte van 95,5 meter in het noorden van Neervelp op het grondgebied van Vertrijk, grenzend aan de E40-snelweg. Tussen deze hoogten loopt de Velp.

Hazenberg: 1636 *in campo dicto den haesenberge* (Jacm, f. 2v), 1854 *Haesen Berg* (Vdm), 1857 *op den Haesenbergh* (KD 66, p. 5), 1860 *Haezenberg* (Popp, B), 1874 (land van de kerk) *genaamd Hachenberg* (KD 76), 1893 *Hazen Berg* (NGI XXXII/7), 1908-1948 *Hazen Berg* (NGI 32/7), 1952 *Hazenberg* (NGI 32/7-8), 2019 *Hazeberg* (NGI 32/7-8), 2019-2021 *Hazen-berg* (k. Bierbeek). – Hoogte tussen de Koeistraat en de Moordenaarsbaan in Opvelp, sectie B 118-123 (zie kaart 3). Het eerste lid kan verwijzen naar het bekende dier haas, maar is waarschijnlijker genoemd naar een vroegere eigenaar Haesen < Hasin, vleivorm van de Germaanse voornaam Haso ‘grijs, bleek’ (DB, 559).

Heiberg: 1570 *geheeten heijberch ... lants gelegen opt linden stadt velt aen die walssch haghe* (SG 1515, f. 58v). – Juiste ligging in Opvelp niet gevonden. Hei: verkorting van Heide.

Ooienberg: 1312 *Udemberghe*, 1442 *Udenberch*, 1530 *Oyenberch*, 1551 *Oydenberch* (Wauters, 100), 1518 (land) *geleghen opten Oyenberch* (SG 1515, f. 2), 1523 (land) *op den oeijenberge* (Jacm, f. 6v), 1560 *opden Oyenberch tusschen tsheeren ses boender*, *opden Oijenberch* (SG 1515, f. 48v en 49), 1570 *opden huenberch*

tusschen die persoonsscap van Neervelp (SG 1515, f. 60v), 1709 (H. Geest) *een boender op den oijenberghe oft velpercauter* (KD 7, p. 6), 16 januari 1698 *op den huenbergh* (SG 1435), 1709 *Huenberg, Huyenberg, 1766 Oyeberghe* (Wauters, 100), 1712 *drij daghmaelen lants op den Oeijenbergh* (SG 1516, nr. 3), 1720 (costerije) *opden oijenberge* (Jacm, f. 3v), 1721 (terre) *située sur l'Oyenberghe appellé l'eechdeken* (KD 15), 1729 *opden huenbergh onder neervelppe, op den Oeijenbergh* (SG 1516, nr. 14 en 15), 1742 *sur le Oijenberghe* (KD 38, p. 2), 1815 *Oijen Berg* (Aretz, A 55-65 en omgeving), 1841 *Oyenberg, Ogenberg* (ABu, sectie A 155), 1860 *Oyen Berg* (Popp, A 62).

Zeer groot veld in Neervelp en verder in Opvelp, hier meer bekend als Groot Veld. Het eerste lid in bergnamen is dikwijls een persoonsnaam. De oudste vormen wijzen op een vervorming van *Uden*, afgeleid uit de Germaanse voornaam *Oda*, uit *auda* 'bezit' (DB, 933). Te vergelijken met de Ooievaar in Wommersom, een vervorming van Oedensvoort, een doorwaadbare plaats aan de Oude Gete. Door syncope of uitstoting van de *d* in *Uden* ontstond *Ooien*.

Tommeken (Opvelp): circa 1400 *op het Tommeken neven de Dry buenderen*, 1570 *op Tommeken aen t'Heyken* (Wauters, 91), 1523 (land) *gelegen opt tommeken regt. die molenstraete* (Jacm, f. 5v), 1720 *een dachmael lants gelegen opt tommeken* (Jacm, f. 3). – Tommeken herinnert aan een verdwenen Romeinse grafheuvel, gelegen nabij de Molenstraat.

Tommeken (Neervelp): 1694 *aen het tonneken* (SG 4326), 1743 *het Tonneken* ou *Tommeken*, volgens Wauters (p. 100 en 102), gelegen nabij Mingelo.

4.2 Namen voor de Laagten

Daal is de naam van een dalwand, ontstaan uit een datief zoals in *ten dale*. Toponiemen met -daal verwijzen naar een brede en zachtvloeiende helling die verder af loopt naar een waterloop. In Opvelp is het **Lindedaal** uitgebreid met -veld (zie daar).

Dalem: ca. 1370 *achter daleem*, 1400 *henric van daleem*, 1560 *te Daelhem* (Ke2013, 23-24), 1778 *Dalem* (Fer), 1977 *Dalem* (k. Boutersem). – Een laagte werd aangeduid met *dal*. Vergelijk met het gehucht Dalem in Verrijck, een samenstelling van **dala* + *haima*, ‘woonstede gelegen in een dal’ (TW, 256).

Delle komt uit het Germaans **daljō*, verkleinwoord van *dal*. In het heuvelachtige landschap van Opvelp worden de hoogten afgewisseld met inzinkingen waarin de waterlopen vloeien. Meestal is delle nader bepaald.

Meerdelle: 1425 *in de meerdelle* (Ke2017), 1523 *bij hontsem in die meerdelle* (Jacm, f. 10). – Dal in de omgeving van B 260 in Honsem kort bij de grens met Opvelp.

Velperdelle: 1293 *in volbrechdelle*, 1514 *aen de volperdelle* (Ke2017), 1523 *in die velppe delle den wegh van opuelpe naer thienen gaet daer door* (Jacm, f. 11), 1787 *dessus velperdelle joignant le chemin dit Keyestraete* (SG 1517). – Volgens mijn attestaties ligt deze inzinking in het Rotveld in Honsem en verwijst het eerste lid niet naar de Velp, maar naar de persoonsnaam Volbrecht, uit Volkbrecht, met *fulk* + *berht* ‘volk-schitterend’ (DB, 1280).

Wijngaarddelle: 1523 (land) *gelegen aende wijngaert delle* (Jacm, f. 6 en 12), 1740 (kerk) *dry dachmalen lant aende wyngaert delle* (KD 36, p. 10). – Inzinking in Opvelp die verwijst naar een wijngaard.

Kelderken: 1523 *1 ½ dachmael lants geheeten t kelderken* (Jacm, f. 5), 1523 (land) *opt lindedael velt ter plaetsen geheeten t kelderken* (Jacm, f. 5v). – Kelderken als naam voor een inzinking is ook bekend in Goetsenhoven, nog bewaard in de naam Kelderkestraat, gedeelte van de Walenstraat (Ke2002, 35).

Nekkersput: 1518 *een bunder lants geheeten den neckersput* (SG 1515, f. 4), 1560 *een boender lants geheeten den Neckersput, geleghen tusschen den beempt geheeten den schilbeempt* (SG 1515, f. 49), 1712 *een buijnder lants geheeten den Neckersput regt. den schildtbempt* (SG 1516, nr. 2). Dezelfde put als **Mokersput**:

1554 *Een boender lants geheeten den mokersput gelegen tusschen den bempt geheijten den schiltbempt* (SG 1515, f. 29).

Putten komen in Opvelp enkele keren voor. De gangbare verklaring voor *necker* of *nicker* is een watergeest, duivel (MHW, 385; DB 893). De naam is te vergelijken met de Nekkersbeek in Kapellen bij Glabbeek (Ke2009, 16). Een nekker was een watergeest die bij voorkeur in waterputten en poelen en onder bruggen verbleef. Dit is uiteraard een overblijfsel uit middeleeuws bijgeloof.

Schutput: 1518 *een boender lants gelegen opt lijnder stadt velt geheeten den schutput tusschen s'heeren negen boenderen* (SG 1515, f. 13v), 1554 *den grooten heijligen Geest van Louen houdt te leen een boender lants gelegen opt' lijnderstadt velt geheeten den schutputte regenoten die negen boenders des heeren* (SG 1515, f. 31). – Put gesitueerd op het Lindestadveld, perceel B 20-22 (kaart 8). Schut is een beroepsnaam van de boogschutter of van een beamte die vee schut (DB, 1111).

Zwijnsput: 1560 *een boender lants geleghen opt Linden stadt velt, geheeten den swijnsput regenoeten die heere van velpe ix boender* (SG 1515, f. 55), 1712 *den grooten heijlighen geest geleghen op t' lindestatvzelt geheeten den swijnsput* (SG 1516, nr. 15). – Idem als Schutput. Zwijns of Swijns is een bijnaam voor een onfatsoenlijk mens, genoemd naar een zwijn (DB, 1358).

5. Bossen, bomen en hagen

5.1 Bossen

Bos. Zoals elders waren de bossen oorspronkelijk veel groter. Het gewone woord is *bosch*, uit Germaans **busku* 'struikgewas', met betekenisontwikkeling van struikgewas tot de huidige betekenis 'hoogstammig bos'. Het vervangt de oudere woorden *hout* en *lo* sedert de 13de eeuw (Van Passen, in: Med. 1961, 116). De bosnamen zijn meestal samengesteld.

Begijnenbos: 1523 *die straete tot aen den bosch aent pantgat ... lancx den begijnenbos van louen* (Jacm, f. 11). – Bos dat

eertijds eigendom was van het Groot Begijnhof van Leuven: D 9 en 11 tussen de Lovenseweg 11 en de Vuilstraat 18.

Driejarenbos: 1786 *den drij-jaeren Bosch competerende aen den Heere van Opvelp* (k. Everaert), 1815 *Dry Jaeren Bosch* (Voncken, C), 1841 verkeerd *Dri Zaaen bosch*, *Drie Zaenen bosch* (ABu), 1854 *Dry Jaeren Bosch* (Vdm), 1860 *Dry Jaren Bosch* (Popp, C), 2019 *Driejarenbos* (NGI 32/7-8). – Bos op C 2 met een oppervlakte van 18 ha 54 a.

Gemeentebos van Bevekom: 1518 *de walsche hage geheeten der gemeijnten bosch van beuekem* (SG 1515, f. 14), 1560 *die wals-haghe geheeten der gemeijnten bosch van Beüecomme* (SG 1515, f. 55v). – Voormalig bos, groot 4 ha 65 a, idem als de Walse Haag op sectie B 88, rond 1860 eigendom van de gemeente Opvelp, voorheen van de gemeente Bevekom.

Heilige Geestbos van Leuven: ca. 1860 *Bois. Louvain, le grand esprit* (Legger Popp). – Perceel D 13, groot 3 ha 13 a 70 ca. Eigendom van de Grote Heilige Geest van Leuven.

Heilige Geestbos van Opvelp: 1518 *de walsche hage geheeten der gemeijnten bosch van beuekem, t'heijlichs geest bosch van Opuelpe* (SG 1515, f. 14), 1560 *den sheijlich Geestbosch van Opvelpe* (SG 1515, f. 55v). – Voormalig bos van de Heilige Geest van Opvelp, grenzend aan de Walse Haag of Gemeentebos van Bevekom.

Molenbos: 1876 *Molenbosch*, bos nabij de molen van Molenstede, 7 dagmalen groot (Wauters, 90). De naam is bewaard in het Molenbosveld, omgeving B 142 in Neervelp.

Presidentsbos: 1786 *den Presidents Bosch Competerende aen het Collegie van Daelen* (k. Everaert). – Voormalig bos op sectie D 15, eigendom van het Collegie van Daele. Rond 1860 is dit hele eigendom verkaveld (Legger Popp).

Ruingenbos: 1518 *de goeden sheeren van Opuelpe geheeten ruyngghen bosch* (SG 1515, f. 14), 1560 *Ruyngghen bossche* (SG 1515, f. 55v). Later vervormd tot **Ruimelenbos** en **Remmenbos:** 1523 *op rijmelen velt regenooten rijmelen bosch* (Jacm,

f. 11), 1554 *aen Rumelenbosch ... die walsche haeghe* (SG 1515, f. 32), 1630 (land) *boven Ruijmelen bossche* (O 987, bundel 3), 1654 kopie 1726 (OLV) *sur le champ de Rijmelenbos* (KD 26), 1729 *aen Ruijmelen bosch* (SG 1516, nr. 7), 1757 *La Machie, ruelle tendens ad sijluam que vocatur Remelebos* (Ameye, p. 10), 1815 *Remmelen Bosch* (Voncken, B), 1820 *Péerde Straet, partant de Rymelen Bosch et se dirigeant vers le hameau de Mollendael, vers le Reymelen Bosch* (Tab B), 1860 *Remmelen Bosch* (Popp, B), 1870 *Ramblebos* (KD 64), 2019 *Remmelenbos* (NGI 32/7-8).

Voorheen een groot bos onder Opvelp en Bevekom, op B 73 en omgeving. Het eerste element is zeker een verdwenen persoonsnaam Ruijnghen, in de volksmond vervangen door Ruy-melen > Remmelen. Deze naam gaat terug op Rimmel uit Ramilo, een verkleinwoord met het suffix -ilo van een Germaanse hraban-naam (DB, 1027).

Twaalf Apostelenbos: 1523 *opt schoenderbueken velt beginnende van den hoeck der twelff apostelen bos van bouen ende soo gaende naer die straete van opuelpe naer louen gaende* (Jacm, f. 11), 1654 kopie 1726 (OLV) *sur le champ de schoenderbeuken, au bois de 12 Apôtres à Louvain* (KD 26), 1742 (la Cure) *sur le champ (= Perreveld) tenant ... aux douze Apostre de Louvain* (KD 38, p. 2), 1773 (land) *op 't Schoonbueckenveldt regten den twelf apostelen bosch binnen loven* (KD 49, p. 3), 1805 (kerk) *dans la campagne nommée Schonender Bukenveldt joignant ... au bois des 12 apotres de Louvain* (KD 60, p. 2). – Voormalig bos, eigendom van de Twaalf Apostelen van Leuven op het Schoonderbukenveld.

Vuilenbos: 1786 *den Vuylen Bosch competerende aen den Heere van Opvelp* (k. Everaert), 1815 *Vuylen Bosch* (Voncken, D), 1841 verkeerd *Keulensbosch* (ABu), 1860 *Vuilen Bosch* (Popp), 1952 *Vuilenbos* (NGI 32/7-8), 2000 *Vuilenbos* (NGI 32/7 Noord), 2019 *Vuilenbos* (NGI 32/7-8), 2019-2021 *Vuilenbos* (k. Bierbeek). – Zeer groot bos op sectie D 2, rond 1860 groot 37 ha 56 a 10 ca. In 1786 eigendom van de heer van Opvelp, rond 1860 van Paulus Calixte Ghislenus Wirix, notaris te Leuven (legger Popp). Volgens Wauters (1876, p. 90) idem als *Verbrandt bosch*.

Mingelo: 1407 *Mingherloe*, 1424-1425 *Mingerloe*, 1472-1473 *Mingerloe*, 1696 *het hoff van Mingelro* (Wauters, 100), 1694 *achter Mingerloo* (SG 4326), 1771 *Mingeloy* (Fer). – Veld gelegen tussen weg 6 (Weg naar Honssem), weg 7 (Opvelpweg) en voetpad 22 in Neervelp. Hier lag het cijnshof van het hospitaal van Leuven B 180. Idem als lodries. Het eerste lid is een verkorting van de persoonsnaam Minger, zoals in Mingeroet of Mingers (DB, 856). Het tweede lid *lo* wordt meestal verklaard uit Germaans **lauha* ‘bosje op hoge zandgrond’ (TW, 74-75). Van Osta (2001, p. 9) toonde aan, dat *lo* zich ook ontwikkeld kan hebben uit Germaans **lahwa* ‘poel’, met latere betekenis ‘moeras, drassige bodem, broekland, natte weide’. De ligging in Neervelp bij de hoogte van 85 meter wijst op de eerste betekenis.

5.2 Bomen

Houweik: 1570 *opde houweijcke reg. de herstrate* (SG 1515, f. 64), 1729 *op houweijcke* (SG 1516, nr. 28).

Ook bekend in Oplinter, ontstaan uit **Houdegge:** 1340 *iuxta de houdeghe*, 1400 *op die stad gheheiten houeyke*, 1641 *op de hauwijck*, 1686 *in den houweijck* (Ke1995, 35). Houdegge bestaat uit *houden* > *houwen* ‘houwen, hakken, snoeien’ en *ecke*, *egge* ‘hoek, grens’. De oorspronkelijke betekenis is derhalve ‘uithoek waar gekapt mocht worden’. Het tweede lid werd later etymologisch opgevat als de boomnaam eik. Dit gebeurde ook in Overpelt en Zonhoven (Molemans, 430).

Wolfeik: 1462 *de strate tegen de wolffeycke* (Jac 871), 1786 *het Wolffeycke* (Wauters, 90). Vergelijk met het Wolfeikenveld = Schoonderbukenveld.

Eikenstok: 1554 *opt eijckenstock* (SG 1515, f. 38v), 1570 *opden eijcken stock* (SG 1515, f. 62), 14 jan. 1693 *opden eycken stock* (SG 1435), 1729 *onder neervelp op den eijckenstock* (SG 1516, nr. 21), 1772 *t'Eycken stock*, pré communal (Wauters, 100). – De boomnaam eik + stok in Neervelp. Te vergelijken met het gehucht Stokt in Bunsbeek. Stokt, met verlies van t in Stok, komt uit het Germaans **stukkothu*, collectief bij **stukka* ‘boomstronk’ (TW, 940).

Doorneken: 1518 *bij tdorneken te hontsem weert* (SG 1515, f. 17), 1554 *bij t'dorneken te honsssem weert* (o.c., f. 35v), 1729 *bij t'doorneken te hondtsem weirt* (SG 1516, nr. 10). – Doornstruik in Opvelp nabij Honsem. In Honsem zelf wordt het doorneken uitgebreid met de naam van de eigenaar, bijv. 1514 *opt grot aen den Oliuiers*, 1654 *t'doreken van Berauts* (Ke2017, 14).

Kerselaar. Een alleenstaande kerselaar is in Neervelp bewaard in de naam Kerselarenveld (zie daar). Ook bekend in Meldert en Kumtich.

Linde. De linde, Latijn *tilia*, is de meest geliefde boom van onze voorouders. Hij komt op allerlei plaatsen voor, dikwijls op de tweesprong van wegen als wegwijzer. Gewoonlijk is de linde voorzien van een heiligenbeeld, om de boze geesten te verdrijven die de reiziger op een dwaalspoor willen brengen. In Opvelp is linde bewaard in de toponiemen als **Lindestad:** 1518 (land) *ter lynden stadt ... den wegh ghaende van velp te beuekom waert* (SG 1515, f. 1), 1554 *ter lijnder stadt ... den voetwech gaende van velp nae beuecom* (SG 1515, f. 28v). Ook **Lindedaal:** 1523 *opt lindendael velt aent mespadt* (Jacm, f. 10).

5.3 Wijngaarden

Wijngaard: 1523 *op den oijenberge bij den wijngaert op den melderschen wegh aen des prochiaens lant van opuelpe* (Jacm, f. 10). – Zoals elders in het Hageland kwamen in Opvelp wijngaarden voor.

's-Herenwijngaard: 1523 *sheeren van opuelpe wijngaert ouer aen die straete aenden wijngaert* (Jacm, f. 9v), 1556 *opten oijenberge bij den heeren wijngaert* (Jacm, f. 12v), 1654 kopie 1726 (OLV) *sur la vigne du seigneur* (KD 26), 1773 (OLV-altaar, land) *boven s'heeren wijngaert over die hoegaertsche straete* (KD 49, p. 4). – In 1541 werd de wijngaard van de heer uitgeleend voor een termijn van 12 jaar voor een som van 200 ponden per jaar (Wauters, 91).

5.4 Hagen

Dworse Haag: 1756 *op die perre regt. ... die dweerse haeghe* (KD 42), 1757 *het Valveken veldt, aen de Dwershage* (Wauters, 90). – Haag, uit Germaans **haga(n)*, betekent omheining, gevormd door struikgewas, en vandaar ook bosje van laag hout (Kroonen, 198). Dwers, dweers betekent dwars, zijwaarts gelegen (MHW, 157).

Walse Haag: 1518 *de walsche hage geheeten der gemeijnten bosch van beuekem* (SG 1515, f. 14), 1523 (land) *opt valúeken velt aen die walsche haege* (Jacm, f. 5), 1560 *die walshaghe geheeten der gemeijnten bosch van Beüecomme* (SG 1515, f. 55v), 1570 *die walsche haghe regt. tvoetpat gaende van Velp tot Beüecom* (SG 1515, f. 58v), 1712 *die walsche haeghe* (SG 1516, nr. 6). – Idem als het Gemeentebos van Bevekom op B 88, groot 4 ha 65 a. Wals, Waals verwijst naar de vroegere eigenaar, namelijk de gemeente van Beauvechain of Bevekom.

6. Graslanden

6.1 Malse Broeken

Broek (Opvelp): 1462 *bloemaerts hof belegen topvelpe aent dbroeck* (Jac 871), 1523 (huis) *gelegen aent broeck* (Jacm, f. 6), 18 juni 1773 *het aert straetjen comende van het veldt naer het broeck* (KD 49, p. 1).

Broek (Neervelp): 1523 (boomgaard) *comende aent broeck tot neerúelpe dat hier voormals huijs ende hoff plach te sijn* (Jacm, f. 8), 1570 *het broeck van Neervelp* (SG 1515, f. 61), 1820 *au Brouck* (Tab B), 1893 *Broek* (NGI XXXII/7), 1908-1948 *Broek* (NGI 32/7), 1952 *Broek* (NGI 32/7-8), 2000 *Broek* (NGI 32/7 Noord).

Weiden vormen zich op natuurlijke wijze op de aanslibbingsgronden langs een waterloop. Broek, uit Germaans **brōka*, betekent: goede, malse weide langs een beek. In Opvelp en Neervelp ligt het Broek aan de Velp.

Gemeen Broek (Opvelp): 1518 *aen t gemeijn broeck, tgemeijn brock* (SG 1515, f. 9 en 15), 1523 *het gemijn broeck* (Jacm, f. 5), 1554 *tgemeijn Brouck, die strate geheeten tkerckhoff strate* (SG 1515, f. 36), 1740 *aende brugge in het dorp van opvelp, regt. die wooninghe vanden parochiaen van opvelp ter eenre, die gemeyne straete van Opvelp naer Meldert ter tweedere, het gemeijn broek van voren ter derder syden* (KD 36, p. 1).

Gemeen Broek (Neervelp): 1698 *Gemeyn broeck* (Wauters, 100 en 104). – In Op- en Neervelp idem als het Broek langs de Velp. Gemeen wijst op gemeenschappelijk gebruik.

Culot: 1908-1948 *Culo* (NGI 32/7), 1952-1982 *Culot* (NGI 32/7-8), 2000 *Culot* (NGI 32.7 Noord), 2019 *Culot* (NGI 32/7-8), 2019-2021 *Culo* (k. Bierbeek). – Verkeerde vertaling van Broek, te vergelijken met de *Rue de cûlotte* in 1784 in Tienen, thans nog steeds de Broekstraat (Ke2013, 36). In Opvelp is Culo de verkeerde benaming voor weg 17 (Gilmaenschestraat) en 47 (Broekstraat), die thans verder loopt als Velpestraat.

Blauwschuurbroek: 1793 *vulgo blauschuere broeck* (Ameye, p. 19), 2019 *Natuur reservaat Blauwschuurbroek* (NGI 32/7-8), 2019-2021 *Blauwschuurbroek* (k. Bierbeek).

Weide in Opvelp genoemd naar de hoeve Blauwschuur in Bierbeek: 1567 *den wech streckende van hontsem nae de blau schuere* (O 4100, p. 11), 1777 *Cense Blau schur* (Fer), 1784 *Pachthof genaemt de Blouw schuer onder Bierbeeck* (k. Everaert), 1830 *Blauschur* (k. Paulissen), 1854 *Blauw Schuer Ferme* (Vdm), 1860 *Cense de la Blau scheur* (Popp), 2019-2021 *Blauw-schuurhoeve* (k. Bierbeek). Pachthof in Bierbeek op sectie G 366. Niet te verwarren met de Kleine Blauwschuur in Neervelp, Klein-Heidestraat 24.

Molenstedebroek, -steenbroek: 1820 *vers le marais de Molenstede, au Molensteen brouck* (Tab B), *le brouck de Molensteen, au Molensteen Brouck* (Tab C). – Weide aan de Velp in Molenstede.

Velpbroek: 1820 *Vinoefschen weg, partant du Velp Brouck* (Tab B), *le Velp Brouck* (Tab C). – Broek in het gehucht Vinoef in Opvelp.

Vreebroek: ca. 1400 *aent vrebroeck* (R 44.679, f. 30v), 1547 (beemd) *jnt vreebroeck te neervelppe, regt. de beecke van velpe, tselue broeck, tclooster hof ter iij* (SG 6919, f. 9v). – Vreebroek < Vredebroek betekent ‘bevrijd, ingesloten broek’, te vergelijken met Vrebosch bekend als persoonsnaam (DB, 1285). Mogelijk idem als Veeweide.

6.2 Beemd

Beemd: uit *ban-made*, is een “banale” of gemeenschappelijke hooiweide, met *ban* ‘rechtsgebied’ en *made* ‘weide’ (EWN 2003, p. 244). Het is in onze regio een veel gebruikt woord voor grasland van goede kwaliteit, maar minder dan een broek. Het komt in Opvelp en Neervelp weinig voor.

Butselmansbeemd: 1535 *een beempt gheheeten butselmans beempt* (SG 6322, f. 6), 1760 *den Butselman beempt* (Wauters, 89). – Beemd in Opvelp genoemd naar een vroegere eigenaar. Butsel is een gehucht in Boutersem, samengesteld uit een persoonsnaam *Butso* met *zele* ‘huis van Butso’ (Ke2011, 18).

Molensteenbeemd: 1815 *Molen Steen Bemde* (Aretz, A), 1860 *Molenstede Bemde* (Popp, A). – Weiden in Molenstede, kadastrummer A 254 en brede omgeving (zie kaart 24).

Schildbeemd: 1554 (beemd) *geheijten den schiltbeempt* (SG 1515, f. 29), 1560 *den schilbeempt* (SG 1515, f. 49), 1712 *een buijnder lants geheeten den Neckersput regt. den schildtbeempt* (SG 1516, nr. 2). – Beemd in Opvelp. Vergelijk met het Schild van Kwabeek in Verrijck, benoeming naar de vorm (Ke2013, 68).

6.3 Dries

Dries: 1815 *Den Driesch* (Aretz, sectie B), 1841 *Den Driesch* (ABu), 1864-1893 *Den Dries* (NGI XXXII/7), 1877 *Den Dries Hameau* (AW), 1908-1948 *Den Dries* (NGI 32/7), 2019 *Dries* (NGI 32/7-8).

Omgeving B 122-123. Dries is het gewone woord voor een schrale weide. Soms krijgt dit woord de betekenis van dorpsplein

zoals in Glabbeek (Ke2008, 55). Vergelijk met de Dries in Tienen: 1278 *prope triscum*, 1304 kopie 14de eeuw *de trisco thenensi*, ca. 1400 *huyse opten Driesch*, enz. Na de verwoesting van de stad in 1635 werd de Dries de Grote Markt van Tienen (Ke2013, 57). Driesch is geen afleiding van drie, zoals lang is gemeend, maar behoort tot de Indo-Europese wortel **threu-* ‘vermoeien, uitputten’. Een dries liet men tijdelijk rusten, waarna begroeiing met gras en onkruid volgde. In Neervelp werd de Dries gedifferentieerd met de adjectieven groot en klein.

Grote Dries: 1952 *Grote Dries* (NGI 32/7-8), 1977 *Grote Dries* (k. Bouter-sem), 2000 *Grote Dries* (NGI 32/7 Noord). – Idem als de Mingelodries.

Kleine Dries: 1820 *le petit Driesch* (Tab C), 1841 *Sentier du Petit Dries* (ABu, bij weg 17), 1952 *Kleine Dries* (NGI 32/7-8), 1977 *Kleine Dries* (k. Boutersem), 2000 *Kleine Dries* (NGI 32/7 Noord). – Dries ten zuiden van de Klein-Heidestraat kort bij Bierbeek.

Mingelodries: 1554 *een hoeue geheeten Laethouwers hoff rege-noten mingeloy Driesch* (SG 1515, f. 41), 18 jan. 1693 *op het broeckùelt aenden mingeloyen Driesch pleijn* (SG 1435), 1726 *Mingelro driesch* (Wauters, 100), 1729 *den mingeloyen driesch* (SG 1516, nr. 27), 1820 *le coulant d'eau au Mingeloodriesch* (Tab B), *traverse le Mingeloodriesch* (Tab C) in de buurt van weg 6 Chemin de Honsem, 1820 *Chemin d'Opvelp, partant au Mingeloo driesch* (Tab B). – Dries in de omgeving van het gehucht Mingelo.

6.4 Heide

Heide: 1518 *opde heijde* (SG 1515, f. 27), 1523 (huis) *gelegen op die heijde t'opuelpe ... aen die straete gaende van opuelpe te loouen werdt* (Jacm, f. 7v), 1523 *op die hijde t'opuelpe ... gelegen aen die straete gaende ten brulen werdt* (Jacm, f. 9v), 1535 *op de heyde* (SG 6322, f. 15), 1554 *op de heijde tusschen de straete*

gaende te Loeùenen weert (SG 1515, f. 44), 1570 *opde heijde* (SG 1515, f. 67). – Heide: naam voor onvruchtbare zandgrond, maar ook voor het plantengeslacht dat daar veel voorkomt. Ook bekend in Verrijck en Kerkom.

Heiken: 1523 (huis) *gelegen op die heijde t'opùelpe aent heijken* (Jacm, f. 8), 1570 *op Tommeken aen t'Heyken* (Wauters, 91). Idem als **Kleine Heide:** 1633 (huis) *op die clijn heijde regt. die heijde* (Jacm, f. 11v), 1654 kopie 1726 (OLV) *sur la petite bruyère* (KD 26). Humoristische naamgeving.

Miserieheide: 1841 *Bruyère de la Misere* (ABu), 2019-2021 *La Misère* (k. Bierbeek). – Gesitueerd op C 3 tussen Bierbeek en Bevekom.

Velpse Heide: 1779 *Velper heyde* (Wauters, 89), 1820 *Péerd veld, partant du Péerde Straet, se dirigeant vers la commune dite Velpsche heyde* (Tab B). – Wellicht idem met de Miserie.

6.5 Andere weidenamen

Bruul: 1554 *s'heeren straete gaende ten bruele weert* (SG 1515, f. 42), 1570 *tsheeren straete gaende te bruele weert* (SG 1515, f. 65), 1784 *Den Bruel* (k. Everaert). – Perceel A 88, groot 2 ha 70 a 20 ca, in 1784 eigendom van P.L.J. Crabeels, heer van Opvelp, in Bierbeek, in 1841-1860 eigendom van de gemeente Opvelp. De Bruul loopt verder in Bierbeek. Bruul, uit Keltisch *brogilos*, was een omheind park voor herten en paarden. Brogilos is een diminutiefvorm van **broge-s* 'land, gebied' (mededeling van L. Toorians). Met de betekenis 'afgescheiden gebied' werd het woord in het Middeleeuws Latijn opgenomen als *brogilus* (Niermeyer, 106). Woorden als *bruul*, *briel* gaan wellicht op het Latijnse leenwoord terug.

Rot: 1523 (land) *opt wolffeijcken velt anders genompt schoenderbuken velt int rodt gelegen aende straete gaende van opuelpe te louen werdt* (Jacm, f. 9). – Rot wordt gewoonlijk verklaard zoals Rode 'gerooid bos'. Dit is onjuist. Rot is in ons gebied de naam van een weide. In Melkwezer loopt de Moesbeek doorheen het

Rot. In Zuurbemde ligt het Rot aan de Oude Velp. Rot gaat terug op de Indo-Europese wortel **reud-* ‘stukscheuren’ (Pokorny, 869).

Vroente: 1554 *die vroente diemen heet die vedewijck* (SG 1515, f. 38). – Vroente is een afleiding van vroom ‘van de heer’ en vandaar ‘openbaar’. Op veel plaatsen bekend, bijvoorbeeld in Bunsbeek en Hoegaarden.

Droge Weide: 1518 *de droege weijde* (SG 1515, f. 18), 1554 *die drooge weijde* (SG 1515, f. 36v), 1570 *tusschen tgemeijn broeck ter eender, die strate geheeten kerckhoff strate ter anderen, ... die droege wijde ter vierder zijden* (SG 1515, f. 60). – Weide is een bekend woord voor grasland, maar komt niet veel voor.

Veeweide: 1570 (beemd) *tusschen de vroent diemen heet de veeweije ... het broeckvelt* (SG 1515, f. 61). – Wellicht idem als Vreebroek. Bekend toponiem onder meer in Bunsbeek: 1340 *prope veeweyde*, 1547 *by de veeweyde* (Ke2014, 70).

7. Akkerland

7.1 Kouter

Monnikkouter: 1518 *den monck couter* (SG 1515, f. 27), 1523 *den monickcauter* (Jacm, f. 8), 1554 *s'heeren straete gaende ten bruele weert ... die monck couter, den moenck couthere* (SG 1515, f. 42 en 43), 1570 *der monck couter, den monnick couter* (SG 1515, f. 66v). – Kouter in het noorden van Opvelp in de omgeving van de Bruul. Het woord *kouter* gaat terug op Oudfrans *colture*, zelf uit het Latijn *cultura* ‘bebouwde grond’, in Vlaanderen pas verspreid in de 11de eeuw (uitvoerig bij Van Durme 2011, 297-313). Betekenis: gezamenlijk of particulier akkerlandcomplex. Later: groot perceel akkerland, akker zonder meer.

Velperkouter: 1633 *op den velper couter onder opuelp regen. den prelaet van perck* (Jacm, f. 11v), 1709 (H. Geest) *een boender*

op den oijenberghe oft velpercauter (KD 7, p. 6). – Kouter gesitueerd op de Ooienberg of Groot Veld in Opvelp.

7.2 *Het open Veld*

Veld is het geheel van percelen akkerland gelegen tussen hoofdwegen. Dikwijls worden toponiemen gewoon uitgebreid met het bestanddeel veld, zoals in Breekhalsveld, Broekveld, Dalemveld, Lindestadveld, Perreveld, R Emmelenveld, Schoonderbukenveld.

7.2.1 *Veldnamen in Opvelp*

Blauwschuurveld: 1841 *Blauw Schuerveld* (ABu), 2019-2021 *Blauwschuurveld* (k. Bierbeek). – Veld in Opvelp genoemd naar de hoeve Blauwschuur in Bierbeek, met kadasternummer G 366.

Breekhalsveld: 1805 *la Campagne nommée Breekhalsveldt* (KD 60, p. 3), 1820 *Breehals Veld* (Tab C), 1857 *op het Breekhalsveld* (KD 66, p. 5). – Veld ten zuiden van de Hazenberg, omgeving B 107 en B 115. Zie Breekhals.

Broekveld: 1554 *opt broeckvelt* (SG 1515, f. 41). – Veld genoemd naar het Broek. Zie Broekstraat.

Groot Veld: 1815 *Groot Veld* (Voncken, A en B), 1820 *in het Grootveld* (Tab C), 1837 (land) *in het groot velt* (KD 63, p. 10), 1841 *Groot Veld* (ABu), 1857 (kerk) *land genaemt Maeybunder op het grootveld* (KD 66, p. 5), 1860 *Groot Veld* (Popp, B), 1952 *Grootveld* (NGI 32/7-8), 2000 *Grootveld* (NGI 32/7 Noord), 2019-2021 *Grootveld* (k. Bierbeek). – Groot Veld in sectie A en B van Opvelp (kaart 4). Ook verder onder Neervelp in sectie B. Hetzelfde veld wordt in Neer- en Opvelp de Ooienberg genoemd.

Klein Veldeken: 1709 (Kerk) *op het smisveldt ofte clijn veldeken een dachmael landts regt. die Molenstraete* (KD 7, p. 10), 1717 (Ste Niclaes autaeer) *terre jn eadem parochia* (= Opvelp)

vulgo cleijn veldeken (K 22.500, f. 8), 1815 *Kleyn Veld* (Voncken, A), 1820 *le Cleynveld* (Tab B), 1841 *Klein Veld* (ABu), 1857 *op het Kleynveld* (KD, p. 6), 1860 *Klein Veld* (Popp, A). – Klein Veld op sectie A 330-331 en meer zuidwaarts. Staat in tegenstelling tot het Groot Veld.

Lindedaalveld: 1523 (land) *opt lindedael velt ter plaetsen geheeten t kelderken* (Jacm, f. 5v), 1523 *twee dachmaelen lants gelegen int lindendael velt in twee diuersche stucken waer van d'een dachmael gelegen is aent Bachelier* (Jacm, f. 6), 1523 *opt lindedael velt aent mespadt* (Jacm, f. 10). – Uitbreiding met veld van het toponiem Lindedaal.

Lindestadveld: 1518 (land) *opde Lyndenstadt velt ... den coeijwegh daer deur gaende* (SG 1515, f. 8v), 1523 *opt lindestadt velt regt. den coeijwegh* (Jacm, f. 5v), 1554 *opt' velt gheijten het leijnderstadt velt ... sheeren van velpe negen boender* (SG 1515, f. 29v), 1560 *opt Linden stadt velt* (SG 1515, f. 49v), 1560 (land) *geleghen opt Linden stadt velt, geheeten den swijnsput regenoeten die heere van velpe ix boender* (SG 1515, f. 55), 1712 *ter lindestat-velt, den voetwegh gaende van velpe naer Bevecum* (SG 1516, nr. 1), 1729 *op t'lindestadtvelt alias ruijmelenvelt* (SG 1516, nr. 8). – Uitbreiding van Lindestad met veld in de omgeving van de Koeiweg en de 9 bunderen.

Perreveld: 1523 (land) *opt perreúelt aende breijstraete* (Jacm, f. 7v), 1654 kopie 1726 (OLV) *sur le perevelt* (KD 26), 1709 (H. Geest) *op het Perrevelt een dachmael* (KD 7, p. 8), 1717 (Ste Niclaes autaeer) *dimidium bonarium terre in parochia de opvelp in campo vulgo perrenvelt* (K 22.500, f. 8), 1727 *sur le champs del-pere* (KD 28), 1742 *un journal de terre sur le champ Delper* (KD 38, p. 1), 1757 *sur la mesme champagne Delpes* (Ameye, p. 11), 1773 (OLV-altaar) *op een bunder landts op het perreveldt* (KD 49, p. 3), 1787 *sur la meme campagne nomme valveken ou perreveldt* (SG 1517), 1805 (kerk) *dans la Campagne nommée perreveldt* (KD 60, p. 2), 1815 *Perren Veld* (Voncken, C), 1820 *Péerd veld, partant du Péerde Straet, campagne dite Péerde veld* (Tab B en C), 1841 *Perren veld* (ABu), 1854 *Perreveld* (Vdm),

1860 *Perre Veld Hameau* (Popp, C), 1864-1893 *Perreveld* (NGI XXXII/7), 2019 *Perreveld* (NGI 32/7-8).

Uitbreiding met veld van het toponiem Perre. Groot veld gelegen in sectie C (kaart 2). Peerde is uiteraard volksetymologie.

Remmelenveld: 1523 *op rijmelen velt regenooten rijmelen bosch* (Jacm, f. 11), 1636 *op rijmelenvelt ad iter quo itur ad beuëcom* (Jacm, f. 2v), 1729 *op t'lindestadtvelt alias ruijmelenvelt* (SG 1516, nr. 8), 1709 (H. Geest) *op het rijmelen veldt een half boender* (KD 7, p. 8), 1740 *het cley n straetien gaende vande gemeijnte naer het Rymeleveld* (KD 36, p. 5), 1742 (la Cure) *une piece de sept journaux ou environs sur le Remeleveld* (KD 38, p. 2), 1773 (OLV-altaar) *een clijn stucxken landts op rijmelenveldt* (KD 49, p. 1-2), 1805 (kerk) *le Champ nommé Reijmeleveldt* (KD 60, p. 4), 1805 (kerk) *au chemin venant de Reijmlebosch à Molendael sur le champ nommé Reijmleveldt* (KD 60, p. 6), 1815 *Remmelen Veld* (Voncken, B), 1820 *Moordenaersche baen, ... vers le reymleveld, le Reymeleveld* (Tab B en C), 1841 *Remelen Veld* (ABu), 1857 *op het Reymeleveld* (KD 66, p. 5), 1860 *Remmelen Veld* (Popp, B), 1870 *in het Rymeleveld* (KD 64, p. 5), 1952 *Remmelenveld* (NGI 32/7-8), 2000 *Remmelenveld* (NGI 32/7 Noord), 2019-2021 *Remmelenveld* (k. Bierbeek).

Uitbreiding van het toponiem Remmelen met veld. Groot veld in sectie B (kaart 2 en 4).

Schoonderbukenveld: 1523 (land) *gelegen opt schoenderbuken velt aen die breijstraete* (Jacm, f. 5v), 1523 *een boender lants opt wolffeyicken velt anders genompt schoenderbuken velt int rodt gelegen aende straete gaende van opuelpe te louen werdt* (Jacm, f. 9), 1554 *die straete tegen schoonder buecken velt achter t'dorp* (SG 1515, f. 36), 1608 *Opt schoenderbuecken velt oft wolffeycken velt* (Jacm, f. 21v), 1654 (OLV) kopie 1726 *sur le champ de schoenderbeuken, sur le champ dit schoonderbeeken* (KD 26), 1720 *tot opuelpe opt schoenderbuken velt regt. die straete vant valúeken naert cruijs* (Jacm, f. 3v), 1773 (OLV-altaar) (land) *op 't Schoonbueckenveldt regten den twelf apostelen bosch binnen loven* (KD 49, p. 3), 1787 *ala campagne dit schoonderbuecken velt* (SG 1517),

1805 (kerk) *la Campagne nommée Schonender Bukenveldt* (KD 60, p. 2).

Uitbreiding met veld van het toponiem Schoonderbuken, ook genoemd Wolfeikenveld.

Smisseveld: 1709 (Kerk) *op het smisveldt ofte clijn veldeken een dachmael landts regt. die Molenstraete* (KD 7, p. 10), 1740 (kerk) *op het smisvelt regt. de molenstrate* (KD 36, p. 8-9), 1788-1796 (kerk) *op het smisse veld regt. de molestraete* (KD 59, p. 5), 1815 *Smisse Veld* (Voncken, D), 1838 *in het smisveldt oft trompettersveldt regenoten de molestraet* (KD 63, p. 2), 1841 *Smisseveld* (ABu), 1857 *op het smisveld* (KD 66, p. 5), 1860 *Smisse Veld* (Popp, D), 1952 *Smisveld* (NGI 32/7-8), 2000 *Smisveld* (NGI 32/7 Noord), 2019-2021 *Smisveld* (k. Bierbeek).

Groot veld in sectie D (kaart 2). Genoemd naar een smidse, ook bekend in Hoogbutsel bij Boutersem (Ke2011, 53) en in Neerbutsel bij Kerkom (Ke2012).

Trompettersveld: 1815 *Trompetters Veld* (Voncken, A), 1838 *in het smisveldt oft trompettersveldt regenoten de molestraet* (KD 63, p. 2), 1841 *Trompette veld* (ABu), 1860 *Trompetters Veld* (Popp, A), 2019 *Trompetters-veld* (NGI 32/7-8). – Veld in sectie A 71-72 en omgeving (kaart 4 en 6). Genoemd naar de persoonsnaam Trompetter (DB, 1226).

Valvekenveld: 1518 *een dachmael lants op t'valveken velt* (SG 1515, f. 8), 1523 (land) *opt valúeken velt aen die walsche haege* (Jacm, f. 5), 1554 *opt valveken velt* (SG 1515, f. 29v), 1560 *opt valveken velt, regenoeten den wech gaende van Geldenaken nae Loeuen* (SG 1515, f. 53), 1654 kopie 1726 (OLV) *sur le champ valveken* (KD 26), 1709 (H. Geest) *opt valveken velt drije dachmaelen* (KD 7, p. 7), 1712 *op t'valveken velt regenoten den wegh gaende van geldenaken naer loven* (SG 1516, nr. 11), 1713 (land) *gelegen op het valvekenvelt* (KD 9), 1787 *sur la meme campagne nomme valveken ou perreveldt* (SG 1517). Idem als **Valvekenland:** 1556 *opt valueken landt* (Jacm, f. 12v). – Uitbreiding van het toponiem Valveken met veld of land. Valveken is een sluitboom (zie daar).

Vinavenveld: 1842 *onder opvelp in het Vinavenveld ... de straet van opvelp naer Loven* (KD 63, p. 1). – Veld genoemd naar het gehucht Vinave of Vinoef.

Wolfeikenveld: 1523 (land) *opt wolffeijcken velt anders genompt schoenderbuken velt int rodt gelegen aende straete gaende van opuelpe te louen werdt* (Jacm, f. 9), 1608 *Opt schoenderbuecten velt oft wolffeycken velt* (Jacm, f. 21v), 1636 *in campo dicto wolffeijcken velt* (Jacm, f. 2v), 1709 (Kerk) *een daghmael op het wolffeijckenvelt* (KD7, p. 10), 1788-1796 *op het wolf Eyke Veld* (KD 59, p. 5). – Volgens de attestaties idem als het Schoonderbukenveld.

7.2.2 Veldnamen in Neervelp

Beyensveld: 1694 *op beijensvelt* (SG 4326). – Te situeren aan de Weg naar Leuven. Beyens is een variant van Boudin (DB, 165).

Broekveld: 1570 *eenen beempde tusschen de vroent diemen heet de veeweije ... het broeckvelt* (SG 1515, f. 61), 18 jan. 1693 *op het broeckuelt aenden mingeloijen Driesch pleijn* (SG 1435), 1815 *Broeck-Veld* (Aretz, sectie B), 1841 *Broekveld* (ABu), 1860 *Broeck Veld* (Popp, B). – Groot veld op B 29 en verre omgeving, genoemd naar het Broek.

Klein Broekveld: 1654 *t'cleijn broeck velt* (k. Subil, p. 27), 7 april 1707 *op het cleynbroeck velt* (SG 5302), 1743 *op het Clynbroeckveldt onder Neervelp* (SG 5649, f. 10). – B 29 en omgeving, staat in tegenstelling tot het **Groot Broekveld:** 1763 *op het groot Broeckveldt* (SG 1439/1).

Dalemveld: 1815 *Daelem Veld* (Aretz, sectie A), 1820 *la Campagne dite Daelems Veld* (Tab B), 1841 *Daelemveld* (ABu), 1860 *Daelem Veld* (Popp, A). – Veld op A 209 en omgeving, genoemd naar het gehucht Dalem in Verrijck.

Groot Veld: 1815 *Groot Veld* (Aretz, sectie B), 1841 *Grootveld* (ABu), 1860 *Groot Veld* (Popp, B), 15 januari 1896 *een land*

onder Neervelp genaamd Grootveld B 234a (Not. Dassis). – Veld op B 262-263 en omgeving, tussen de Tiensebaan 3 en de Weg naar Willebringen 11. Idem als Ooienberg.

Katspoelveld: 1530-1531 *d'buender aen t'eycken op t'velt geheeten Catspoel*, 16 jan. 1698 *op het catepoel velt* (SG 1435), 1788 *Catspoel veld* (Wauters, 100), 1815 *Katspoel Veld* (Aretz, sectie A). – Genoemd naar de **Katspoel** in Bierbeek: 1560 *op den caspoel* (F 16/1, nr. 133 en 226), 1830 *Katspoel* (k. Paulissen), 1843 *Kats poel* (ABu Neervelp). Bekend is de hoeve Katspoel op perceel G 389 in Bierbeek. In Neervelp ligt het Katspoelveld tussen de Diepestraat 2 en de Weg van Opveld naar Vertrijk 8.

Kerkeveld: 1815 *Kerke Veld* (Aretz, sectie A), 1841 *Kerkeveld* (ABu), 1860 *Kerke Veld* (Popp, A), 2000 *Kerkeveld* (NGI 32/7 Zuid). – Veld boven de kerk, A 160 en omgeving. Ook straatnaam.

Kerkhofveldeken: 1554 *bij die kercke van nederuelp, straatken opt kerckhoff veldeken gaende* (SG 1515, f. 39v). – Veld in de omgeving van het kerkhof.

Kerselarenveld: 1694 *op het kersselaeren velt* (SG 4326), 1699 *jnt' kersselaeren veldt onder Neervelp* (U 3946, b. 1), 1815 *Kerselaereveld* (Aretz, sectie B), 1820 *le Kerselaereveld* (Tab B), 1841 *Kerselaereveld, Kerselaereveld* (ABu), 1860 *Kerselaere Veld* (Popp, B), 15 januari 1896 *onder Neervelp in het Kersselare veld B 214, 215, 216 regt. de limiet van Willebringen doorsneden met de Groenstraat* (Not. Dassis), 2019 *Kerselareveld* (NGI 32/7-8). – Veld tussen de Weg naar Willebringen 11 en de Groeneweg 13. Genoemd naar een opvallende, alleenstaande kerselaar.

Lovensveld: 1654 *t'louens velt* (k. Subil, p. 27), 1699 *opt Lovens veldt onder Neervelp* (U 3946, b. 1), 1815 *Lovens Veld* (Aretz, sectie A), 1820 *la campagne dite Lovensveld* (Tab B), 1841 *Loovenveld* (ABu), 1860 *Lovens Veld* (Popp, A). – Veld op A 27 en omgeving.

Molenbosveld: 1815 *Moolen Bosch Veld* (Aretz, sectie B), 1841 *Mo(o)lenboschveld* (ABu), 1860 *Molen Bosch Veld* (Popp,

B). – Veld genoemd naar het Molenbos, B 142 en omgeving, tussen de Opvelpweg 7 en de Weg naar Honsem 6.

Molenstedeveld: 1815 *Molen Steen Veld* (Aretz, sectie A), 1860 *Molenstede Veld* (Popp, A), 1877 *Molen Steen Veld* (AW, dp 3). – Veld in Molenstede, vervormd tot Molensteen, percelen A 76-93.

7.3 Verbindingen met bunder

Bunder. Zoals elders in onze regio worden in Opvelp enkele terreinwoorden gevormd met bunder. In het oosten van Brabant was een oude bunder gelijk aan 1 ha 30 a 46 ca. Vanaf 1820 werd een bunder gelijkgesteld met een hectare, voorlopig met behoud van de oude benaming.

Drie Bunderen: circa 1400 *op het Tommeken neven de Dry buenderen* (Wauters, 91), 1518 *de straete ter Lynden stadt aen s'heeren drie boender ... commende metten eijnde aen t gemeijn broeck* (SG 1515, f. 9). – Eigendom van de Heer van Opvelp, drie bunders groot.

Kwaadbunder: 1720 (tiende) *op het quaetboender tegens abdije van linter* (Jacm, f. 3v). – Kwaad wijst op moeilijk te bewerken percelen, vooral als ze gemakkelijk vol onkruid stonden of als het drassige of met veel houtwas begroeide weiden waren (Claes, 1987, 54).

Maaibunder: 1857 (kerk) *negen en negentig aren twintig centiaren land genaemt Maeybunder op het grootveld* (KD 66, p. 5). – Percelen B 181-182, doorsneden door de Tiensebaan in het Groot Veld.

Negen Bunderen van de Heer: 1518 (land) *opde Lyndenstade velt ... de negen bunderen s'heeren van Opvelpe ter ander ... den coeijwegh daer deur gaende* (SG 1515, f. 8v), 1518 (land) *opt lijnder stadt velt geheeten den schutput tusschen s'heeren negen boenderen* (SG 1515, f. 13v), 1554 *opt' velt gheijten het leijnderstade velt ... sheeren van velpe negen boender* (SG 1515, f. 29v),

1554 (land) *opt' lijnderstadt velt geheeten den schutputte regenoten die negen boenders des heeren* (SG 1515, f. 31), 1560 *opt linden stadt regenoet sheeren ix boenderen, ... den Coijwech daer duer gaende* (SG 1515, f. 51v), 1560 *Den groeten heijlighen gheest van Louenen ... een boender lants gelegghen opt Linden stadt velt, geheeten den swijnsput regenoeten die heere van velpe ix boender* (SG 1515, f. 55).

Groot perceel tussen de Moordenaarse baan en de Lovenseweg nummer 1. Perceel B 5, groot 4 ha 75 a, is er een deel van. Voorheen hoorde hier bij B 14, groot 3 ha 52 a 30 ca. De Heer van Opvelp bezat ook de percelen B 16, B 19 en B 209.

Zes Bunderen van de Heer: 1518 *tusschen de goeden s'heeren van velpe te weten de sesse boenderen* (SG 1515, f. 8v), 1523 *opt lindestadt velt aen sheeren van velpe ses boender* (Jacm, f. 8), 1560 *opden Oyenberch tusschen tsheeren ses boender* (SG 1515, f. 48v), 1560 *opt linden velt regenoet sheeren sesse boenderen* (SG 1515, f. 56), 1712 *s'heeren ses buijnderen* (SG 1516, nr. 17).

Deel van de Negen Bunderen op het Lindestadveld met onder andere perceel B 5.

7.4 *Andere akkernamen*

7.4.1 *Akkernamen in Opvelp*

Bachelier: 1523 (land) *int lindendael velt ... aent Bachelier, aent bachelier* (Jacm, f. 6 en 9v). – Bachelier is een persoonsnaam, Oudfrans bachelier, Middelnederlands bacheleer, 'jong edelman in dienst van een andere ridder', ook 'baccalaureus' (DB, 76).

Breekhals: 1815 *Breek Hals* (Voncken, B), 1860 *Breekhals* (Popp, B), 2019 *Breekhals* (NGI 32/7-8). – Veld ten zuiden van de Hazenberg (kaart 4). – Deze unieke veldnaam verwijst naar een persoonsnaam, nog bekend in Nederland en Zuid-Afrika. Vergelijk bijv. met Petronella Richarda Breekhals, in Oosterhout overleden op 18 november 1858. Een breekhals komt overeen met het Frans un casse-cou.

Eegdeken: 1721 (terre) *située sur l'Oyenbergh appellé l'eech-deken* (KD 15). – Het gaat over tienden van de abdij van Maagdendaal die de koster Franchois Peronne niet meer trekt en waarover in 1714 een proces werd begonnen. Een eegde is te vergelijken met een eg, een driehoekig stuk land tussen twee straten.

Perre: 28 oktober 1303 *in loco quod dicitur ten perre* (Jac 836), ca. 1560 *een pleck lants ... geheeten de perre* (K 9005, 7), 1636 *op die perre* (Jacm, f. 2v), 1720 *op die perre* (Jacm, f. 3), 1756 *een half bunder landt leen gelegen op die perre* (KD 42), 1815 *De Perren* (Voncken, C), 1952-1982 *Perre* (NGI 32/7-8), 2000 *Perre* (NGI 32/7 Noord). – Groot veld ten zuiden van de Perrestraat, idem als Perreveld (kaart 2 en 4). Parre/Perre, een bekend toponiem, betekent omheinde plaats, afgesloten terrein (MHW, 459).

Reek: 1523 (land) *opt perreúelt aende breijstraete ... comende aende vloet grachte geheeten die reecke* (Jacm, f. 7v). – Reek is bekend als dorp in Noord-Brabant gemeente Landerd (V.Berkel, 2006, p. 372). Vergelijk ook met Reek plaatsnaam in Bilzen. Mogelijk komt Reek van Reke met de betekenis 'reeks, lange rij', bijv. van bomen of van de vorm van de nederzetting. In Opvelp is Reek de naam van een Vloedgracht.

Schoonderbuken: 1876 Château d'Op-Velp, primitivement ferme de l'abbaye de Villers, dite *Belfay* (1197) ou *Schoonderbueken* 1787 *Schoenderbueck velt* (Wauters, 89), z.j. *grangia de Belfay, Schoonerbueken, Schoonderbuek* (Wauters, 97). – Volgens Wauters idem als het Kasteel van Opvelp, voorheen de hoeve van de abdij van Villers. Verkocht op 9 februari 1795. Vergelijk met de gemeentenaam **Schoonderbuken**, bij Scherpenheuvel, 1134 *Scoenrebuke, Sconrebuke, Scoenderbueken*, 1197 kopie 14de eeuw, 1206 *Belfai*, ca. 1340 Aert van *Scoenrebuke*. De oorspronkelijke vorm bestaat uit de samenstelling *schoon* 'vrij van onkruid, klaar voor bebouwing' en *beuk*, in het Latijn vertaald als *bellus fagus* > Frans Belfay (DVG 2022).

Zwaluwenwinkel: 1523 (land) *bij hontsem op den swaluwen winckel te hontsem werdt* (Jacm, f. 6v). – Veld in Opvelp nabij

Honsem. Winkel is de naam voor een ‘hoek, punt, afgelegen plek’ (MHW, 801).

Zwartenhoek: 1952-1982 *Zwartenhoek* (NGI 32/7-8), 2019-2021 *Zwartenhoek* (k. Bierbeek). – Veld ten zuiden van de Zwartenhoekstraat.

7.4.2 *Akkernamen in Neervelp*

Dwersblok: 1743 *Wersbergh block* > *Dwers block* (Wauters, 100), 1815 *Dwers Block* (Aretz, sectie B), 1860 *Dwers Block* (Popp, B). – Blok op B 174 en omgeving. Het voornaamste woord voor een door heggen of houtkanten ingesloten perceel is blok. Vervormd tot **Versbloed:** 1841 *D’Vers bloet*, *Vers bloet* (ABu, Neervelp en Opvelp). Een eigenaardig toponiem, maar volgens de Atlassen der Buurtwegen gelegen op B 173-175, dus idem als Dwersblok.

Coleminne: 1694 *opde Coleminne* (SG 4326), 1699 *jnde Coleminne regt. ... den groenen wech* (U 3946, b. 1), 1743 *de Colomine* (Wauters, 100). – Akker grenzend aan de Groeneweg nummer 13. Colomine of coleminne is waarschijnlijk een Frans woord met de betekenis ‘talkhoudende klei’ (Wiktionnaire).

Brede Winkel: 1699 *opden breedten winckel onder Neervelp* (U 3946, b. 1), 1745 *Breewinckel* (Wauters, 100), 1815 *Bree-Winkel* (Aretz, sectie A), 1841 *Breewinkel* (ABu), 1860 *Brée Winkel* (Popp, A). – Veld tussen de Diepestraat 2 en de Weg van Opvelp naar Verrijck 8. Vergelijk met de Zwaluwenwinkel in Opvelp.

8. Gebouwen

8.1 *De Kerken*

8.1.1 *De kerk van Opvelp*

Kerk van Opvelp: 1523 *Den heere van opuelpe is schuldigh der kerken van opuelpe* (Jacm, f. 4v), 1570 *tot Opvelpe bijde kercke*

(SG 1515, f. 67v), 1608 *mette kercke van Opvelpe* (Jacm, f. 22v), 1636 *in Ecclesia pagi superioris velp* (Jacm, f. 2v), 1720 *die kercke van opúelpe* (Jacm, f. 3), 1727 *pres de l'Eglise dudit opvelpe* (KD 28), 1740 *Renten ende erffpachten competerende de kercke van Opvelpe* (KD 36, p. 7), 1876 *l'église de Saint-Lambert* (Wauters, 97), 2018 *Opvelp de Sint Antonius-Abtkerk* (Vd Bempt, p. 5).

Kerk op A 276, groot 5 a 70 ca, met hiernaast het kerkhof op A 277, groot 13 a 20 ca. De Sint-Antonius Abtkerk werd genoemd naar Antonius van Egypte, voorheen toegewijd aan Sint-Lambrecht (zie Broederschap). Antonius Abt werd omstreeks 251 geboren in Egypte. Hij woonde als kluizenaar bij de Rode Zee, waar hij verleid werd door de duivel vermomd als naakte vrouw of als monster. Antonius werd aangeroepen tegen pest, roos, scheurbuik, zweren, wratten en steenpuisten. Feestdag 17 januari (Sanctus, 268-269). Het huidige kerkgebouw dateert van 1559, maar op 16 december 1769 besloot de Raad van Brabant om de kerk te vernieuwen. Dit gebeurde in 1772 in classicistische stijl (Erfgoed, 63), zoals aangeduid boven de poort (Wauters, 98).

In 1788-1796 vermeldt de kerkrekening als inkomsten 810 gulden 6 stuivers en als uitgeef 1310 gulden 12 stuivers 3 oorden 9 mijten (KD 59). De kerk had nog andere inkomsten. Op 31 december 1843 betaalde M.J. Devroey 105 frank voor de verpachting van de stoelen (KD 65). Dit gebeurde later door dezelfde de volgende jaren. Een overzicht van de verhuurde goederen door de kerk op 10 maart 1857 vinden we in het archief van Opvelp (KD 66).

Beneficies. De kerk bezat 2 beneficiës: het altaar van Onze Lieve Vrouw en van Sint-Jan Evangelist: 1523 (in de Broekstraat) *die woeninge vanden rector van onse l.v. aulthaer van opvelpe* (Jacm, f. 6v), 1636 *Registrum altaris St. Joannis Eúangeliste* (Jacm, f. 2v), 1636 *terre altaris beate marie virginis in eadem ecclesia* (Jacm, f. 2v), 1709 (H. Geest) *op het Perrevelt een dachmael regt. St Jans Aulthaer van Opvelpe ter i, onse lieve vrouwen aulthaer van opvelpe ter ij* (KD 7, p. 8), 18 juni 1773 *den heere*

Smekens pastoor van Opvelp ende in die qualiteijt als collateur ofte patroon van het Beneficie van O.L.V. authaer in de kercke van opvelp (KD 49, laatste blad).

Broederschap: 1523 *den brurschap van st. lambrechts* (Jacm, f. 7), 1523 *erffrenten ende pachten der bruerschap van st. lambrecht topuelpe* (Jacm, f. 12). – Er bestond een Broederschap van Sint-Lambrecht, in 1720 genoemd Sint-Huibrecht wat wellicht een vergissing is: *Jtem is het broederschap van st. huiberechts iaers anden coster schuldigh vanden dinst te singen etc. die quantiteyt van – 3 halsters coren* (Jacm, f. 3). Bijgevoegd: is te niet dit broederschap.

Hofstad van de parochiaan. In 1523 bezat Gertruijt Nijs, huisvrouw van wijlen Peeter Nijs, een huis en hof in de Broekstraat, gelegen aan de brug in het dorp van Opvelp, dat grensde aan *die hoffstadt vanden prochiaen van opuelpe*, en aan de Straat van Meldert naar Leuven (Jacm, f. 10). In 1556 heette het *den prochiaenkercken ofte cure van st. lambrecht gelegen tot opuelpe* (Jacm, f. 12v).

8.1.2 De kerk van Neervelp

Kerk van Neervelp: 1554 *bij die kercke van nederuelp* (SG 1515, f. 39v), 1797 *Ecclesiae Parochialis Sancti Remigii* (PR, p. 44/54), 1815 *tekening* (Aretz, sectie A), 1876 *L'église Saint-Remi, de Neer-Velp, était jadis consacrée à Saint-Hilaire* (Wauters, 106), 2007 *Sint-Remigiuskerk* (Erfgoed, 71).

Kerk op A 124 met een oppervlakte van 3 a 10 ca. Hiernaast ligt het kerkhof, groot 16 a 80 ca. In 1574 bezat de kerk maar één klok (Wauters, 107). In 1686 en 1703 was de kerk in slechte staat. Er kwam een nieuwe kerk in 1747 bestaande uit een westgevel en een westtoren. Het schip en transept dateren van 1750-1800. In 1862-1863 werd de kerk vergroot met een driezijdig afgesloten koor met twee sacristieën in neoclassistische stijl. In de kerk ligt een grafsteen van pastoor Jakob van Laethem die in 1747 overleed (Erfgoed, 71). De kerk bezit slechts één beneficie,

toegewijd aan Sint-Katharina: 1787 *L'unique bénéfice était dédié à sainte Catherine* (Wauters, 103).

De patroonheilige is Remigius van Reims. De 'Apostel der Franken' werd rond 436 in de buurt van Laon geboren uit Gallo-Romeinse ouders. Als bisschop van Reims doopte hij Chlodovech I (of Clovis), koning der Franken. Op de afbeelding van deze gebeurtenis zien we een duif die zalfolie aanbracht. Feestdag op 1 oktober (Sanctus, 199).

8.2 De Pastorieën

8.2.1 De pastorie van Opvelp

Pastorie van Opvelp: 1728-1752 *pastoratus de Opvelpe, Domum pastoralem* (Ameye, p. 6), 1740 *de pastorije* (KD 36, p. 6), 1742 *la Cure d'haut fleppe* (KD 38), 1744 *la maison pastorale* (KD 40), 1805 *la Cure d'opvelp* (KD 60, p. 5), 1841 *Le presbytère d'Opvelp* (ABu), 2018 *De pastorie naast de Sint Antonius-Abtkerk te Opvelp* (Vd Bempt, p. 4-5), 2021 *Pastorie Sint-Antonius Abtparochie* (Internet).

Rond 1860 bestond de pastorie uit een huis op A 274, groot 6 a 30 ca, nu Hoegaardsesteenweg 10. Hierbij hoorden land op A 272a, groot 25 a 40 ca, een tuin op A 273, groot 10 a 40 ca, en een tuin op A 275a, groot 17 a 20 ca (legger Popp). Er rezen heel wat moeilijkheden bij de bouw van een nieuwe pastorie (Ameye, p. 8-9).

Over de toestand van de pastorie in 1554 weten we niets. In dit jaar was Joannes van Dionant, *priester Capellaen tot Opvelpe*. Hij vernieuwde zijn documenten in maart 1560 (SG 1515, f. 48). De pastorie was in 1617 en later in slechte staat. Joannes Lambertus Ambroes *pastor in Opvelpe* (KD 4) stierf op stro. Zo vernemen we in een klacht van zijn opvolger pastoor Clement op 27 november 1764 *que le Predecesseur du Rescribent etoit mort sur la paille, et que le rescribent ne vouloit pas s'exposer un meme sort en prennant possession de sa cure* (KD 44, p. 2). Clement

wilde niet op stro gaan slapen. Zo noteerde hij verder in zijn brief over de pastorie: *elle etoit cependant batie d'argille et couverte de paille; encore aujourd'huy avec cette difference que le rescribent en consideration de l'augmentation de sa competence, ij fit batir une chambre de plus qui est decente et tres logeable* (KD 44). Hij bouwde een apart kamertje bij en verklaarde op 30 maart 1765 voor de abdis van Maagdendaal, dat hij tevreden was met het pastoreel huis en geen nieuw zou vragen. Dit kwam wegens zijn hogere leeftijd: *que consideré l'infirmité et le grand age de l'insinué ... qu'il se consentera de sa maison pastorale sans pouvoir demander une nouvelle* (KD 46). Nicolaus Franciscus Josephus Clement, pastoor van Opvelp (KD 42, p. 5), stelde al op 13 december 1756 in Leuven zijn testament op (KD 43). Hij werd geboren in Rebecq op 6 mei 1697 en overleed 8 november 1765 (internet). Hij liet 1000 missen doen aan 7 stuivers per mis.

Toch bleven de moeilijkheden bestaan. In 1766 was Smekens de nieuwe pastoor (KD 50). Er ontstond een proces aangaande het maken van een nieuw pastoreel huis (KD 54, p. 2). Op 5 februari 1785 kwam er een akkoord tussen pastoor Franciscus Josephus Smekens en de abdis van Maagdendaal, zuster Victoire Mandelier. Zij werd in Leuven vertegenwoordigd door Dominicus Marnef rentmeester van Maagdendaal (p. 6). Smekens moest instaan voor de kosten van onderhoud, en na zijn dood de erfgenomen. De abdis wilde nog het dak restaureren (p. 7) en Smekens kon genieten van de helft van de tienden vanaf 1785. Hiermee kwamen *de geschillen te cesser* (p. 9). In april 1787 werd de pastorie beschreven als *een huys schuere stallinge en Bakhuys met eene Erve daer aen annex wesende hoff Boomgaert ende messinck te samen groot twee dagmaelen* (KD 55). In 1792 is er sprake van *wijlen* F. J. Smekens. Hij is dan opgevolgd door Joannes Baptista Lijftocht *actuëlen pastoor van Opvelp* (K 58bis).

8.2.2 De pastorie van Neervelp

Pastorie van Neervelp: 1820 (weg 17) *partant de la Kerkeveldstraetje, longeant la haye du presbytère* (Tab B), 1860

Presbytère, Pastoryhuis (Popp). – Gelegen op A 125a, groot 7 a 60 ca, met een tuin op A 126, groot 12 a 50 ca (legger Popp).

8.3 Kapellen

Kapel (Opvelp): 1815 tekening van een kapel (Voncken, A), 1820 *Hoogstraete, venant de la ferme de la Dame Veuve Vandevelde vers la chapelle, dans la route de Meldert vers Louvain* (Tab B, aan weg 3), 1864 *Chapelle* (NGI XXXII/7), 1893 tekening van een kapel (NGI XXXII/7). – Verdwenen kapel in het begin van A 281 aan de Hoegaardsesteenweg.

Kapel (Neervelp): 1820 *Sentier, aboutissant près de la petite chapelle au Chemin de Neervelp à Vertryck* (Tab B), 1854 *Chapelle* (Vdm), 1860 *Chapelle* (Popp, A). – Kapel op A 157b, 30 ca groot en eigendom van de gemeente (legger Popp). Deze kapel stond op het uiteinde van voetpad 18 (Ridderwegel), waar weg 1 en 2 samenkomen. Op de kaart van Aretz, sectie A, 1815 staat deze kapel nog niet aangeduid. De kinderen van Franciscus Willems waren eigenaars van A 156 (huis) en A 157 (hof). Ze stonden aan de gemeente een stukje grond af om er een kapel op te bouwen. De kapel staat getekend op de kaart van Vandermaelen en van Popp.

Kruis(ken) (Opvelp): 1523 (land) *gelegen ten cruijsken op den wegh daermen van opuelpe te willebringen gaet aende vloetgrachte* (Jacm, f. 10), 1556 *aent cruijs daermen gaet naer willebringen* (Jacm, f. 12v), 1720 *tot opuelpe opt schoenderbuken velt regt. die straete vant valieken naert cruijs* (Jacm, f. 3v), 1773 *de straete van t' valveken naer het cruijs* (KD 49, p. 3). – Kruis verwijst meestal naar een kruising van wegen, zoals in Opvelp de splitsing van weg 5 en 22 (kaart 4), soms ook naar een echt stenen of ijzeren kruis. Vergelijk met de tekening van een kruis in 1893-1970 (NGI 32/7) aan het begin van pand B 201 aan de Hoegaardsesteenweg.

Kruis (Neervelp): 1696 *le bonnier dit het Cruys* (Wauters, 100). – Op de kaart van Subil (p. 25) vinden we in 1654 een stuk land gelegen *naest t'cruijsken*.

8.4 Armentafel of Tafel van de Heilige Geest

Heilige Geest van Opvelp: 1518 *den heijligengeest van Opvelp* (SG 1515, f. 3), 1523 *die landen van den h. geest van opúelpe consistierende in 9 perceelen vuijtbrengeende xix dachmaelen lants* (Jacm, f. 8v), 1554 *den h. Geest van Opuelpe* (SG 1515, f. 31), 1773 *den h. geest van opvelp* (KD 49, p. 3). Idem als de **Armen** of **Tafel:** 1523 *den armen van opúelpe* (Jacm, f. 8v), 1709 *Landen van de Taeffel oft H. Geest van Opvelpe* (KD 7), 1876 *Table des pauvres* (Wauters, 98). – In 1774 verklaarde pastoor Smekens *que les revenus de la table du saint esprit ij sont tres modique* (zeer gering). Dit kwam door veel knechten, enz. die moesten gesteund worden. De Armentafel deelde ook broden uit met een hoeveelheid van 29 halsters graan. Dit gebeurde 7 keer per jaar en werd betaald door de Heer van Opvelp (Wauters, 98).

Heilige Geest van Neervelp, Armentafel: 1720 *het block vant hujs vanden hijligen geest van neerúelpe* (Jacm, f. 3v), 1726 *Table des pauvres* (Wauters, 107), 1860 *Neer-Velp, den armen* (legger Popp). – De Armentafel bezat niet veel grond in Neervelp. Rond 1860 bezat de Tafel 8 stukken land met een totale oppervlakte van 3 ha 7 a en 60 ca. Ze bezat ook, samen met de kerk, een stuk land van 28 a 30 ca (legger Popp).

8.5 Het Kasteel van Opvelp

Kasteel van Opvelp: 1740 *de Abdye van Villers op hun pacht-hoff ende goederen tot Opvelp* (KD 36, p. 4), 1777 *Chateau de Opvelp* (Fer), 1854 *Chateau* (Vdm), 1860 *Château d'Op-Velp* (Popp, A), 1876 *Château d'Op-Velp, primitivement ferme de l'abbaye de Villers, dite Belfay* (1197) *ou Schoonderbueken* (1787) (Wauters, 89).

Volgens Wauters oorspronkelijk de hoeve van de abdij van Villers, bekend als Schoonderbuken. Het Kasteel werd gebouwd in 1678 op de plaats van een middeleeuwse donjon (Wikipedia). Op de kaarten van Villaret (1745) en Ferraris (1771) is het Kasteel nog in goede staat te zien. In 1789 werd het verwoest

tijdens de Brabantse Omwenteling. Het gebouw is te situeren op de percelen A 290 en 291 aan het einde van een dreef. Voor meer informatie over de geschiedenis van het gebouw met parken en vijvers, zie Roger Deneef en Jo Wijnant (2004).

In de 12de-13de eeuw behoorde Opvelp tot het riddergeslacht De Velpen of Van Velpen. In 1351 was Godfried van Harduemont de heer van Opvelp. Vervolgens ging het dorp over naar de familie van Bergen-op-Zoom. Deze familie verkreeg in 1460 ook het gehucht Molenstede. Zo lees ik in 1649 over de *Genialogie vande heeren ende marquisen van bergen op ten zoom sijnde heeren van opúelpe ende mulstede alsoo de selue met henne vrawwen staen in die gaillerije vant hoff tot bergen op ten zoom* (Jacmart).

In 1720 kreeg de koster een vergoeding van 3 halsters koren voor het *singen van dat iaergetijt ouer die siele vanden ouerledene Marquisen van bergen op ten Zoom als heeren van opúelpe op st. seruaes daegh* (Jacm, f. 3).

Dit geslacht stierf uit en de titel van heer van Opvelp ging in 1688 over op de familie Crabeels. In 1828 werd Joseph Wouters de Bouchout de nieuwe heer. Van het kasteel bleef niet veel over. De nieuwe eigenaar werd in 1852 de landbouwer Benoit Jean Baptiste Decoster. Hij maakte er een boerderij van.

8.6 Namen met Hof

8.6.1 Hofnamen in Opvelp

Hof. Toponymisch kan *hof* verwijzen naar: 1) een boerderij met aangelegen land, 2) een tuin bij het woonhuis, 3) een perceel bouwland, 4) een landgoed of herenhuis, 5) specifieke ruimten zoals herbergen (Van Osta in: DVG). Dikwijls wordt de eigenaar van het hof vermeld zoals in Bloemaertshof, Boecxhof, Jezüietenhof, Spijpershof.

Aanhof: 1773 (OLV-altaar) *op een half bunder landts boven den aenhof aldaer* (KD 49, p. 2). Idem als **Sint-Marien Aanhof:** 18 juni 1773 (pastoor Smekens als collator van het OLV.

altaar) *van huijs ende hof geheeten Sinte Marien aenhof regten ... het aert straetjen comende van het veldt naer het broeck ter ve syden* (KD 49, p. 1).

Balgiershof: 1523 *Meester Jan Calaber van eenen houe geheeten balgiershoue gelegen aen des selff meester Calabers goeden in drij sijden ende sheeren straeten ter iijje* (Jacm, f. 10). – Het eerste lid is een persoonsnaam, variant van Ballegeer, uit Oudfrans Bolengier, Frans Boulanger ‘bakker’. Theoretisch is ook de Germaanse voornaam bald-ger ‘moedig-speer’ mogelijk (DB, 84 en 106).

Berkenhof: 2019 *Berkenhof* (k. 32/7), 2019-2021 *Berkenhof* (k. Bierbeek). – Vierkanthoeve Berkenhof (Wikipedia) op sectie D 151, tussen de Culostraat (verkeerd voor Broekstraat) en de Weg tussen Weiden. Voorheen bekend als het College van Daele. Het college in Leuven was in 1569 opgericht door Pieter van Dale, oud-student van de Leuvense universiteit. Tijdens de Franse bezetting onder Napoleon werd het Berkenhof in beslag genomen. De nieuwe eigenaar van het hof waar 112 ha vruchtbare grond bij hoorde, werd de familie Van de Velde uit Brussel (Vestraeten, 43). In 1876 hoorde het pachthof toe aan de erfgenamen van M. Pirmez-Drion (Wauters, 91). In 2006 kocht de familie Leclercq-Maisin het Berkenhof voor 900.000 euro (Vestraeten, 42).

Collegie van Daele: 13 februari 1608 *Specificatie vande landen ende gronden van erfñen byde Collegie vanden Daele* (Jacm, f. 21), 11 april 1736 *het Collegie van Dael tot Loven op hun pachthoff ende goeden tot Opvelp* (KD 36, p. 3-4), 1788-1796 *het Collegie van Dael binnen Loven, uyt des zelfs pachthof* (KD 59, p. 4), 1876 *Ferme du Collège Van Daele* (Wauters, 89).

Bloemaertshof: 8 juli 1462 De mombbers van het Godshuis van de Twaalf Apostelen geven 9 dagmalen ten erve uit *onder beempt ende lant geheten bloemaerts hof belegen topvelpe aent dbroeck* (Jac 871), 1518 *Hendrick Braeckmans van eenen houe geheeten bloemarts hoff* (SG 1515, f. 15v), 1570 *eenen houë geheeten Bloemaerts hoff* (SG 1515, f. 58v), 1729 *Bloemaerts hoff*

(SG 1516, nr. 3). – Hof aan het Broek. Het eerste lid is een voornaam Bloemaard (DB, 137).

Boecxhof: 1523 (land) *die straete achter het sboecxhoff* (Jacm, f. 5v), 1523 *Lambrecht Papen van sijnen huijse ende houe geheeten sbocxhoff* (Jacm, f. 6v), 1608 *een halff boender landts neffens sboxhoff gheleghen* (Jacm, f. 23v). – Boecx is een bekende persoonsnaam, afgeleid van de diernaam Bok (DB, 147).

Heidenhof: 1523 (land) *opt tommeken ... Aert Mersuten hoff geheeten der heijen hoff* (Jacm, f. 9). – Heiden: persoonsnaam ontstaan uit de vlevorm Heidin, uit de Germaanse voornaam Haido, of afleiding van de plaatsnaam Heide (DB, 584).

Jezuïetenhof: 1709 (land van de H. Geest) *regt. die P.P. Jesuiten van Loven* (KD 7, p. 6), 1788-1796 (land) *gelegen op het smisse veld regt. de molestraete, ... den heere Le Plat over de gewesene Jesuiten* (KD 59, p. 5), 1815 *Jesuiten hof* (Voncken, ap), 1854 *Jesuiten Hof* (Vdm), 1982 *Jezuïetenhof* (NGI 32/7-8), 2000 *Jezuïetenhof* (NGI 32/7 Noord), 2019-2021 *Jezuïetenhof* (k. Bierbeek). Bij dit hof hoorde ook een brouwerij: 1854 *Jesuiten Hof, Brasserie* (Vdm). – Voormalige vierkanthoeve van de Jezuïeten op D 221, Velpstraat nummer 33-35. Peter Everaerts, meier en rentmeester van de Heer van Opvelp, bouwde in 1505-1515 een hoog huis met een grote westerschuur. De Jezuïeten van Leuven kochten het hof van de erfgenamen Everaerts en herbouwden het hof in 1760-1761 tot een vierkantshoeve. In 1773 werden de Jezuïeten opgeheven. Josse Le Plat, professor in de rechten aan de KU Leuven, en zijn vrouw Constance Dorothée Follez kochten de hoeve op 29 april 1782. Jan Huens, landbouwer, brouwer en herbergier in Boutersem, en zijn vrouw Lucie Van den Brest kochten de hoeve op 4 juni 1794 (Wauters, 97). De hoeve werd gesplitst in 1848. Jacob Huens bewoonde de linkerzijde, zijn zuster Carolina, gehuwd met Philippus Vranckx, de rechterzijde. Rond 1918 verenigde de kleinzoon Theophiel Vranckx de twee helften. Gerard Buyse kocht de hoeve van de erfgenamen Vranckx en restaureerde het gebouw als één geheel (cf. plaatje aan de muur).

Kerkhof: 1523 *een blocke gelegen aent kerckhoff* (Jacm, f. 8v), 1701 *op het kerckhoff van opvelpe* (KD 6), 1857 *aen het kerkhof* (KD 66, p. 66). – Kerkhof bij de kerk op A 277.

Langenhof: 1523 (beemd) *geheeten gemijnlijck den langen hoff* (Jacm, f. 5v), 1523 (land) *opt gehucht veldeken aenden langen hoff* (Jacm, f. 7). – Hof gesitueerd in het gehucht Veldeken.

Perkhof: 1523 *aent brock tot opuelpe ende die brijstraete daer men van louen van den broecke ten valueken werdt gaet, den perckhoff, 1523 die strate gaende vanden broecke tusschen den voors. perckhoff ende sboecx hoff ter briuerstraeten werdt* (Jacm, f. 10v). – Naam voor een bunder hof in de omgeving van de Broekstraat.

Sraatshovenhof: 1523 *op ende aen eenen hoff geheeten sraetshouen hoff* (Jacm, f. 6). – Hof gesitueerd aan het Broek. Des Raats: genitiefvorm van Raat, beroepsnaam van de raadsman, raadgever (DB, 1012).

Spijpershof: 1523 *opt schoenderbuecken velt achter spijpers hoff* (Jacm, f. 9v). – Hof nabij het Schoonderbukenveld. Pijper: beroepsnaam van de pijper, de fluitspeler (DB, 1004).

8.6.2 Hofnamen in Neervelp

Kloosterhof: 1547 (beemd) *gelegen jnt vreebroeck te neervelp, regt. de beecke van velpe, tselue broeck, tclooster hof ter iij* (SG 6919, f. 9v). – Juiste ligging niet gekend.

Lathouwershof: 1729 *een hoeve geheeten lathouwers hoff rege-noten den mingeloijen driesch* (SG 1516, nr. 27). – Hoeve aan de Mingelodries. Het eerste lid is een persoonsnaam, beroepsnaam van de lathouwer, lattenklover (DB, 735).

Redingenhof: Circa 1900-2016 *Redingenhof* (Veestraeten, 44), 2022 *Redingenhof* (opschrift aan de hoeve). – Groot pacht-hof in de Broekstraat 24, voorheen ook bekend als **Brouwerij**: 1854 *Brasserie* (Vdm), 1860 *Brouwery* (legger Popp), rond 1920 *Oude Brouwerij* (prentkaart). – Neervelp kende maar één

brouwerij op perceel B 1b, 90 ca groot, eigendom van de kinderen Dehertogh, Petrus Josephus en Josephus. De brouwerij stond op het hooiland B 1, maar was nog niet gebouwd in 1815. Deze brouwerij hoorde bij de **Hoeve van Dehertogh**, in 1860 op B 7a, groot 18 a 30 ca. Zie hierbij ook de boomgaard B 5 (groot 1 ha ,27 a 90 ca), de tuin op B 6 (groot 3 a 70 ca), de boomgaard op B 8 (groot 46 a 40 ca) en de tuin op B 9 (groot 26 a 30 ca). In dit pachthof wonen al 7 generaties Dehertogh (Veestraeten, 44-45).

8.7 *Andere gebouwen*

8.7.1 *Gebouwen in Opvelp*

Paanhuis: 1523 *Die Erffgenaemen Jans van Cauwenberge alias Vanden Rode van hunnen huijse ende houe gelegen achter paenhuijs tot opuelpe* (Jacm, f. 8 en 9). – Gesitueerd in het gehucht Veldeken, grenzend aan de Langenhof. Paanhuis is in het oosten van Brabant en ook elders het oude woord voor een brouwerij. *Panne*, *pan*, *paen* is een brouwketel.

Kostershuis. Rond 1860 was Jacobus Noë eigenaar van het huis D 210, 1 are groot, overeenkomend met het huis aan de Velpestraat 50 (nu D 210c), en de hof op D 209, groot 9 a 70 ca (legger Popp). Hierop staat nu een huis, Hoegaardsesteenweg 31 (nu D 209d). In een gevelsteen lezen we I(ACOBUS) NOE 1838. Dit is eigenaardig, omdat er op de kaart van Popp nog geen huis staat. Jacobus Noë was koster en ongehuwd. Hij was geboren op 3 fructidor van het jaar 13 (= 21 augustus 1805) als zoon van landbouwer Jan Baptist Noë (49 jaar oud) en huishoudster Catharine Pierre (43 jaar oud) en overleed op 12 augustus 1874. Hij was 40 jaar koster van Opvelp. Er ontstond een lange discussie over de nalatenschap van de koster. De lijvige bundel van 73 bladzijden is interessant voor de genealogie van de familie Noë (KD 83-84-85).

Lazershuis: 1518 *de goede Kijebrechts Nollekens geheeten dlaerste huijs* (SG 1515, f. 18), 1554 *die goeden van Joirams*

geheeten dlasers huijs ende de selue Jan Joirams geheeten die drooge weijde (SG 1515, f. 36v), 1570 *die goijden der erffgenaemen Jan Joroms geheeten dlasers huijs* (SG 1515, f. 60). – Huis van Jan Joroms in de omgeving van het Broek en de Kerkhofstraat. Lazars is een variant van Lazarus met de betekenis melaats (DB, 739).

Molen van Molenstede of **Opvelp**: 1563 *molen van Molenstede* (Wauters, 91), 1841 *Chemin de Honsem vers le moulin d'Opvelp* (ABu Neervelp), 1854 *Moulin dit Molensteen* (Vdm), 1860 *Watermolen* (Popp A 2), 1876 *Moulin de Molenstede ou Moulin Huens* (W 89), 1877 *Moulin* (AW Neer- en Opvelp), 2019 *Molensteenmolen* (NGI 32/7-8). – Vergelijk met het gehucht Molenstede, genoemd naar de Molen: 1405 *Mulstede* (Wauters, 89), 1518 *s'heere van muijlstede* (SG 1515, f. 4). Molen en huis op A 3 langs de Velp. Deze molen was jaren lang eigendom van de heer van Opvelp. Rond 1860 hoorde de molen van Opvelp toe aan landbouwer Franciscus Alexander Huens uit Roosbeek (legger Popp). De watermolen en het huis A 3 had een oppervlakte van 12 a 50 ca. Hierbij hoorden een hof op A 1 (24 a 40 ca), land op A 2 (34 a 60 ca), land op A 4 (53 a 80 ca), een grote vijver op A 5 (1 ha 18 a 30 ca) en een kleine vijver op A 6 (23 a 90 ca).

Woning van Pierre. Rond 1860 was landbouwer Joannes Josephus Noë de eigenaar van het huis op A 269a, Hoegaardsesteenweg 12, groot 6 a 40 ca, met de hof op A 268a, groot 4 a 20 ca (legger Popp). In de gevel staat de naam van Sebastien Pierre met de datum 1753. Deze naam komt al voor op 12 november 1733: *Alles volgens publicque en wettighe verhueringhe geschiet ten huijse van Sebastin Piere ses jaeren te sint Andries misse* (KD 36, p. 10).

School: 1860 *Schoolhuis* (Legger Popp). – School op D 225c, groot 1 a 90 ca, met een hof van 8 a 30 ca op D 225b. Eigendom van de gemeente die de grond in 1859 kocht en er een school op bouwde. Deze plaats komt overeen met de Velpestraat 47.

Withuis: 1841 *Pont à la maison blanche* (ABu, bij weg 1), 1854 *Maison Blanche* (Vdm), 1876 *Maison blanche* (Wauters,

89). – Rond 1860 was landbouwer Henricus Tollet de eigenaar van de woning op A 270, groot 2 a 70 ca, en de hof op A 271, groot 20 a 20 ca. Nu Velpestraat 52, gelegen nabij de brug over de Velpe. Withuis is een veel voorkomende naam, onder meer in Tienen, waarnaar de Withuisstraat is genoemd (Ke2013, 307).

8.7.2 *Gebouwen in Neervelp*

Gemeentehuis: 1860 *Maison communale* (Popp), 1860 *Gemeentehuis* (legger Popp). – Zaal in de school waar de gemeenteraad vergaderde, op A 108c, groot 2 a 50 ca, eigendom van de gemeente (legger Popp).

School: 1876 *Une école, avec salle pour les réunions du conseil communal, a été bâtie en 1860* (Wauters, 107). De school werd gebouwd in 1860.

Hoeven. In Neervelp waren rond 1860 enkele belangrijke hoeven zoals:

- de hoeve van Henri Swinnen (sectie A 1e) langs de Aarschotsebaan, nu Ooienbergstraat 1;
- de hoeve van Jacobus Noé (sectie A 237e) langs weg 1 van Vertrijk naar Neervelp, nu Vertrijksestraat 16;
- de hoeve van Henricus Josephus Dehertogh (sectie A 102i) langs de Klein-Heidestraat 28A-E, met een steen waarop we lezen “De Hertogh Jacqmotte 1838”;
- de hoeve van de familie Branson (A 112F en G), Klein-Heidestraat 47, met muurankers 1776, thans eigendom van Nikki Huts, de zuster van de bekende Fernand Huts (zie het boek van Jan Veestraeten, 2016). Vergelijk met A 112b: 5,80. Huis. – 1841 Branson, weduwe Antoine, landbouwer en consoorten; 1860 Vandenbempt-Noé, Alexander, landbouwer, de vrouw, Neervelp (b). A 113a: 4,80. Huis. – 1841 Branson, Henri Joseph; 1860 Branson, Lambertus, landbouwer, Neervelp (a). (ABu en legger Popp).

Hoeven in Mingelo. – In het gehucht van Mingelo waren drie grote hoeven bekend.

Cijnshof van Videmont: 1745-1748 *Cense de Videmont* (Villaret). – Hoeve op B 125 aan de Weg naar Honsem, nu Klein-Heidestraat 52. In 1860 was deze hoeve 17 a 40 ca groot (in de legger van Popp staat verkeerd land), eigendom van de vrouw van Augustus Malaise. De vruchtgebruiker was Carolus Thieffry, volksvertegenwoordiger in Brussel. Hierbij behoorden ook een tuin, een boomgaard en een weide, wat de oppervlakte van het geheel brengt op 19 ha 62 a 80 ca (legger Popp).

Hoeve Grote Dries: ca. 1920 *Neervelp – Grooten Dries* (prentkaart). – De hoeve B 103c aan de Opvelpweg met de datum 1770, nu Klein-Heidestraat 71, was in 1860 eigendom van Petrus Josephus Goffaerts.

Het Hof van Mingelo: 1745-1748 *Cense l'Hopital de Louvain* (Villaret), 1787 *het hoff van Mingeloy* (Wauters, 100), 1771 *Mingeloy* (Fer), 1820 *le verger de la Ferme de Mingeloo* (Tab B), 1876 *la Ferme de l'hôpital de Louvain*, 1876 *l'ancienne ferme seigneuriale de Mingeloo* (Wauters, 100). – De hoeve op B 180b in Minge(r)lo, nu Klein-Heidestraat 58, hoorde in 1860 toe aan Joannes Baptista Noé-Vandenbempt, burgemeester. Hiervoor was deze hoeve eigendom van het Hospitaal van Leuven. Dit hospitaal behield wel de landen en weiden, in 1860 met een oppervlakte van 45 ha 71 a 10 ca (legger Popp). Van de oorspronkelijke gebouwen blijft niets over. De geschiedenis van de hoeve wordt goed beschreven door Jan Veestraeten (p. 49) met mooie luchtfoto “zoals Fernand en Nikki die nog gekend hebben”. Maria Taverniers, de oudste dochter van Ernest Taverniers en Celine Noé, en moeder van Fernand en Nikki Huts, werd op Mingerlo geboren op 26 juni 1926. Opvallend is dat Henri Vandenbempt, Jan Noé, Alexander Noé en Ernest Taverniers, allemaal bewoners van de hoeve Mingerlo, de laatste vier burgemeesters van Neervelp waren.

8.7.3 *De Kleine Blauwschuur*

Hoeve Noë: 2000 *Noë Hoeve* (NGI 32/7 Noord), 2019 *Hoeve Noë* (NGI 32/7-8). Ook bekend als **Kleine Blauwschuur**

(Erfgoedbibl. 2007, p. 71). – De hoeve van François Baep in 1841 (ABu) was in 1860 eigendom van de erfgenamen Franciscus Baep en Petrus Minnoye-Reynaerts (legger Popp). Gelegen op A 94C, Kleine-Heidestraat 24. Genoemd naar de Blauwschuur in Bierbeek.

Tijdens een reis in het buitenland in 2015 kwam ik in hetzelfde hotel toevallig Daniël Schol-Vanmol tegen, de eigenaar van de hoeve. Deze vertelde mij over een steen met de afkorting I.R. 1733. Terug thuis stuurde ik op 31 oktober 2015 om 14.31 uur een mail naar Paul De Clerck: “Dag collega. In Neervelp is een hoeve gebouwd in 1733. In de steen staat I.R. 1733. Misschien staat in de volkstelling van 1747 een naam met de initialen I.R. (Ioannes Reniers, of zo iets)?” Enkele uren later kreeg ik al een antwoord van Paul De Clerck. Hij vond in de parochieregisters van Neervelp “maar één gezin dat in aanmerking komt voor deze hoeve”. Het ging over Joannes Rougier die met Catharina Verlaenen zes kinderen heeft gehad tussen 1708 en 1724 te Neervelp. De Clercq vroeg bijkomende informatie aan Daniël Schepens die bezig was met de volkstelling van 1747 in Neervelp. De oplossing kwam er dezelfde dag nog om 9 uur ‘s avonds. In nummer 31 in de telling staat de naam van de weduwe.

Zo lezen we in de Volkstelling (p. 803): 31. *Item de weduwe Rogier brengt haer alhier over als pachtersse, item ses kinderen. Item vier peerden oudt boven de drij jaeren, item twee veulens, d’een oudt twee jaeren ende d’ander een jaer. Item eene ploeghe, labeurende 15 bunderen. Item vijff hornebeesten, item vier runtbeesten, item drij calveren, item vier verckens, item thien braetverckens. Item drij schauwen waer onder den hoven is staende.* 47-9. Op 2 november 2015 stuurde ik een brief naar Daniël Schol met de oplossing. De afkorting I.R. verwijst naar Joannes Rougier (ook geschreven Rogier en Roegier). Hij trouwde met Catharina Verlaenen uit Kerkom en kreeg van haar 6 kinderen. Joannes Roegier overleed op 18 augustus 1746 (dus vóór de telling van 1747). De weduwe Catharina Verlaenen overleed op 21 februari 1768.

8.8 Bruggen en afsluitingen

Brug: 1523 (huis) *aen die brugge int dorp tot opuelpe* (Jacm, f. 6v), 1740 *aende brugghe in het dorp van opvelp* (KD 36, p. 1). – Brug over de Velp aan de Hoegaardsesteenweg in Opvelp.

Broekbrug: 1841 *Pont du Brouck* (ABu). – Brug over de Velp aan de Broekstraat nummer 47.

Molenbroekbrug: 1841 *Pont dit Meulebrouckbrug* (ABu). – Brug aan weg 8, genoemd naar het Molenbroek.

Withuisbrug: 1841 *Pont à la maison blanche* (ABu, bij weg 1). – Brug over de Velp aan het Withuis.

Stichel: 1523 (land) *opt gehucht veldeken aende stichelle aende meulenstraet* (Jacm, f. 7v). Idem als **Kerkstichel:** 1720 *op die bloken tegen ouer die kerckstichel* (Jacm, f. 3v). – Stichel is een soort verhoging, afgeleid van het werkwoord stijgen. In Hoegaarden is het Stichelke een straatnaam.

Valveken: 1720 *die straete vant valúeken naert cruijs* (Jacm, f. 3v), 1773 *de straete van t' valveken naer het cruijs* (KD 49, p. 3). – Een veken is een afsluiting, een valveken is een veken dat van zelf toeslaat.

Brug: 1523 *tot muijlstede aent broeck tot neerúelpe aende brugge* (Jacm, f. 8 en 12). – Brug over de Velp, idem als de Molensteenbrug in Neervelp.

Molensteenbrug: 1841 *Pont dit: Molensteenbrug* (ABu). – Brug in het gehucht Molenstede, vervormd tot Molensteen, aan weg 31.

Broekbrug: 1841 *Pont dit Brouckbrug* (ABu). – Brug aan het Broek bij weg 3, nu genoemd Velpestraat.

Leemputbrug: 1841 *Pont dit Leemputbrug* (ABu). – Gesitueerd aan weg 9.

Steenbrug: 1841 *Pont dit Steenebrug* (ABu), 1860 *Steene Brug* (Popp, A). – Brug aan weg 6, nu genoemd Klein-Heidestraat tussen A 243 en A 242.

9. Wegen en voetpaden

9.1 Omschrijvingen

Naast samengestelde namen van het type Broekstraat, Groeneweg, Hoegaardsebaan, Hoogstraat, Kerkhofstraat, Ooienbergstraat, Sint-Joriswegel, Steerweg, bestaan veel oude wegbenamingen uit een omschrijving. Deze beantwoordt aan de formule “weg komende van A en gaande naar B”. A is het beginpunt van de weg, B het eindpunt: 1570 *onder Neervelpse regt. den wech gaende van Opvelpe nae Thienen* (SG 1515, f. 61v), 1787 *den wegh van Loven naer hoegaerden* (SG 1517). Naast “weg” komen andere soortnamen voor, zoals *baan*, *gat*, ‘*s herenstraat*, *voetweg*, enz. Soms wordt het beginpunt weggelaten. De formule wordt dan vereenvoudigd tot “weg naar B”. Op deze wijze ontstaat een veelheid van omschrijvingen die ik niet allemaal opneem. Enkele voorbeelden.

jaar	soortnaam	van A	naar B
1515	den wech	gaende van Opvelpe	nae Thienen
1518	de straete	-	ten bruele weert
1523	die gemijn straete	gaende van meldert	naer louen
1554	den voetwech	gaende van velpe	nae beuecom
1743	le grand chemin	d’opvelp	a Hougaert
1815	Grand Chemin	de Louvain	à Jodoigne
1815	Chemin	-	de Honsem
1815	Chemin	de Neervelp	à Vertryck
1841	Sentier	-	de Honsem

9.2 Type I versus type II

Is het eindpunt een gemeente- of een gehuchtnaam, dan kan deze als adjectief vóór de soortnaam worden geplaatst. Frans Claes noemt in zijn artikel “Tiensestraat contra Tienenstraat in Oost-Brabant” (Naamk. 1979) de onverbogen vorm type I, de verbogen vorm type II. In Opvelp heb ik enkel voorbeelden van type II gevonden:

Type II: 1523 *op den melderschen wegh* (Jacm, f. 10), 1720 *op den hoeck vande hoegartse straete* (Jacm, f. 3v), 1820 *Aerschotsche baen* (Tab B), 1841 *Lovenschen weg* (ABu), 1820 *Molenstedensche straat* (Tab B), 1820 *Tiensche baen* (Tab B), 1820 *Vinoefschen weg* (Tab B), 2019-21 *Bevekomsestraat* (k. Bierbeek), 2019-2021 *Hoegaardse steenweg* (k. Bierbeek).

In Neervelp vond ik meestal voorbeelden van type I.

Type I: 1977-2008 *Dalemstraat* (k. Boutersem), 1860 *Honsem Wegel* (Popp, sectie B), 1860 *Vertryck Wegel* (Popp, sectie B), 2022 *Molensteenstraat* (Geopunt), 2022 *Redingenstraat* (Geopunt), 2022 *Velpstraat* (Geopunt).

Type II: 1815 *Hougaardsche Baen* (Aretz, ap), 1815 *Chemin de Willebringen dit Thiensche Baen* (Aretz, ap), 1820 *à l'Aerschotsche baen* (Tab B en C), 1841 *Molenstedenschenstraat* (ABu), 1860 *Molenstedensche Straat* (Popp, sectie A), 1977-2008 *Verrijksestraat* (k. Boutersem), 1977-2008 *Waversesteenweg* (k. Boutersem).

9.3 De wegen in Opvelp

9.3.1 De Hoegaardsesteenweg

Vuilenbosstraat [1]: 2019-2021 *Vuilenbosstraat* (k. Bierbeek). – Eerste deel van weg 1, die loopt van aan de grens met Bierbeek doorheen Opvelp naar Meldert en Hoegaarden. Dit eerste deel is recht getrokken en heet nu **Opvelpsestraat** in Bierbeek: 2021 *Opvelpsestraat* (Geopunt). Zie kaart 4.

Hoegaardsesteenweg [1]: 2019-2021 *Hoegaardsesteenweg* (k. Bierbeek), 2021 *Hoegaardsesteenweg* (Geopunt). – Tweede en langste deel van weg 1 van Opvelp naar Hoegaarden. Idem als **Hoegaardsestraat**: 1720 *op den hoeck vande hoegartse straete* (Jacm, f. 3v), 1773 *boven s'heeren wijngaert over die hoegaertsche straete* (KD 49, p. 4).

Meldertseweg [1]: 1523 *op den oijenberge bij den wijgaert op den melderschen wegh* (Jacm, f. 10). – Weg van Opvelp naar Meldert en verder naar Hoegaarden.

Lovenseweg [1]: 1820 *Chemin de Louvain* (Tab B), 1841 *Chemin de Meldert à Louvain, Lovenschen weg* (ABu), 1860 *Lovenschen Weg* (Popp, sectie B). – Weg van Meldert naar Leuven, nu Hoegaardsesteenweg. In oudere documenten wordt de weg omschreven met begin- en eindpunten Leuven, Opvelp, Meldert, Hoegaarden. Met een combinatie van soortnamen ontstaat een veelheid van benamingen die ik niet allemaal opnoem.

Enkele voorbeelden: 1518 *de straete gaende te louen weert* (SG 1515, f. 27v), 1523 *die gemijn straete gaende van meldert naer louen* (Jacm, f. 6v), 1554 *op de heijde tusschen de straete gaende te Loeüenen weert* (SG 1515, f. 44), 1608 *die straete comende vande kercke van Opvelpe naer Loeüen* (Jacm, f. 22), 1654 kopie 1726 *au chemin allant d'opvelpe a hoegarden* (KD 26), 1720 *die straete van opüelpe naer louen* (Jacm, f. 3v), 1740 *die gemeyne straete van Opvelp naer Meldert* (KD 36, p. 1), 1743 *le grand chemin d'opvelp a Hougaert* (KD 39), 1742 *le chemin d'haut fleppe a Maiart* (KD 38, p. 2), 1787 *den wegh van Loven naer hoegaerden* (SG 1517), 1815 *Chemin de Louvain à Opvelp* (Voncken, ap), 1815 *Chemin d'Opvelp à Hougaerde* (Voncken, B), 1815 *Chemin d'Opvelp à Louvain* (Voncken, A), 1842 *de straet van opvelp naer Loven* (KD 63, p. 1).

Koekoeksplein: 2019-2021 *Koekoeksplein* (k. Bierbeek). – Nieuwe zuidelijke zijstraat van Hoegaardsesteenweg.

9.3.2 *De Waversesteenweg*

Waversesteenweg [2]: 2019-2021 *Waversesteenweg* (k. Bierbeek). – Weg van Bevekom noordwaarts doorheen het dorp Opvelp tot aan de Aarschotsestraat. Hier werd weg 2 verlengd met de naam Waversesteenweg.

Aarschotsestraat [2]: 2019-2021 *Aarschotsestraat* (k. Bierbeek). Idem als **Aarschotse Baan**: 1820 *Aerschotsche baen* (Tab B), 1841 *Aerschotschebaen* (ABu), 1860 *Aerschotsche Baen* (Popp, sectie D en A). – Aarschotsestraat werd bewaard voor weg 2 die loopt omheen het gehucht Molenstede.

Molenstraat [2]: 1523 *opt tommeken reg. die molenstraete* (Jacm, f. 5v), 1523 *opt gehucht veldeken aende stichelle aende meulenstraet* (Jacm, f. 7v), 1608 *die straete comende van het valúeken naer het cruys ten molenstraete* (Jacm, f. 22), 1709 *op het smisveldt ofte clijn veldeken een dachmael landts regt. die Molenstraete* (KD 7, p. 10), 1788-1796 *op het smisse veld regt. de molestraete* (KD 59, p. 5), 1801 *onder Opvelp regt. De Molenstraat* (K 60.018, p. 35), 1815 *Moolen Weg* (Voncken, A), 1838 *in het smisveld oft trompettersveld regenoten de molestraet* (KD 63, p. 2). – Gedeelte van de Waversesteenweg tussen het Klein Veldeken en het Trompettersveld.

Warlingstraat [2]: 1815 *Chemin dit Warling Straet* (Voncken, D). – Deel van de Waversesteenweg in sectie D. Warling is een persoonsnaam, vleivorm van de Germaanse voornaam Walther (DB, 1297). Met een omschrijving met eindpunt Bevekom [2]: 1518 *den wegh ghaende van velp te beuekom waert* (SG 1515, f. 1), 1636 *op rijmelenvelt ad iter quo itur ad beúecom* (Jacm, f. 2v), 1654 kopie 1726 *au chemin allant a bauvechain* (KD 26), 1805 *au chemin allant à Beauvechin* (KD 60, p. 6), 1815 *Chemin d'Opvelp à Bauvechain* (Voncken, C).

9.3.3 De Perrestraat

Zwartehoekstraat [11]: 2019-2021 *Zwartehoekstraat* (k. Bierbeek). – Eerste deel van weg 11, genoemd naar het veld de Zwartenhoek in Bierbeek. De rest heet Perrestraat.

Perrestraat [11]: 1815 *Chemin dit Perre Straet* (Voncken, C), 1820 *le Chemin dit Péerde straet* (Tab C), 1841 *Peerdestraet* (ABu), 1860 *Peerde Straet* (Popp, C), 2019-2021 *Perrestraat* (k. Bierbeek). – Lange weg van de Zwartehoekstraat evenwijdig

met de grens van Bevekom. Zie de veldnaam Perre. Peerdestraat is volksetymologisch. Zie ook Remmelenbosweg 23, laatste deel van de Perrestraat.

Perrestraat [10]: 1815 *Perre Straet* (Voncken). – Eerste deel van weg 10. Idem als **Perreveldstraat** [10]: 1841 *Peerdeveldstraet* (ABu), 1860 *Peerde Veld Straet* (Popp, C).

Perreveldwegel [10]: 1841 *Sentier du Peerdeveld* (ABu), 1860 *Peerde Veld Wegel* (Popp, C). – Voortzetting van de Perreveldstraat naar de Bevekomsestraat.

Avenue: 1815 *Avenue* (Voncken, C). – Zonder nummer, weg tussen de percelen C 9 en C 34, van de Perrestraat naar de grens met Bevekom. Avenue komt ook twee keer voor in de Vuilenbos, het veld ten westen van de Plassestraat (kaart 4).

9.3.4 *Andere hoofdwegen*

Bevekomsestraat [3]: 2019-2021 *Bevekomsestraat* (k. Bierbeek). – Weg van Bierbeek naar Bevekom aan de uiterste westgrens van Opvelp (kaart 4). Met omschrijvingen: 1554 *den wech gaende van Geldenaecken nae Loouenen* (SG 1515, f. 31), 1815 *Grand Chemin de Louvain à Jodoigne* (Voncken), 1841 *Chemin de Jodoigne à Louvain* (ABu).

Kapelstraat [4]: 2019-2021 *Kapelstraat* (k. Bierbeek). – Deel van weg 4. Ook **Hoogstraat** genoemd: 1815 *Chemin dit Hooge Straet, de Hoeye Straet* (Voncken, sectie A, deel van de Kapelstraat 4 en deel van weg 1), 1820 *Hoogstraete, vers d'oogstraete, à L'hoogstraete* (Tab B en C), 1841 *Hoogstraet* (ABu), 1860 *Hoog Straet* (Popp, D).

Verbrande Toren [5]: 1952 *Verbrande Toren* (NGI 32/7-8), 2000 *Verbrande Toren* (NGI 32/7 Noord), 2019 *Verbrande Toren* (NGI 32/7-8), 2019-2021 *Verbranden Toren* (k. Bierbeek). – Weg in het verlengde van de Kapelstraat, ook naam voor weg 45, de voormalige dreef naar het Kasteel. Ook **Neervelpweg** [5]: 1841 *Chemin de Neervelp* (ABu), 1860 *Neer-Velp Weg* (Popp, A)

Molenweg [6]: 1815 *Chemin dit Moolen weg* (Voncken, ap), 1841 *Chemin du Moulin* (ABu), 1860 *Molen Weg* (Popp, A). – Zijstraat van de Verbrande Toren, de vroegere dreef naar het kasteel. Nu genoemd Molensteenstraat.

Molensteenstraat [7]: 1820 *Molenstedensche straet* (Tab B), 1841 *Molenstedenschestraet* (ABu), 1876 *Molenstede straet* (Wauters, 89), 2019-2021 *Molensteenstraat* (k. Bierbeek). – Straat aan de grens met Neervelp. Molensteen is een vervorming van Molenstede.

Hoegaardsebaan, -weg [8]: 1815 *Chemin dit Hoegaertsche Baen* (Voncken, A), 1820 *Hoegaerschen weg* (Tab B en C), 1841 *Hougaerdschenweg* (ABu), 1860 *Hougaerdschen Weg* (Popp, sectie A en B). – Weg langs de grens met Neervelp, niet te verwarren met de Hoegaardsesteenweg 1. Nu Molensteenstraat.

Vinaafstraat [9]: 2019-2021 *Vinaafstraat* (k. Bierbeek). – Straat in het gehucht Vinoef. Deze straat maakt een bocht van 90 graden en heet dan in Bierbeek Blauwschuurbroek (k. Bierbeek). Idem als **Vinoefseweg** [9]: 1820 *Vinoefschen weg* (Tab B), 1841 *Vinoefschenweg* (ABu), 1860 *Vinaxschen Weg* (Popp, A). Deze straat loopt naar de Bruul, vandaar de omschrijving: 1518 *de straete gaende ten bruele weert* (SG 1515, f. 27 en 27v), 1554 *s'heeren straete gaende ten bruele weert* (SG 1515, f. 42). “Des Herenstraat” is de algemene term voor een openbare weg, niet te verwarren met Heerbaan, Heerstraat en Heerweg. Dit is een oude Romeinse of Karolingische weg, aangeduid met *heer*, uit Germaans **harja* ‘leger’. Ik heb deze benaming in Opvelp niet gevonden.

Tiensebaan [12]: 1820 *Tiensch baen, se dirigeant vers le moulin de Willebringe* (Tab B), 1841 *Thienschebaen* (ABu), 1860 *Thiensch Baen* (Popp, B). – Noordelijke zijstraat van de Hoegaardsesteenweg, nu zonder naam. Talrijk zijn de omschrijvingen met eindpunten Tienen en Willebringen: 1523 (land) *gelegen ten cruijsken op den wegh daermen van opuelpe te willebringen gaet aende vlotgrachte* (Jacm, f. 10), 1523 *in die velpe delle den wegh van opuelpe naer thienen gaet daer door* (Jacm, f. 11), 1636

den haesenberghe ... adjacent primo iter quod tendit thenas (Jacm, f. 2v), 1654 kopie 1726 *au chemin de tirlémont a opvelpe* (KD 26), 1815 *Chemin allant à Willebringen* (Voncken, ap), 1815 *Chemin d'Opvelp à Tirlémont* (Voncken, B).

Moordstraat [13]: 1523 (land) *op die moortstraete, op die mortstraete* (Jacm, f. 4v en 8v), 1720 *lanx die hoegartse straete, koije wegh ende mortstrate* (Jacm, f. 3v), 1736 *het moortstraetien* (KD 34), 1788-1796 *boven de Moort straete, de Moordstraete* (KD 59, p. 1). – Straat van de Kapelstraat doorheen het Remmelenveld naar de Hoegaardsesteenweg. Misschien is de naam gegeven door een moordzaak (Wauters, 94). Later uitgebreid tot **Moordenaarsstraat**: 1815 *Moordenaars-, Moerdenaers straet* (Voncken, ap en B) of **Moordenaarsebaan**: 1820 *Moordenaersche baen, ... vers le reymelveld* (Tab B), 1841 *Moordenaerschebaen* (ABu), 1860 *Moordenaersche Baen* (Popp, B). Nu zonder naam.

Masqueweg [14]: 1841 *Masqueweg* (ABu), 1860 *Masque Weg* (Popp, D), tussen sectie D en B. Idem als **Marchijsstraatje**: 1740 *het marchysstraetien* (KD 36, p. 6), 1742 *ala Machis Ruelle* (KD 38, p. 2), 1757 *vie que vulgo vocatur La Machie, ruelle tendens ad sijluam que vocatur Remelebos* (Ameye, p. 10). – Straat van de Kapelstraat richting Bevekom. Met een omschrijving: 1815 *Chemin de Beauwechain à Opvelp* (Voncken, B). *Masque*, *Machis*, *Machie* zijn duidelijk vervormingen van een Franse persoonsnaam zoals *Marcie*.

Ijsvogelstraat [15]: 2019-2021 *Ijsvogelstraat* (k. Bierbeek). – Zijstraat van de Waversesteenweg + een nieuw deel. Voorheen **Walangestraat** [15]: 1841 *Walangestraet* (ABu), 1860 *Walange Straet* (Popp, D). Voorheen straat tussen D 228-229 en D 227, dus van de Waversesteenweg naar het Broek. *Walange* is wellicht een persoonsnaam.

Weg tussen weiden [16]: 2019-2021 *Weg-tussen-weiden* (k. Bierbeek). – Voorheen lange weg van de Broekstraat westwaarts naar de Perrestraat. Nu ook naam voor delen van weg 4 en 14. Andere attestaties: 1841 *Straet tusschen de weyde + Sentier*

tusschen de weyde (ABu), 1860 *Straet tusschen de Weide, Wegel tusschen de Weide* (Popp, D). Zie ook **Waterhoenweg**, 2019-2021 *Waterhoenweg* (k. Bierbeek), zuidelijke zijstraat van 16.

Gilmaansestraat [17]: 1841 *Gilmaenschestraet* (ABu), 1860 *Gelmansche Straet* (Popp, D). – Straat aan de zuidkant van D 132-133. Nu deel van Culostraat. Gaat terug op familienaam Gilleman, afgeleid van de voornaam Gillis (DB, 512).

Plassestraat [18]: 1820 *Plasse Straet* (Tab B), 1841 *Plasse straet* (ABu), 1860 *Plasse Straet* (Popp, D), 2019-2021 *Plassenstraat* (k. Bierbeek). Idem als **Vuilstraat** [18]: 1815 *Chemin dit Vuyl Straet* (Voncken, D). – Straat tussen de Vuilenbosstraat en de Perrestraat. Het benedenstuk is rechtgetrokken.

Misèreweg [19]: 1841 *Chemin de Maisère* (ABu), 1860 *Maisère Weg* (Popp, C). – Zijweg van de Perrestraat richting Bevekom. Genoemd naar twee hoeven in Bevekom: 1854 *La Petite Misère, La Grande Misère* (Vdm).

Tiendagmalenstraat [20]: 1841 *Chemin les 10 journaux* (ABu), 1860 *Tien Bunder Straet* (Popp, D). – Weg tussen de Hoegaardsesteenweg en de Weg tussen weiden. Journal “dag-maal” is bij Popp eigenaardig vertaald als bunder.

Koeistraat, -weg [21]: 1518 *den coeijwegh* (SG 1515, f. 8v), 1523 (land) *op den Coeijwegh regen. den Coeijen wegh* (Jacm, f. 5), 1560 *sheeren ix boenderen, ... den Coijwech daer duer gaende* (SG 1515, f. 51v), 1720 *lancx die hoegartse straete, koije wegh ende mortstrate* (Jacm, f. 3v), 1815 *Koey straet* (Voncken, B), 1841 *Koeystraetje* (ABu), 1860 *Koei Straetje* (Popp, B). – Straatje tussen Hoegaardsesteenweg en Moordstraat. Nu zonder naam. Herinnering aan het weiden langs graskanten.

Steerweg [22]: 1841 *Steerweg* (ABu). – Weg tussen de Weg naar Neervelp 5 en de Tiensebaan 12. Het eerste lid is mij niet duidelijk. Nu zonder naam.

9.3.5 *De straat in het Broek*

Broekstraat [47]: 1841 *Brouck straet* (ABu), 1860 *Broek Straet* (Popp, D). – Straat genoemd naar het Broek, cf. 1462 *bloemaerts hof belegen topvelpe aent dbroeck* (Jac 871), 18 juni 1773 *het aert straetjen comende van het veldt naer het broeck* (KD 49, p. 1).

Culostraat [17 + 47]: 2019-2021 *Culostraat* (k. Bierbeek). – Door verkeerde vertaling van Broek door Culot, ontstond de rare benaming Culostraat.

Velpestraat [47]: 2019-2021 *Velpestraat* (k. Bierbeek). – Tweede deel van de Broekstraat.

Plaats: 1820 *venant d'aerschotsche baen vers la Place* (Tab B), 1841 *Hoogstraet vers la Place* (ABu bij weg 35). – Naam voor een breed gedeelte van de Broekstraat in de omgeving van het Jezuïetenhof. Ook bekend in Roosbeek (Ke2020, 51). De Plaats is de gangbare benaming voor de open ruimte in het dorpscentrum.

Reigershof: 2019-2021 *Reigershof* (k. Bierbeek). – Zijstraat van Culostraat.

9.3.6 *Voetpaden in Opvelp*

Aardgat: 1773 (land) *op rijmelenveldt in den hoeck daer het aertgat door gaet groot* (KD 49, p. 1-2). – Voetweg in het Remmelenveld. Aard is in onze regio een veld gelegen tussen hoofdwegen. Gat is een kleine, dikwijls doodlopende toegangsweg tot een aard of veld. Vergelijk met Duits *Gasse*, Engels *gate* (nu bekend in elke vlieghaven voor de toegangsweg naar het vliegtuig!), Luxemburgs *gaass*.

Pandgat: 1523 *die straete tot aen den bosch aent pantgat ... lancx den begijnenbos van louen* (Jacm, f. 11), 1654 kopie 1726 (OLV) *au bois nommé pantgat* (KD 26). – Juiste ligging niet gekend.

Remmelenbosweg [23]: 1841 *Reymelenbosch weg* (ABu), 1860 *Reijmelen Bosch Weg* (Popp, B). – Nu laatste deel van de Perrestraat 11.

Kerkhofstraat [24]: 1518 *de straete geheeten kerckhoff straete* (SG 1515, f. 18), 1554 *tgemeijn Brouck, die strate geheeten tkerckhoff strate* (SG 1515, f. 36), 1729 *die kerckhoff straete* (SG 1516, nr. 12). – Verdwenen voetpad achter het kerkhof, idem als **Kerkwegel** [24]: 1742 *ala Ruelle venant de LEglise* (KD 38, p. 2), 1841 *Sentier de l'Eglise* (ABu), 1860 *Kerk Wegel* (Popp, A). Liep door het perceel A 283. Mogelijk idem als **Mispad**: 1523 (land) *gelegen aent mespadt* (Jacm, f. 6), 1554 *een dachmael lants gelegen aen t'mispaeijken* (SG 1515, f. 28v).

Hoogstraatwegel [25]: 1841 *Sentier de Hoogstraet* (ABu), 1860 *Hoogstraet Wegel* (Popp, sectie C en D). – Verdwenen voetpad van aan de grens van Bevekom in het Perreveld, verder lopend naar de Hoogstraat aan het Berkenhof of College Van Daele (kaart 4).

Molensteenwegel [26]: 1841 *Sentier du Molensteen* (ABu), 1860 *Molen-Steen Wegel* (Popp, A). – Voetpad in het gehucht Molenstede (kaart 4). Verdwenen.

Hoegaardsebaanwegel [27]: 1841 *Sentier d'Hougaerdschebaen* (ABu). – Voetpad langs de Hoegaardsebaan nummer 8. Verdwenen.

Molenwegel [28]: 1841 *Sentier du Moulin* (ABu), 1860 *Molen Wegel* (Popp, A). – Voetpad dat liep doorheen A 248. Verdwenen.

Molensteenwegel [29]: 1841 *Sentier du Molensteen* (ABu). – Verdwenen.

Vinoefwegel [30]: 1841 *Sentier Vinoef* (ABu), 1860 *Vinax Wegel* (Popp, A). – Loopt door A 210. Nu zonder naam.

Smisveldwegel [31]: 1841 *Sentier Smis veld* (ABu), 1860 *Smis Veld Wegel* (Popp, D). – Verdwenen.

Huenswegel [32]: 1841 *Sentier Huens* (ABu). – Voetpad naast het Jezüietenhof. Bestaat nog gedeeltelijk.

Remmelenboswegel [33]: 1841 *Sentier du Reymelenbosch* (ABu), 1860 *Reijmelen Bosch Wegel* (Popp, B). – Verdwenen. Er loopt wel een nieuw pad.

Dorpwegel [34]: 1841 *Sentier de la Commune* (ABu), 1860 *Dorp Wegel* (Popp, B). – Verdwenen. Er loopt wel een nieuw pad.

Straatje [35]: 1841 *Het Straetje* (ABu), 1860 *Het Straetje* (Popp, D). – Verdwenen straatje van de Hoogstraat naar de Plaats.

Bevekomwegel [36]: 1841 *Sentier de Beauvechain* (ABu), 1860 *Beauvechain Wegel* (Popp, C). – Nog bestaand voetpad van aan de kruising van Perrestraat en Broekstraat richting Bevekom. Met omschrijvingen en eindpunt Bevekom kan het ook een ander voetpad zijn. Enkele voorbeelden: 1523 *op voetpadt van beüecom* (Jacm, f. 12), 1554 *den voetwech gaende van velpē nae beuecom* (SG 1515, f. 28v), 1570 *die walsche haghe regt. tvoetpat gaende van Velpē tot Beüecom* (SG 1515, f. 58v), 1633 *den voetwegh naer beuecom* (Jacm, f. 11v), 1712 *den voetwegh gaende van velpē naer Bevecum* (SG 1516, nr. 1), 1773 *den voetwegh van opvelp naer Bevecum* (KD 49, p. 2).

Rappierwegel [37]: 1841 *Sentier Rappier* (ABu), 1860 *Rappier Wegel* (Popp, D). – Weg door het Smisseveld, langs D 66. Bestaat nog gedeeltelijk. Rapier is een rapenveld (VDale).

Lindewegel [38]: 1841 *Sentier de Tilleul* (ABu), 1860 *Linde Wegel* (Popp, D). – Verdwenen voetweg, liep door D 24.

Gilmetwegel [39]: 1841 *Sentier de Gilmet* (ABu), 1876 *Gilmet weg* (Wauters, 89). – Verdwenen lang voetpad van de Lovenseweg naar de huidige Waversesteenweg. Gilmet is eigenlijk Guillemet, diminutief van Guillaume (DB, 1326).

Heilige Geestwegel [40]: 1841 *Sentier du Saint Esprit* (ABu), 1860 *Heilig Geest Wegel* (Popp, D). – Verdwenen voetpad, liep door D 13.

Tiendagmalenwegel [41]: 1841 *Sentier des 10 Journaux* (ABu), 1860 *Tien Bunder Wegel* (Popp, D). – Verdwenen voetpad, liep door D 235-236. Journal werd door Popp vertaald als bunder.

Sint-Joriswegel [42]: 1841 *Sentier Joris* (ABu), 1860 *St Joris Wegel* (Popp, A). – Voetpad tussen A 70a en A 67, bestaat nog gedeeltelijk.

Kruiswegel [43]: 1841 *Kruyswegen* (ABu), 1860 *Kruis Wegel* (Popp, A). – Verdwenen voetpad, liep door A 67.

Draaiboomwegel [44]: 1841 *Sentier Draeyboom* (ABu), 1876 *Draeyboom straet* (Wauters, 89). – Verdwenen voetpad tussen de Weg tussen de Weide nummer 16 en de Waversesteenweg nummer 2 (kaart 4).

Kasteelwegel [45]: 1841 *Sentier de Cateau* (ABu), waarschijnlijk een vergissing voor *Chateau*. Nog bestaand voetpad of dreef naar het Kasteel. Nu genoemd Verbrande Toren.

Bierbeekwegel [46]: 1841 *Sentier de Bierbeek* (ABu). – Verdwenen voetweg naast de Lovenseweg (kaart 4).

Vloedstraatje: 1523 *een hoffken regt. tvloetstraetken* (Jacm, f. 4v), 1736-1740 *een hoffken regt. het vloet straetken* (KD 36, p. 3). – Voetpad te situeren aan de Vloedgracht.

9.4 De wegen in Neervelp

9.4.1 Van Neervelp naar Verrijck

Verrijcksestraat [1]: 1977-2008 *Verrijcksestraat* (k. Boutersem), 2022 *Verrijcksestraat* (Geopunt). – Weg 1 begint aan de Klein-Heidestraat 4, maakt dan westwaarts een bocht van

90 graden, en dan noordwaarts een bocht van 90 graden onder de naam Waversesteenweg. Oudere namen zijn omschrijvingen met de merkpunten Neervelp (A) en Vertrijk (B): 1815 *Chemin de Neervelp à Vertryck* (Aretz, sectie A), 1820 *Chemin de Neervelp à Vertryck* (Tab B), 1841 (*Chemin*) *de Neervelp à Vertryk* (ABu), 1860 *Chemin de Vertryck à Neer-Velp* (Popp, A). Zie ook Hoolstraat.

Waversesteenweg [1, 18, deel nieuw]: 1977-2008 *Waversesteenweg* (k. Boutersem), 2022 *Waversesteenweg* (Geopunt). – Dit is de nieuwe naam voor het noordelijkste deel van weg 1 en ook voor de verbrede weg 18. De weg ten zuiden van de Klein-Heidestraat is nieuw aangelegd als verlenging van de Waversesteenweg die vanaf Bevekom heel Opvelp doorkruist.

Ridderwegel [18]: 1841 *Sentier du Chevalier* (ABu), 1860 *Sentier du Chevalier* (Popp, A). – Voorheen voetpad tussen de Klein-Heidestraat 4 en de Katspoelwegel 17. Dit pad werd verbreed als deel van de Waversesteenweg. Het is de voortzetting van de nieuw aangelegde Waversesteenweg vanaf de Molensteenstraat.

9.4.2 Een holle Straat

Katspoelstraat [2]: 1977-2008 *Katspoelstraat* (k. Boutersem), 2022 *Katspoelstraat* (Geopunt). – Weg van de Vertrijksestraat naar Bierbeek en verder naar Leuven. Genoemd naar de Katspoelhoeve in Bierbeek. Vergelijk met 1820 *Diepestraet, traverse l'Aerschotsche baen et se dirige vers la ferme de Catspoel et Louvain* (Tab B). Voorheen Diepestraat.

Diepestraat [2]: 1815 *Chemin dit Diepe Straet* (Aretz, sectie A), 1820 *Diepestraet* (Tab B), 1841 *Diepe straet* (ABu), 1860 *Diepe Straet* (Popp, A).

Hoolstraat: 1654 *de hoel strate* (k. Subil, p. 27), 1876 *Kerckhoff velt, près de la Holstraete (Diepestraet ?)* (Wauters, 100). – Op de kaart van Subil deel van weg 1 in het verlengde van de Diepestraat. Vergelijk met de Holstraat in Meldert bij Hoegaarden:

1410 *in hoelstrata*, 1438 *op die hoelstraete*, 1663 *de hol strate ley-dende van sluys op louen* (Ke2015, 96). Hol/hool verwijst naar een holle weg.

9.4.3 *De Weg naar Tienen*

Velpestraat [3]: 1977-2008 *Velpestraat* (k. Boutersem), 2022 *Velpestraat* (Geopunt). – Deze straat begint aan de Verrijcksestraat, kruist de Velp en loopt verder richting Tienen via Willebringen.

Tiense Baan [3]: 1815 *Chemin de Willebringen dit Thiensche Baen* (Aretz, ap), 1820 *Chemin de Neervelp à Willebringen dit: Thiensche baen* (Tab B), 1841 *Chemin de celui dit: Chemin de Neervelp à Vertryk (= weg 1) aux Limites de Vertryk et de Willenbringen, Thienschebaen* (ABu), 1860 *Thiensche Baen* (Popp, A). – Nu Velpestraat. Niet te verwarren met de Tienseweg.

Tiense Weg [10]: 1841 *Chemin de celui dit: d’Opvelp (= 7) à celui dit: Thienschebaen (= 3), Thienschenweg* (ABu), 1860 *Thiensch Weg* (Popp, B). – Nu zonder naam, een aftakking van weg 7, nu genoemd Klein-Heidestraat.

Weg naar Willebringen [3]: 1815 *Chemin de Willebringen* (Aretz, sectie A). – Idem als de Tiensebaan. Niet te verwarren met weg 11.

Weg van Willebringen [11]: 1841 *Chemin de celui dit: Thienschenweg (= 10) vers le moulin de Willebringen, Weg van Willenbringen* (ABu), 1860 *Weg van Willebringen* (Popp, B). – Aftakking van de Tienseweg nummer 10. Nu zonder naam.

Broeksteeg [3]: 1654 *de broeck stege* (k. Subil, p. 27). – Deel van weg 3 op de kaart van Subil, genoemd naar het Broek. Nu Velpestraat.

9.4.4 *De Klein-Heidestraat*

Klein-Heidestraat [4]: 1815 *Chemin de Louvain ou Kleyn heydestraet* (Aretz, sectie A), 1820 *Kleynheydestraet* (Tab B), *le*

Kleynheyde straet (Tab C), 1841 *Chemin de celui dit: de Neervelp à Vertryk* (= weg 1) à *celui dit: Aerschotschebaen* (= weg 8), *Kleynheydestraet* (ABu), 1860 *Kleine Heyde Straat* (Popp, A), 1977-2008 *Klein-Heidestraat* (k. Boutersem), 2022 *Klein-Heidestraat* (Geopunt). – Oorspronkelijk de weg tussen de Aarschotsebaan en de Verrijksestraat aan de kerk. Genoemd naar het gehucht Kleine Heide in Bierbeek. Het eerste deel van deze weg bestaat niet meer wegens water en is vervangen door het vroegere pad nummer 28.

Kleineheidewegel [28]: 1841 *Sentier du Chemin dit: Kleynheydestraet au sentier de Bierbeek*, *Sentier de la petite bruyère* (ABu), 1860 *Kleine Heyde Wegel* (Popp, A). – Nu deel van de Klein-Heidestraat.

Weg naar Honsem [6]: 1815 *Chemin de Honsem* (Aretz, ap), 1820 *Chemin de Honsem* (Tab B), 1841 *Chemin d'Honsem* (ABu), 1860 *Chemin d'Honsem* (Popp, B). Idem als **Honsemsestraat**: 15 dec. 1692 *de hontsemsche straete* (SG 1435). – Weg tussen de Verrijksestraat aan de kerk nummer 1 en de Hoegaardsebaan nummer 5. Dit gedeelte heet nu ook Klein-Heidestraat.

Weg naar Opvelp [7]: 1815 *Chemin d'Opvelp* (Aretz, ap), 1820 *Chemin d'Opvelp* (Tab B), 1841 *Chemin d'Opvelp* (ABu). Bij Popp in vertaling: **Opvelpweg** [7]: 1860 *Op-Velp Weg* (Popp, B). Met een omschrijving: 1570 *onder Neervelpen regt. den wech gaende van Opvelpe nae Thienen* (SG 1515, f. 61v). – De weg tussen de Tienseweg nummer 10 en de Hoegaardsebaan nummer 5. Een deel van deze weg heet nu gewoon Klein-Heidestraat.

9.4.5 De Weg naar Hoegaarden

Hoegaardsebaan [5]: 1815 *Hougaerdsche Baen* (Aretz, ap), 1820 *Hougaerdschebaen*, à *la Hougaerdsche Baen* (Tab B en C), 1841 *Chemin de Honsem vers le moulin d'Opvelp*, *Hougaerdschebaen* (ABu Neervelp). Ook **Hoegaardsestraat**: 1860 *Hougaerdsche Straet* (Popp, B). – Idem als de weg nummer 8 in Opvelp

op de grens met Neervelp: 1815 *Chemin dit Hoegaertsche Baen* (Voncken, A).

Kattestraat [5]: 1977 *Kattestraat* (k. Boutersem). – Idem als de Hoegaardse Baan op de grens met Opvelp.

Molenstedensestraat [31]: 1841 *Chemin de celui dit: Aerschotschebaen vers le moulin d'Opvelp*, *Molenstedenschenstraet* (ABu), 1860 *Molenstedensche Straat* (Popp, A), nu **Molensteenstraat**: 2022 *Molensteenstraat* (Geopunt). – Straat aan de grens met Opvelp, van de Aarschotsebaan naar de Molen van Opvelp. Molensteen is een vervorming van de gehuchtnaam Molenstede. De naam wordt nu ook gebruikt voor de vroegere Hoegaardsebaan.

9.4.6 *De Ooienbergstraat*

Aarschotsebaan [8]: 1820 *à l'Aerschotsche baen* (Tab B en C), 1841 *Chemin de Vertryck à Opvelp*, *Aerschotschebaen* (ABu), 1860 *Aerschotsche Baen* (Popp, A). Idem als **Aarschotsestraat**: 1977 idem (k. Boutersem). – Weg van Opvelp naar Verrijck, voor een deel op de grens tussen Neervelp en Bierbeek. Nu Ooienbergstraat.

Ooienbergstraat [8]: 1977-2008 *Ooienbergstraat* (k. Boutersem), 2022 *Ooienbergstraat* (Geopunt). – Genoemd naar de Ooienberg. Voorheen met omschrijvingen en de merkpunten Opvelp en Verrijck: 1815 *Chemin d'Opvelp à Vertryck* (Aretz, A), 1820 *Chemin de Vertryck à Opvelp* (Tab B).

9.4.7 *Andere hoofdwegen*

Broekstraat [9, 25, deel nieuw]: 1841 *Chemin de celui dit: d'Honsem* (= weg 6) *au sentier de Vertryck* (= voetpad 25), *Broekstraet* (ABu), 1860 *Broeck Straet* (Popp, A), 1977-2008 *Broekstraat* (k. Boutersem), 2022 *Broekstraat* (Geopunt). – Straat genoemd naar het Broek langs de Velp, ook bekend in Opvelp. Liep vroeger verder als voetpad 25.

Redingenstraat, Ringenstraat [12]: 1841 *Chemin de celui dit: Thienschebaen* (= weg 3) *vers Vertryk, Ringenstraet* (ABu), 1860 *Ringen Straet* (Popp, B), 2008 *Redingenstraat* (k. Boutersem), 2022 *Redingenstraat* (Geopunt). – Weg naar het gehucht Redingen in Verrijck: 1282 *radulphus de redingen*, enz. (Ke2013, 24). Redingen is een afleiding van een Germaanse rêd-naam zoals Radboud of Radbert (DB, 1023).

Groene Weg [13]: 1699 *den groenen wech* (U 3946, b. 1), 1815 *Groenen Weg* (Aretz, ap), 1820 *Groenen Weg* (Tab B), 1841 *Groenenweg* (ABu), 1860 *Groenen Weg* (Popp, B). – Weg van de Hoegaardsebaan naar Willebringen. Het toponiem Groenstraat of Groene Weg komt talrijk voor, onder meer in Kuntich en Wommersom. Zoals het woord zelf zegt, is het een met veel groen begroeide weg. Vaak is een Groenstraat een holle weg, aan weerszijden afgeboord met struiken.

Dalemsveldstraatje [14]: 1820 *Dalems Veld straetje* (Tab B), 1841 *Dalemsveldstraetje* (ABu), 1860 *Daelemveld Straetje* (Popp, A). – Noordelijke zijweg van de Tiensebaan, loopt verder als voetpad 20, genoemd naar het Dalemsveld.

Kerkveldstraatje [15]: 1820 *Kerkeveld straetje* (Tab B), 1841 *Kerkveldstraetje* (ABu), 1860 *Kerkveld Straetje* (Popp, A). – Straat langs A 166-167, nu **Schuttersveld** [15]: 1977-2008 *Schuttersveld* (k. Boutersem), 2022 *Schuttersveld* (Geopunt).

Kerkeveld [nieuw]: 1977-2008 *Kerkeveld* (k. Boutersem), 2022 *Kerkeveld* (Geopunt). – Nieuwe weg op de plaats van de verdwenen voetpaden 16 en 17. Zie ook het oud gedeelte, nu Schuttersveld.

9.4.8 Voetpaden in Neervelp

Voetweg van het Kerkveld [16]: 1841 *Voetweg van het Kerkveld* (ABu). Idem als **Kerkveldvoetweg** [16]: 1860 *Kerkveld Voetweg* (Popp, A). – Verdwenen voetpad dat liep tussen het Kerkveldstraatje nummer 15 en de Weg van Neervelp naar Verrijck nummer 1.

Katspoelwegel [17]: 1841 *Sentier de Katspoel* (ABu), 1860 *Katspoel Wegel* (Popp). – Verdwenen voetpad dat liep tussen het Kerkveldstraatje nummer 15 en het Voetpad van de Kleine Dries in de richting van de hoeve van Katspoel in Bierbeek, 1820 *au Chemin de Neervelp à la ferme de Catspoel* (Tab B).

Ridderwegel [18]: 1841-1860 *Sentier du Chevalier* (ABu, Popp). – Verbreed voetpad als deel van de Waversesteenweg.

Molenstedewegel [19]: 1841 *Sentier de Molensteen* (ABu), 1860 *Molenstede Wegel* (Popp, A). – Verdwenen voetpad tussen de Klein-Heidestraat nummer 4 en de Molenstedensestraat 31.

Lovensveldwegel [20]: 1841 *Sentier de Lovenschveld* (ABu), 1860 *Lovens Veld Wegel* (Popp). – Voetpad van het Dalemveldstraatje nummer 14 naar het Verrijkveld. Nu klein deel zonder naam.

Velpewegel [21]: 1841 *Sentier de la Velp* (ABu), 1860 *Velp Wegel* (Popp, A). – Verdwenen voetpad tussen de Weg naar Honsem nummer 6 en de Molen van Opvelp.

Honsemwegel [22]: 1841 *Sentier de Honsem* (ABu). – Voetpad tussen de Hoegaardsebaan nummer 5 en de Tienseweg nummer 10. In 2022 een deel zonder naam.

Molenbosveldwegel [23]: 1841 *Sentier du Molenboschveld* (ABu), 1860 *Molen Bosch Veld Wegel* (Popp, B). – Verdwenen voetpad tussen de Weg naar Honsem nummer 6 en de Hoegaardsebaan nummer 5. Zie kaart 8.

Honsemwegel [24]: 1841 *Sentier de Honsem* (ABu), 1860 *Honsem Wegel* (Popp, B). – Verdwenen voetpad tussen de Tienseweg nummer 10 en de Tiensebaan nummer 3. Zie kaart 8.

Verrijkwegel [25]: 1841 *Sentier de Vertryk* (ABu), 1860 *Vertryck Wegel* (Popp, B). – Voetpad van de Broekstraat naar Verrijk naast B 5.

Kleinedrieswegel [26]: 1841 *Sentier du Petit Driesch* (ABu), 1860 *Sentier du petit Driesch* (Popp, A). – Verdwenen voetpad

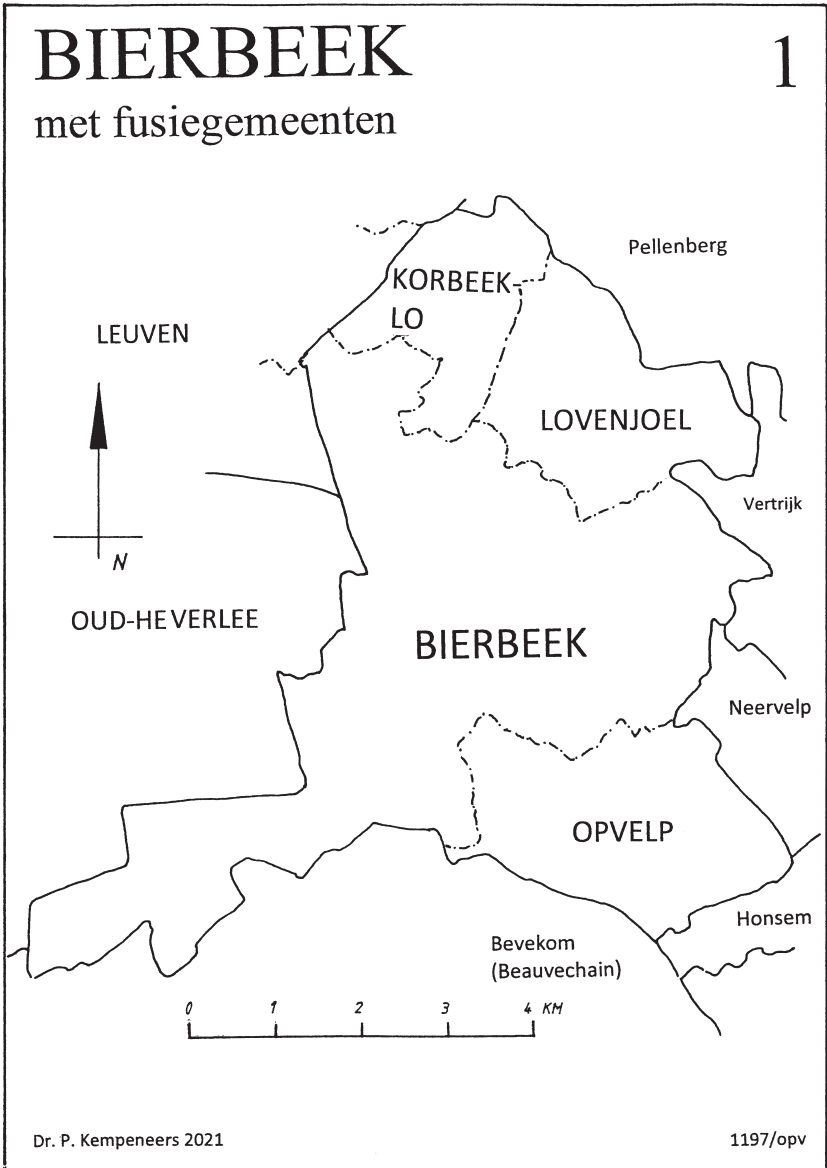
tussen de Klein-Heidestraat nummer 4 en de Aarschotsebaan nummer 8. Zie kaart 8. Het liep tussen A 47-48.

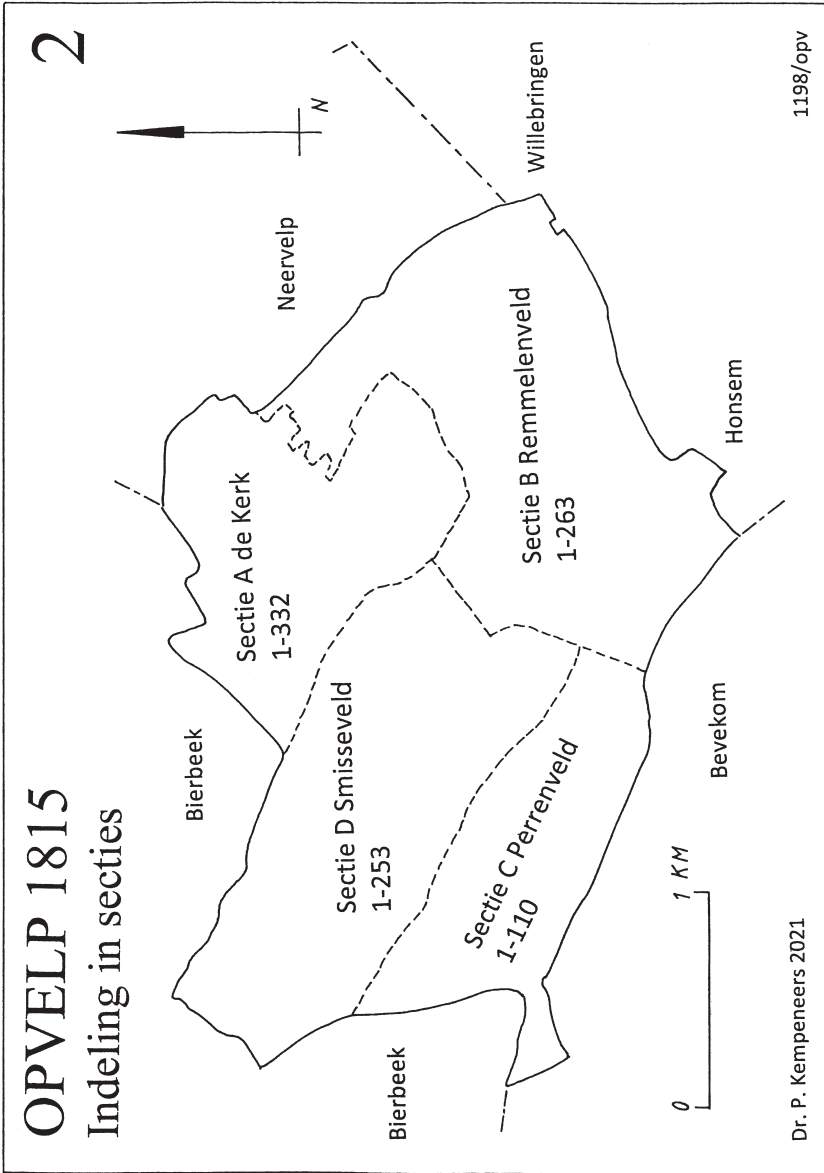
Aarschotsebaanwegel [27]: 1841 *Sentier de l'Aerschotschebaen* (ABu). – Verdwenen voetpad tussen de Kleinedrieswegel nummer 26 en de Aarschotsebaan nummer 8.

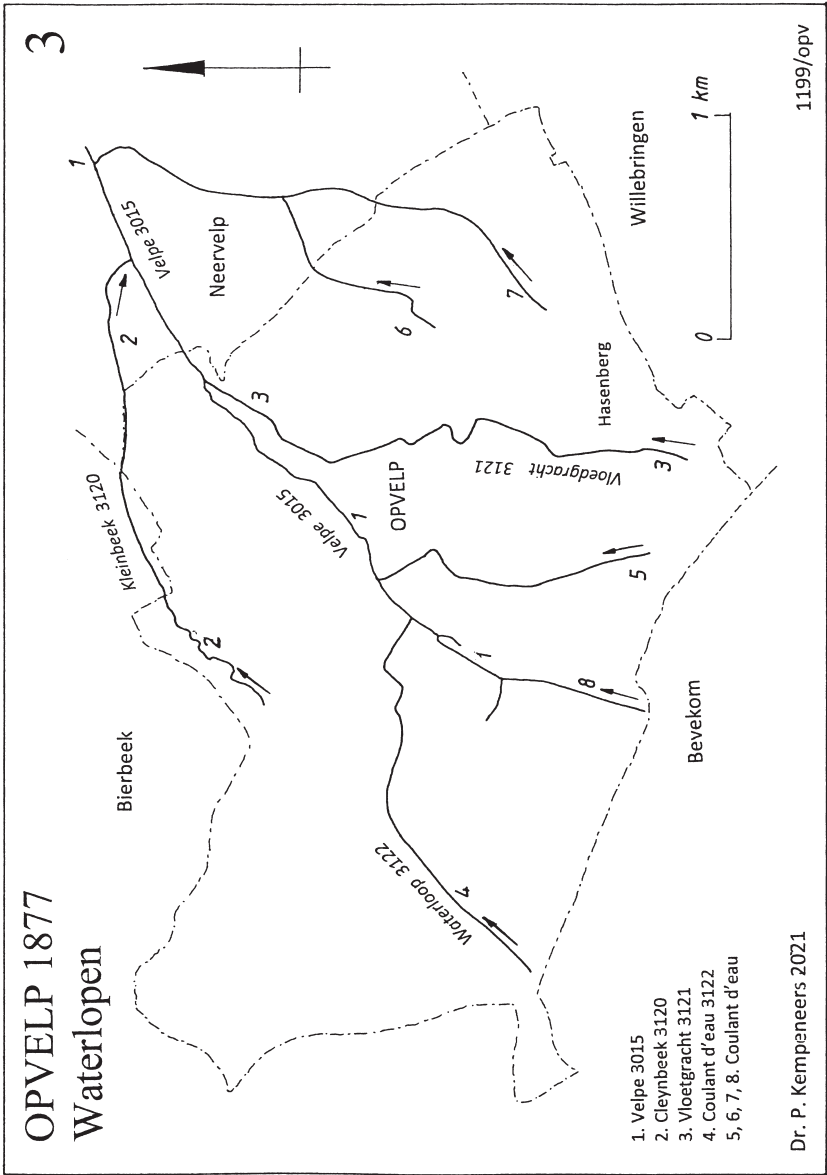
Kleineheidewegel [28]: 1841 *Sentier de la petite bruyère* (ABu), 1860 *Kleine Heyde Wegel* (Popp, A). – Nu deel van de Klein-Heidestraat.

Bierbeekwegel [29]: 1841 *Sentier de Bierbeek* (ABu), 1860 *Bierbeek Wegel* (Popp, A). – Verdwenen voetpad tussen de Opvelpwegel nummer 30 en de Kleineheidewegel nummer 28.

Opvelpwegel [30]: 1841 *Sentier d'Opvelp* (ABu), 1860 *Opvelp Wegel* (Popp, A). – Verdwenen voetpad tussen de Klein-Heidestraat nummer 4 en de Molenstedensweg nummer 31.

OPVELP 1877
Waterlopen

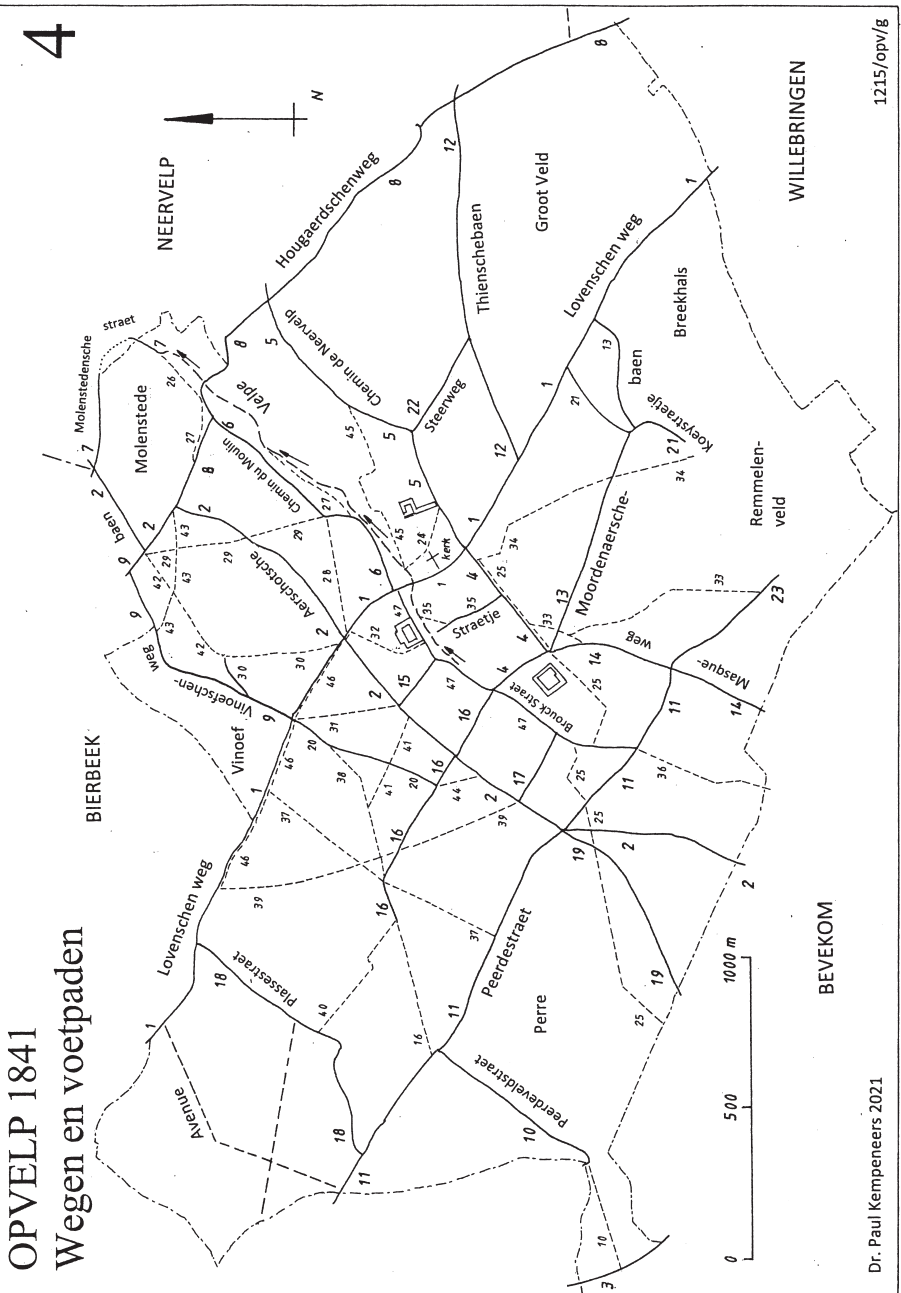
- 1. Veipe 3015
- 2. Cleynebeek 3120
- 3. Vloetgracht 3121
- 4. Coulant d'eau 3122
- 5, 6, 7, 8. Coulant d'eau

Dr. P. Kempeneers 2021

1199/opv

3

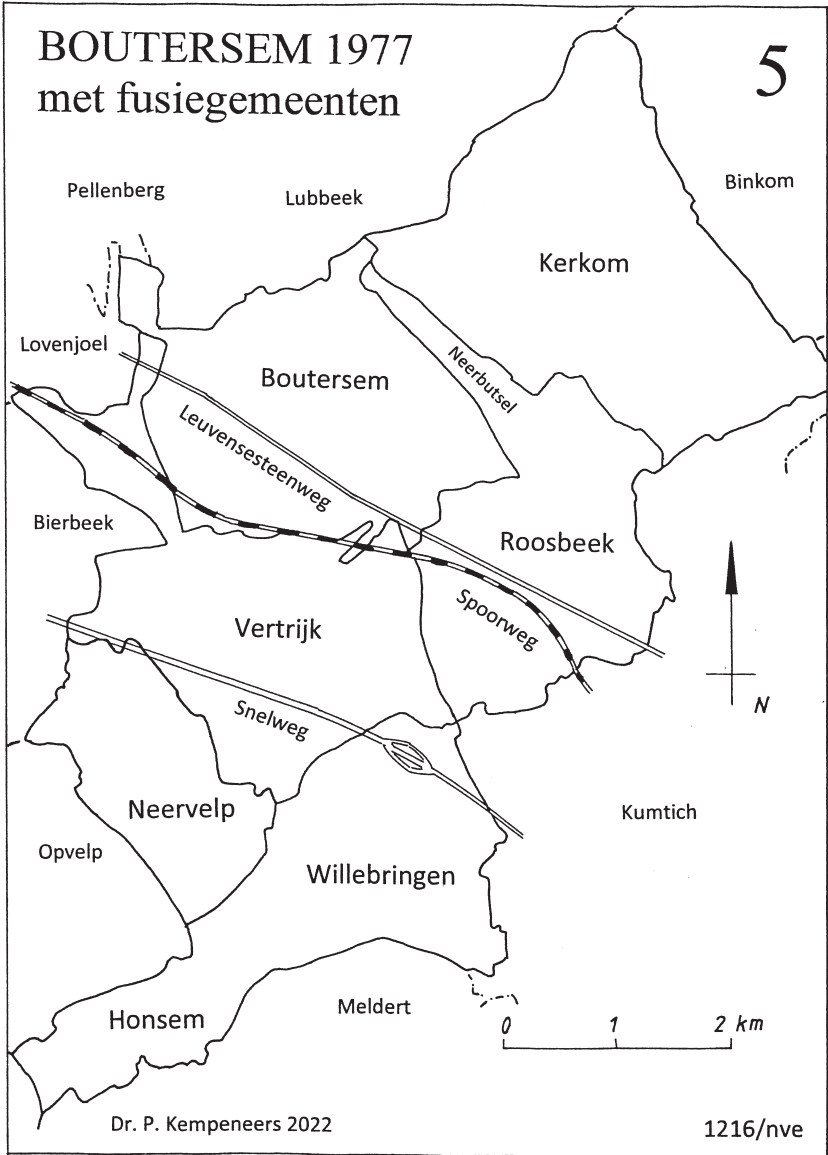
4

OPVELP 1841
Wegen en voetpaden

Dr. Paul Kempeneers 2021

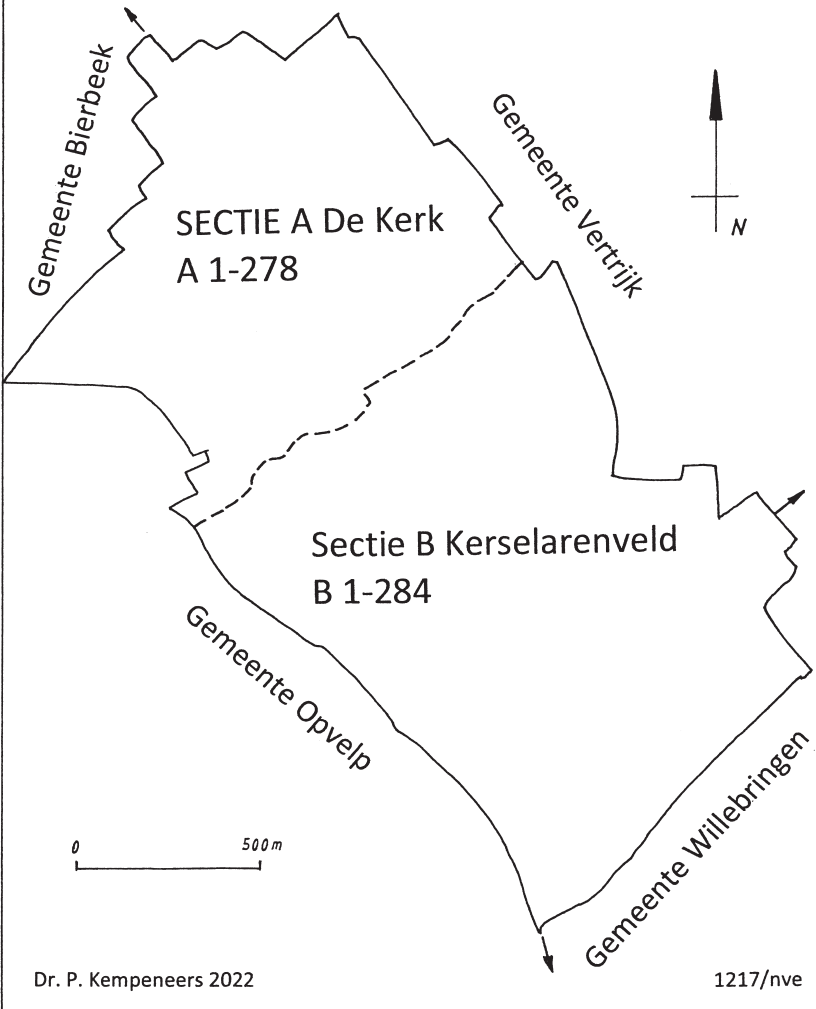
1215/opv/g

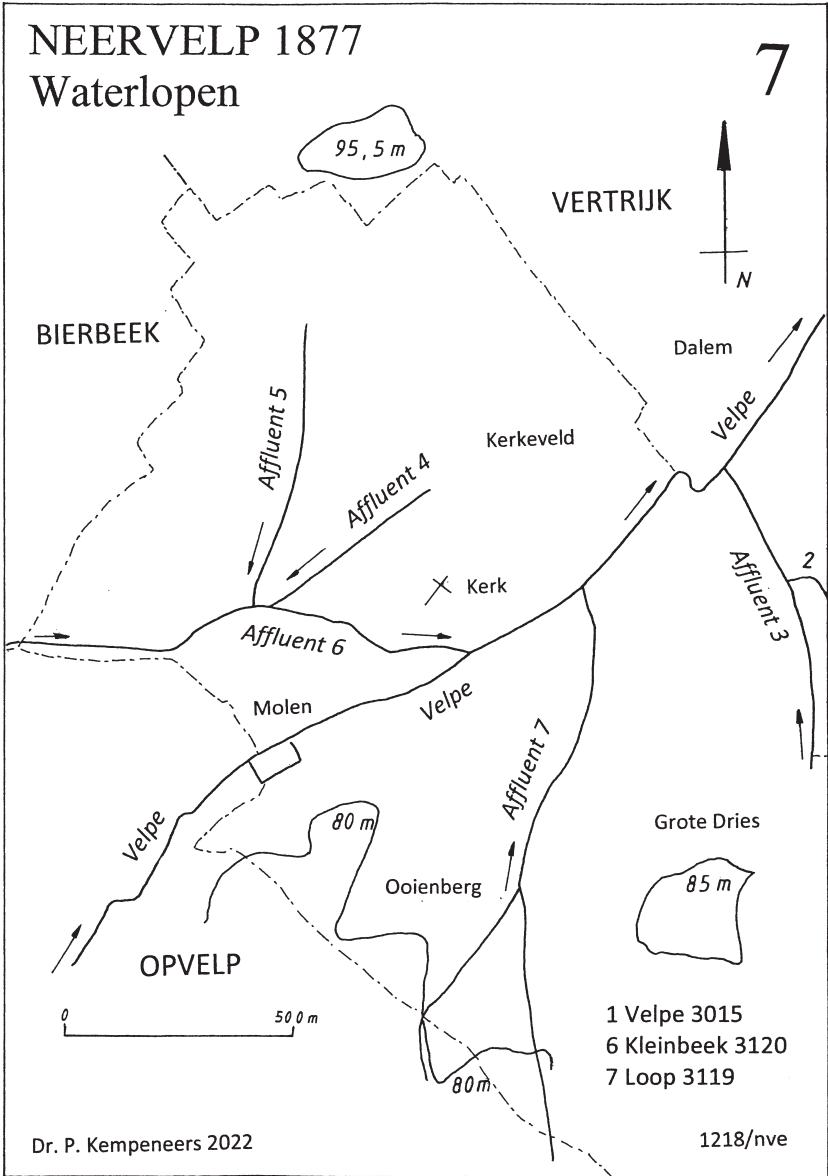

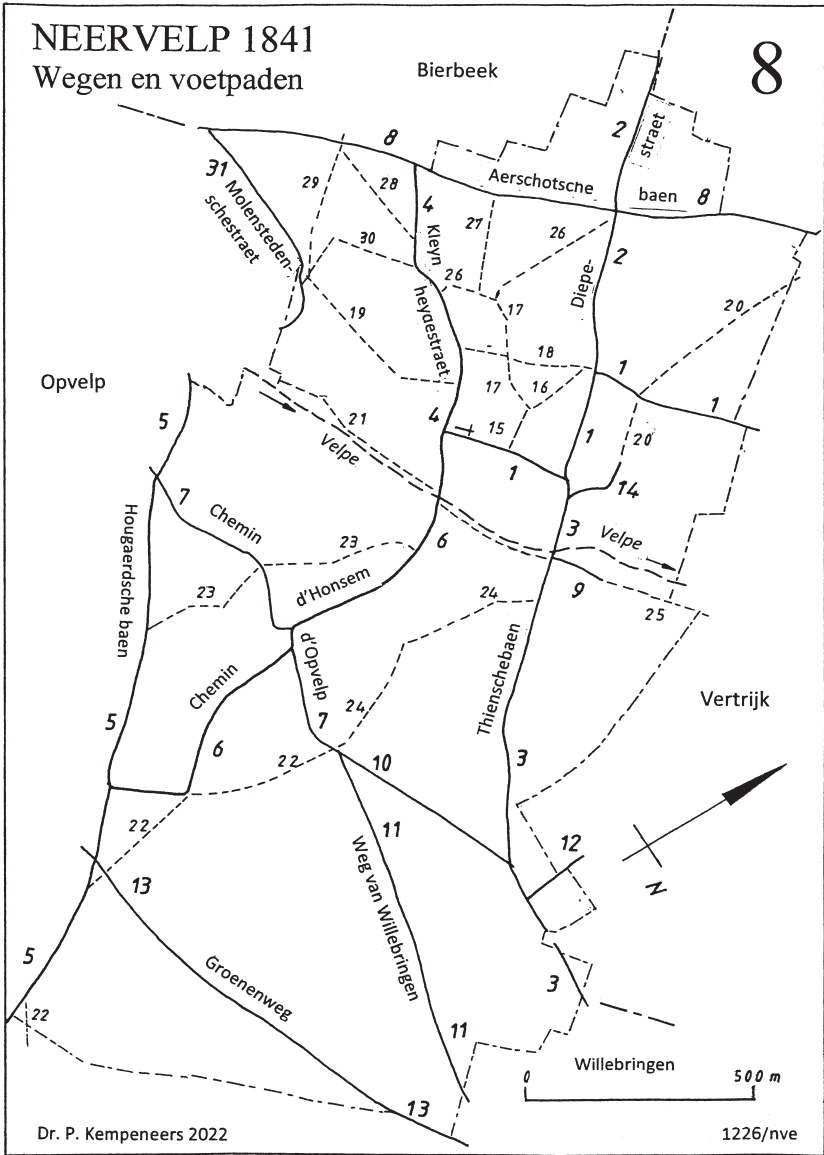
NEERVELP 1815

Indeling in secties

6

II. Bibliografie*II.1 Afkortingen*

ABu	Atlas der Buurtwegen
ap	algemeen plan
AT	Armentafel
AW	Atlas der Waterlopen
BS	Burgerlijke Stand (internet)
DB	Debrabandere, zie Woordenboek
dp	detailplan
DVG	De Vlaamse Gemeentenamen
DVW	De Vlaamse Waternamen
EV	Encyclopedie van Vlaanderen
EWN	Etymologisch woordenboek van het Nederlands
Fer	Ferraris
GR	Gemeenteraad
Jac	Jacobs, privé-archief
Jacm	Jacmart, privé-archief
k.	kaart
K	Kerkarchief van Vlaams-Brabant
KB	Koninklijk Besluit
KD	Kerkarchief Digitalisering
Ke	Kempeneers, zie bibliografie
KPH	Kaarten en Plans in handschrift
LM	Liber mense (Tienen)
Me	Mechelen, aartsbisshoppelijk archief
Med.	Mededelingen Naamkunde
MHW	Middelnederlands Handwoordenboek. Zie Verdam.
NGI	Nationaal Geografisch Instituut
Not	Notariaat
O	Openbare Onderstand Leuven
PR	Parochieregisters (internet)
R	Rekenkamers (AR Brussel)
RA	Rekeningen Armentafel (Tienen)
regt.	regenoten, grenzend aan
SG	schepengriffies
Tab	Tableau (Leuven Provinciehuis)
TW	Toponymisch Woordenboek van Gysseling
Vdm	Vandermaelen

II.2 *Onuitgegeven bronnen. Archiefstukken.*

Bergen op Zoom. Gemeentearchief.

Rekeningen der Domeinen van Glymes sedert 1455 en van Opvelpe sedert 1442, nummers 1513 en 1516.

Bierbeek. Kerkfabriek.

* *Kerkarchief Opvelp.*

Kerkarchief digitalisering (KD 1-88), Opvelp 1504 tot 1958. Zie Pol Vanden Bempt, 2021.

Registrum Bonorum ac jurium pastoratus (...), 1728. Zie Ameye, 2018.

Brussel. Algemeen Rijksarchief.

* *Familiearchief* (F). Aanwinsten 1933. Mappen F 15, 16, 18.

* *Rekenkamers* (R). R 44.679. Cijnsboek van de hertog.

Jacmart. Privé-archief Opvelp.

1. Genealogie van de Heren van Opvelp, f. 2.

2. Archief van de Kerk en de Heilige Geest van Opvelp, f. 2v-13.

3. Cijnsboek van de Heer van Opvelp, f. 14-23.

Leuven. Provinciehuis.

* *Archief en bibliotheek*

Atlas der Buurtwegen (ABu). Neervelp en Opvelp, 1841.

Atlas der Waterlopen (AW). Neervelp en Opvelp, 1877.

Tableau de tous les chemins vicinaux (...). 1820. Boekdeel A (de gemeenten van A tot L) en B (L tot Z).

Tableau des Rivières, 1820. Boekdeel C (gemeenten van A tot Z).

Leuven. Rijksarchief.

* *Kerkarchief Opvelp.* K 2346 en K 3762.

* *Notariaat.* Ludovicus Dassis. Tienen, 15 jan. 1896.

* *Openbare Onderstand Leuven.* O 987 en O 4100.

* *Oude universiteit Leuven (U).* U 3946, 4 bundels.

* *Schepengriffies.* SG 1435-1439. SG 1513-1519. SG 4326. SG 4563. SG 4568-4571. SG 4576. SG 4584. SG 5302. SG 5649. SG 5832. SG 6322. SG 6919.

Louvain-la-neuve. Rijksarchief.

* *Kerkarchief (K).* K 8396. Abdij van Heilisseem.

Mechelen. Aartsbisschoppelijk archief.

- * *Kerkarchief Opvelp*. Leenboek van Opvelp. Decanale bezoeken. Status parochiae 1787. Pastorie presentaties en inkomsten. Abdij van Oplinter betreffende de restauratie van de kerk.
- * *Parochiearchief Willebringen* (Me). Doos Willebringen met 6 bundels. Me 2. Beneficie van O.L.Vrouw.

Tienen. Privé-archief dr. H. Jacobs.

Manuscripten 836 en 871.

11.3 Uitgegeven werken

- AMEYE, Pol. Register van de parochiebezittingen van Opvelp. Omzetting en vertaling. In: Oost-Brabant, 2018, nr. 3, p. 1-48. Zie ook Vanden Bempt, Pol.
- BORRÉ, M. Toponymische studie van de bezittingen der Norbertijnen-abdij van 't Park, 1665. Lic. verhandeling. 2 delen. Leuven, 1944.
- BRAMS, V. Neervelp. Heerlijkheden en cijnshoven. In: Velpelven, 1991, p. 120-127.
- CLAES, Frans. Inleiding tot de Oostbrabantse toponymie. In: Naamkunde 19 (1987), p. 46-103.
- CLAES, Frans. Bijdrage tot de toponymie van Schaffen en Molenstede. In: Handelingen van de KCTD 68 (1996), p. 21-202.
- DEBRABANDERE, Frans. Woordenboek van de familienamen in België en Noord-Frankrijk (DB). Amsterdam-Antwerpen, 2003.
- DENEFF, Roger en Jo Wijnant. Historische tuinen en parken in Vlaanderen. Bierbeek, Boutersem, Glabbeek en Oud-Heverlee. Brussel, Onroerend erfgoed, 2004.
- De Vlaamse Gemeentenamen (DVG). Samengesteld door Frans DEBRABANDERE, e.a. Heruitgegeven in Leuven, 2022.
- De Vlaamse Waternamen (DVW). Deel 1. De provincies Antwerpen, Limburg, Vlaams-Brabant en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Samengesteld door Paul KEMPENEERS, e.a. Leuven, 2016.
- Encyclopedie van Vlaanderen (EV). Winkler Prins. 5 delen. Brussel, Elsevier, 1972-1974.
- Erfgoedbibliotheek van de Belgische gemeenten. Vlaams-Brabant. Tielt, Lannoo, 2007.
- Etymologisch Woordenboek van het Nederlands (EWN). 4 delen. Amsterdam, 2003-2009.
- GYSSELING, M. Toponymisch Woordenboek (...). 2 delen. Tongeren, 1960.

- KEMPENEERS, P. Oplinter. Leuven, 1995.
- KEMPENEERS, P. Goetsenhoven. Leuven, 2002.
- KEMPENEERS, P. Zoutleeuw. Leuven, 2003.
- KEMPENEERS, P. Toponymie van Budingen. Tongeren, 2005.
- KEMPENEERS, P. Glabbeek-Zuurbemde. Glabbeek, 2008.
- KEMPENEERS, P. Kapellen bij Glabbeek. Tienen, 2009.
- KEMPENEERS, P. Boutersem. Tienen, 2011.
- KEMPENEERS, P. Kerkom. Tienen, 2012.
- KEMPENEERS, P. Verrijck. Tienen, 2013.
- KEMPENEERS, P. Woordenboek van Tiense Plaatsnamen. Tienen, 2013.
- KEMPENEERS, P. Bunsbeek. Tienen, 2014.
- KEMPENEERS, P. Meldert. Tienen, 2015.
- KEMPENEERS, P. Willebringen & Honsem. Tienen, 2017.
- KEMPENEERS, P. Wommersom. Tienen, 2017.
- KEMPENEERS, P. Ezemaal – Laar. Ons Landens Erfdeel, 2019.
- KEMPENEERS, P. Kuntich. Tienen, 2019.
- KEMPENEERS, P. Halle & Booienhoven. Tienen, 2020.
- KEMPENEERS, P. Roosbeek en Neerbutsel. Tienen, 2020.
- KEMPENEERS, P. Dormaal. Tienen, 2021.
- Kroonen, Guus. *Etymological Dictionary of Proto-Germanic*. Leiden-BOSTON, 2013.
- Lexicon der gemeenten van België. Fusies, 1976.
- Mededelingen. Uitgegeven door de Vlaamsche Toponymische Vereniging te Leuven, 1925-1968. Voortgezet als Naamkunde.
- MOLEMANS, J. m.m.v. J. MERTENS. Zonhoven. *Historisch-naamkundige studie*. Zonhoven, 1982.
- NIERMEYER, J.F. *Mediae latinitatis Lexicon minus*. Leiden, 1984, 2de druk.
- POKORNY, J. *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*. 2 delen. Bern-München, 1959-1969.
- Sanctus. Meer dan 500 heiligen herkennen. Door Jo CLAES, Alfons CLAES en Kathy VINCKE. Leuven, 2003, 3de druk.
- SHELLES-DECOENE, E. Uittreksel uit het parochiaal archief van Neervelp. In: *Velpelven*, 1977, nr. 6, p. 268-269.
- SHELLES-DECOENE, E. Neervelp, mijn dorp van toen en nu. In: *Velpelven*, 1978, p. 158-169.
- SLOOTMANS, C.J.F. *Jan metten lippen, zijn familie en zijn stad. Een geschiedenis der Bergen op Zoomsche Heeren van Glymes*. Rotterdam-Antwerpen, Ad. Donker uitgever, 1645.
- Toegangen genealogie en demografie. Reeks II. Bevolkingstelling jaar IV (1796). *Opvelp*. Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1988.

- TOORIANS, Lauran. De naam Nispen en het element apa 'waterloop'. In: *Op zand, veen en klei. Liber amicorum Karel Leenders (...)*. Hilversum, 2016, p. 317-324.
- VAN BERKEL, G. en K. SAMPLONIUS. Nederlandse plaatsnamen. Herkomst en historie. Utrecht, 2006, 3de druk.
- VANDEN BEMPT, Pol. Register van de parochiebezittingen van Opvelp. In: *Oost-Brabant*, 2018, nr. 3, p. 1-48. Omzetting en vertaling door Pol Ameye.
- VANDEN BEMPT, Pol. Overzicht digitalisering kerkarchief Opvelp, 2021. Excelbestand genummerd als OPV + datum van het document.
- VAN DER SCHAAR, J. Woordenboek van voornamen. Utrecht-Antwerpen, 1979.
- VAN DURME, Luc. Kouter opnieuw bekeken. In: *Handelingen van de KCTD*, 2011, p. 297-313.
- VAN OSTA, Ward. Overzicht van Noord- en Zuid-Nederlandse Lonnamen. *Werken van de KCTD*, nr. 22. Brussel, 2001.
- VEESTRAETEN, Jan. De kroniek van een Vlaamse familie. Het verleden als inspirerende kracht. Tiel, Lannoo, 2016.
- VERDAM, J. *Middelnederlandsch Handwoordenboek (MHW)*. Leiden, 1932, 3de druk. Onveranderde herdruk door C.H. Ebbinge Wubbe. Den Haag, 1979.
- VRIELINCK, Sven. De territoriale indeling van België (1963). 3 delen. Leuven, 2000.
- WAUTERS, Alph. *Géographie et histoire des communes belges. Arrondissement de Louvain. Canton de Tirlemont*, 1876. Op-Velp (p. 88-98), en Neer-Velp (p. 99-107).
- Wegwijs. *Informatiegids Vlaams-Brabant*. Leuven, 2010 en 2011.

11.4. Kaarten

- Aretz. Neervelp, sectie A en B. 1815.
- Bierbeek Stratenplan. 2019-2021.
- Boutersem Stratenplan. 1977 en 2008-2009.
- Everaert, C.J. Kaart van de Bruul in Bierbeek, 21 juli 1784. KPH, deel I, B 222.
- Everaert, C.J. Kaart van het Bos van het College van Dale, 24 mei 1786. KPH, deel I, 3099.
- Ferraris. Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, 1771-1778.
- Fricx, E.H. *Carte des Pays-Bas*. 23 kaarten, 1712.
- Geopunt. *Reis door de tijd. Neervelp en Opvelp*, 2022.

- Nationaal Geografisch Instituut (NGI). Kaarten 32/7-8 (1864-2019).
- Paulissen, L. Kadasterkaart van Bierbeek, sectie G tweede blad, 1830.
- Popp, P.C. Kadasterkaart van Neervelp en Opvelp, circa 1860.
- Subil, Joris. Het Kaartboek van de abdij van Park, 1654. Brussel, 2000.
- Vandermaelen, Ph. Carte topographique de la Belgique (...). Circa 1854.
- Villaret. Kaarten van de Franse ingenieurs-geografen, 1745-1748. Blad 35.
- Voncken. Opvelp algemeen plan, 4 kaarten van de secties A tot D, 1815-1820.

Ill. 1. De Sint-Remigiuskerk
in Neervelp
op 16 april 2022.

Ill. 2. De kerk
van Sint-Antoniusabt
in Opvelp.

Ill. 3. De hoeve van Nikki Huts, Klein-Heidestraat 47 in Neervelp.

Ill. 4. Hoeve aan de Grote Dries, Klein-Heidestraat 71.

Ill. 5. Het Redingenhof in de Broekstraat 24 in Neervelp.

Ill. 6. Kleine Blauwschuur in Neervelp, Klein-Heidestraat 24.

Ill. 7. De Pastorie van Opvelp, Hoegaardsesteenweg 10.

Ill. 8. Het Kostershuis, Hoegaardsesteenweg 31, in Opvelp.

Ill. 9. Huis van Sebastien Pierre, Hoegaardsesteenweg 12, in Opvelp.

Ill. 10. Het Jezuïetenhof in de Velpstraat 35 in Opvelp.

Ill. 11. Zicht op het College van Daele, Weg tussen weiden.

Ill. 12. Het Berkenhof of College van Daele. Binnenzicht.

13. Index

De nummers verwijzen naar de paragrafen. K = kaarten.

- A**
- Aanhof 8.6.1
 Aardgat 9.3.6
 Aarschotsebaan, -straat 9.3.2, 9.4.6;
 K4, K8
 Aarschotsebaanwegel 9.4.8
 Abdij van Villers 8.5
 Affluent 3.6; K7
 Altaar van O.L.Vrouw 8.1.1
 Altaar van Sint-Jan Evangelist 8.1.1
 Ambroes, Joannes Lambertus (pas-
 toor) 2.1, 8.2.1
 -apa 2.1, 3.3
 Aretz (landmeter) 1.4
 Arm (Velp) 3.3
 Armentafel 8.4
 Avenue 9.3.3; K4
- B**
- Bachelier 7.4.1
 Baep, Franciscus 8.7.3
 Balgiershof 8.6.1
 Basse Fleppe 2.1
 Beek 3.2
 Beemd 6.2
 Begijnenbos 5.1
 Belfay 7.4.1
 Bellus fagus 7.4.1
 Beneficies 8.1.1, 8.1.2
 Berg 4.1
 Bergen op Zoom (familie) 8.5
 Berkenhof 8.6.1
 Bets 3.2
 Bevekom (Beauvechain) 5.4, 9.3.4;
 K1-3, K4
 Bevekomsestraat 9.3.4
 Bevekomwegel 9.3.6
 Beyensveld 7.2.2
 Bierbeek 1.2, 1.3, 1.5, 6.1; K1-3,
 K5-8
 Bierbeekwegel 9.3.6, 9.4.8
 Blauwschuur 6.1
 Blauwschuurbroek 6.1, 9.3.4
 Blauwschuurveld 7.2.1
 Bloemaertshof 8.6.1
 Blok 7.4.2
 Boecxhof 8.6.1
 Bomen 5.2
 Borne 3.7
 Bos 5.1
 Boutersem 1.2, 1.3, 1.5; K5
 Brabantse Omwenteling 8.5
 Braeckmans, Hendrick 8.6.1
 Branson, Antoine 8.7.2
 Branson, Henricus Josephus 8.7.2
 Branson, Lambertus 8.7.2
 Brede Winkel 7.4.2
 Breekhals 7.4.1; K4
 Breekhals, Petronella R. 7.4.1
 Breekhalsveld 7.2.1
 Broederschap 8.1.1
 Broek 6.1
 Broekbrug 8.8
 Broeksteeg 9.4.3
 Broekstraat 9.3.5, 9.4.7; K4
 Broekveld 7.2.1, 7.2.2
 Brouwerij 8.6.2
 Brouwerij (Jezuïeten) 8.6.1
 Brug 8.8
 Bruul 6.5
 Bunder 7.3
 Butsel 6.2
 Butselmansbeemd 6.2
 Buyse, Gerard 8.6.1
- C**
- Calaber, Jan 8.6.1
 Cense de Videmont 8.7.2
 Champ Delper 5.1, 7.2.1
 Chemin de Neervelp 9.3.4; K4

Chemin d'Honsem 9.4.4; K8
 Chemin d'Opvelp 9.4.4; K8
 Cijnshof van Videmont 8.7.2
 Claes, Frans 9.2
 Clement, Nicolaus Franciscus Jos.
 (pastoor) 8.2.1
 Clovis (Chlodovech) 8.1.2
 Coleminne 7.4.2
 Collegie van Daele 1.2, 5.1, 8.6.1
 Coulant d'eau 3.4, 3.6; K3
 Crabeels 8.5
 Crabeels, P.L.J. 6.5
 Culostraat 9.3.5
 Culot 6.1

D

Daal/Dal 4.2
 Dalem 4.2; K7
 Dalemveldstraatje 9.4.7
 Dalemveld 7.2.2
 Debrabandere, Frans 1.1
 De Clerck, Paul 8.7.3
 Decoster, Benoit J.B. 3.7, 8.5
 Dehertogh, Henricus Jos. 8.7.2
 Dehertogh, Jacqmotte 8.7.2
 Dehertogh, Josephus 8.6.2
 Dehertogh, Petrus Josephus 8.6.2
 Delle 4.2
 Delper 5.1, 7.2.1
 Demer 3.1, 3.3
 De Mulstede, Wilhelmus 3.7
 De Redingen, Radulphus 9.4.7
 Des Raats 8.6.1
 Devroey, M.J. 8.1.1
 Diepestraat 9.4.2; K8
 Dijle 3.1
 Doorneken 5.2
 Dorp 2.2
 Dorpwegel 9.3.6
 Draaiboomwegel 9.3.6
 Drie Bunderen 7.3
 Driejarenbos 5.1
 Dries 6.3
 Droge Weide 6.5

Dwarsblok 7.4.2
 Dwerse Haag 5.4

E

Eegdeken 7.4.1
 Eikenstok 5.2
 Everarts, Peeter 8.6.1

F

Felepa 3.3
 Follez, Constance Dorothée 8.6.1
 Fusies 1.3

G

Gat 9.3.6
 Gebouwen 8
 Gehuchten 2.2
 Gemeen Broek 6.1
 Gemeente 2.2
 Gemeentebos van Bevekom 5.1
 Gemeentehuis (Neervelp) 8.7.2
 Genummerde Waterlopen 3.1
 Gete 3.1
 Gilmaansestraat 9.3.4
 Gilmetwegel 9.3.6
 Goetsenhoven 4.2
 Goffaerts, Petrus Josephus 8.7.2
 Grande Misère, La 9.3.4
 Grenzen 1.3
 Groenenweg 9.4.7; K8
 Groot Begijnhof (Leuven) 5.1
 Groot Broekveld 7.2.2
 Groot Veld 7.2.1, 7.2.2; K4
 Grote Dries 6.3; K7
 Grote Velp 3.3

H

Haag 5.4
 Haute Fleppe 2.1
 Hazenberg 4.1; K3
 Heerbaan, -straat, -weg 9.3.4
 Heer van Opvelp 5.1, 7.3, 8.4, 8.5,
 8.7.1
 Heiberg 4.1

Heide 6.4
 Heidenhof 8.6.1
 Heiken 6.4
 Heilige Geestbos van Leuven 5.1
 Heilige Geestbos van Opvelp 5.1
 Heilige Geest van Opvelp 8.4
 Heilige Geestwegel 9.3.6
 Hoegaarden 1.3
 Hoegaardsebaan, -straat 9.4.5
 Hoegaardsebaan, -weg 9.3.4; K8
 Hoegaardsebaanwegel 9.3.6
 Hoegaardsesteenweg, -straat 9.3.1
 Hoeve Dehertogh 8.6.2
 Hoeve Grote Dries 8.7.2
 Hoeven 8.7.2
 Hoeve Noë 8.7.3
 Hof 8.6.1
 Hofstad van de parochiaan 8.1.1
 Hof van Mingelo 8.7.2
 Honsem 1.3; K1-2, K5
 Honsemestraat 9.4.4
 Honsemwegel 9.4.8
 Hoogstraat 9.3.4
 Hoogstraatwegel 9.3.6
 Hoolstraat 9.4.2
 Hospitaal van Leuven 8.7.2
 Houdegge/Houweik 5.2
 Huenberg 4.1
 Huens, Carolina 8.6.1
 Huens, Franciscus Alex. 3.7, 8.7.1
 Huens, Jacobus 8.6.1
 Huens, Jan 8.6.1
 Huenswegel 9.3.6
 Huts, Fernand 8.7.2
 Huts, Nikki 8.7.2

I

IJsvogelstraat 9.3.4

J

Jezuieten 3.7
 Jezuietenhof 8.6.1
 Joirams/Joroms, Jan 8.7.1

K

Kapel 8.3
 Kapelstraat 9.3.4
 Kasteel van Opvelp 8.5
 Kasteelwegel 9.3.6
 Katspoel 7.2.2
 Katspoelstraat 9.4.2
 Katspoelveld 7.2.2
 Katspoelwegel 9.4.8
 Kattestraat 9.4.5
 Kelderken 4.2
 Kerkeveld 7.2.2, 9.4.7; K7
 Kerkhof 8.1.1, 8.1.2, 8.6.1
 Kerkhofstraat 9.3.6
 Kerkhofveldeken 7.2.2
 Kerkom 1.3; K5
 Kerkstichel 8.8
 Kerk van Neervelp 1.4, 8.1.2; K6
 (sectie), K7
 Kerk van Opvelp 1.4, 8.1.1; K2
 Kerkveldstraatje 9.4.7
 Kerkveldvoetweg 9.4.8
 Kerkwegel 9.3.6
 Kerselaar 5.2
 Kerselarenveld 1.4, 7.2.2; K6
 Keulenbos 5.1
 Kleinbeek 3.1, 3.2; K3, K7
 Klein Broekveld 7.2.2
 Kleine Blauwschuur 8.7.3
 Kleine Dries 6.3
 Kleinedrieswegel 9.4.8
 Kleine Heide 6.4
 Kleine Heidewegel 9.4.4, 9.4.8
 Klein-Heidestraat 9.4.4; K8
 Kleinveld(eken) 7.2.1
 Kloosterhof 8.6.2
 Klooster van Villers 8.5
 Koeistraat, -weg 9.3.4; K4
 Koekoeksplein 9.3.1
 Korbeek-Lo 1.3; K1
 Kostershuis 8.7.1
 Kouter 7.1
 Kruis(ken) 8.3

- Kruiswegel 9.3.6
 Kwaadbunder 7.3
- L**
- Langenhof 8.6.1
 Lathouwershof 8.6.2
 Lazershuis 8.7.1
 Leclercq-Maisin 8.6.1
 Leemputbrug 8.8
 Le Plat, Josse 8.6.1
 Lijftocht, Joannes Baptista (pastoor) 8.2.1
 Linde 5.2
 Lindedaal 4.2, 5.2
 Lindedaalveld 7.2.1
 Lindestad 5.2
 Lindestadveld 7.2.1
 Lindewegel 9.3.6
 Lo 5.1
 Loop eerste arm 3.6; K7
 Lovenjoel 1.3; K1, K5
 Lovenseweg 9.3.1; K4
 Lovensveld 7.2.2
 Lovensveldwegel 9.4.8
- M**
- Maagdendaal (abdij) 7.4.1, 8.2.1
 Maaibunder 7.3
 Malaise, Augustus 8.7.2
 Mandelier, Victoire (abdis) 8.2.1
 Marchijsstraatje 9.3.4
 Marnef, Dominicus 8.2.1
 Masqueweg 9.3.4; K4
 Meerdelle 4.2
 Meldert 1.3
 Meldertseweg 9.3.1
 Melkwezer 6.5
 Mersuten, Aert 8.6.1
 Mingelo 5.1
 Mingelodries 6.3
 Minnoye-Reynaerts, Petrus 8.7.3
 Misèreweg 9.3.4
 Miserieheide 6.4
- Mispad 9.3.6
 Mokersput 4.2
 Molenbos 5.1
 Molenbosveld 7.2.2
 Molenbosveldwegel 9.4.8
 Molenbroekbrug 8.8
 Molendaal 2.2
 Molenstede, -steen 1.3, 1.5, 2.2; K4
 Molenstede (Diest) 2.2
 Molenstedebroek 6.1
 Molenstedensestraat 9.3.4, 9.4.5; K4
 Molenstedeveld 7.2.2
 Molenstedewegel 9.4.8
 Molensteenbeemd 6.2
 Molensteenbrug 8.8
 Molensteenmolen 8.7.1
 Molensteenstraat 9.3.4, 9.4.5
 Molensteenwegel 9.3.6
 Molenstraat 9.3.2
 Molen van Molenstede 8.7.1
 Molen van Opvelp 8.7.1
 Molenvijver 3.7
 Molenweg 9.3.4
 Molenwegel 9.3.6
 Monnikkouter 7.1
 Moordenaarsebaan, -straat 9.3.4; K4
 Moordstraat 9.3.4
 Mulstede 2.2
- N**
- Nederzettingsnamen 2
 Neerbutsel 1.3
 Neervelp 1.3, 2.1; K1-3, K4
 Neervelpweg 9.3.4
 Negen Bunderen des Heren 7.3
 Nekkersput 4.2
 Nijs, Gertruijt 8.1.1
 Nijs, Peeter 8.1.1
 Noé, Alexander 8.7.2
 Noé, Celine 8.7.2
 Noé, Jacobus/Jaak 8.7.1, 8.7.2
 Noé, Jan 8.7.2
 Noë, Jan Baptist (koster) 8.7.1

Noë, Joannes Josephus 8.7.1
 Noë-Vandenbempt, Joannes Baptista
 8.7.2
 Nollekens, Kijebrechts 8.7.1

O

Omschrijvingen van wegen 9.1
 Onze-Lieve-Vrouwaltaar 8.1.1
 Ooienberg 4.1
 Ooienbergstraat 9.4.6
 Ooievaar 4.1
 Oppervlakten 1.5
 Opvelp 1.3, 2.1; K1-3
 Opvelpsestraat 9.3.1
 Opvelpweg 9.4.4
 Opvelpwegel 9.4.8
 Oude Brouwerij 8.6.2

P

Paanhuis 8.7.1
 Pachthof 8.5, 8.6.1, 8.6.2
 Pagus (dorp) 2.2
 Pandgat 9.3.6
 Papen, Lambrecht 8.6.1
 Pastorie 8.2.1, 8.2.2
 Peerdestraat 9.3.3; K4
 Peerdeveldstraat 9.3.3; K4
 Perkhof 8.6.1
 Peronne, Franchois (koster) 7.4.1
 Perre 7.4.1; K4
 Perrestraat 9.3.3
 Perreveld 1.4, 7.2.1; K2
 Perreveldstraat 9.3.3
 Perreveldwegel 9.3.3
 Pierre, Catharine 8.7.1
 Pierre, Sebastien 8.7.1
 Pijper 8.6.1
 Pirmez-Drion, M. 8.6.1
 Plaats 9.3.5
 Plassestraat 9.3.4; K4
 Presidentsbos 5.1

R

Rappierwegel 9.3.6

Redingenhof 8.6.2
 Redingenstraat 9.4.7
 Reek 3.5, 7.4.1
 Reigershof 9.3.5
 Remmelenbos 5.1
 Remmelenbosweg(el) 9.3.6
 Remmelenveld 1.4, 7.2.1; K2, K4
 Ridderwegel 9.4.1, 9.4.8
 Ringenstraat 9.4.7
 Roosbeek 1.3
 Rot 6.5
 Rougier/Rogier, Joannes 8.7.3
 Ruingenbos/Ruimelen- 5.1

S

Schepens, Daniël 8.7.3
 Schildbeemd 6.2
 Schol-Vanmol, Daniël 8.7.3
 School (Neervelp) 8.7.2
 Schoolhuis (Opvelp) 8.7.1
 Schoonderbuken 7.4.1, 8.5
 Schoonderbukenveld 7.2.1
 Schutput 4.2
 Schuttersveld 9.4.7
 Secties 1.4; K2, K6
 Sentier, zie -wegel
 's-Heren Driebunder 7.3
 's-Heren Negenbunderen 7.3
 's-Herenstraat 9.3.4
 's-Heren Wijngaard 5.3
 's-Heren Zesbunderen 7.3
 Sint-Antonius Abt (kerk) 8.1.1
 Sint-Huibrecht 8.1.1
 Sint-Jan Evangelist 8.1.1
 Sint-Joriswegel 9.3.6
 Sint-Katharina 8.1.2
 Sint-Lambrecht 8.1.1
 Sint-Marien Aanhof 8.6.1
 Sint-Remigiuserkerk 8.1.2
 Smekens, Franciscus Josephus (pas-
 toor) 8.1.1, 8.2.1, 8.4, 8.6.1
 Smisseveld 1.4, 7.2.1; K2
 Smisveldwegel 9.3.6
 Spijpershof 8.6.1

- Sraatshovenhof 8.6.1
 Steenbrug 8.8
 Steerweg 9.3.4; K4
 Stichel 8.8
 Stokt 5.2
 Straat n. de Bruul 9.3.4
 Straatje 9.3.6; K4
 Swinnen, Henri 8.7.2
- T**
- Tafel van de Heilige Geest 8.4
 Taverniers, Ernest 8.7.2
 Taverniers, Maria 8.7.2
 Thieffry, Carolus 8.7.2
 Tienbunderstraat 9.3.4
 Tienbunderwegel 9.3.6
 Tiendagmalenstraat 9.3.4
 Tiendagmalenwegel 9.3.6
 Tiensebaan 9.3.4; K4
 Tiensebaan, -weg (Neervelp) 9.4.3
 Tollet, Henricus 8.7.1
 Tommeken 4.1
 Trompettersveld 7.2.1
 Twaalf Apostelen 8.6.1
 Twaalf Apostelenbos 5.1
 Type I, II 9.2
- U**
- Udenberg 4.1
- V**
- Valveken 8.8
 Valvekenland 7.2.1
 Valvekenveld 7.2.1
 Van Cauwenberge, Jan 8.7.1
 Vandenbempt, Henri 8.7.2
 Vandenbempt-Noé, Alexander 8.7.2
 Vanden Bempt, Pol 1.1
 Vanden Brest, Lucie 8.6.1
 Vanden Rode, Jan 8.7.1
 Van de Velde 8.6.1
 Van Deventer, Jacob 3.3
 Van Dionant, Joannes (priester) 8.2.1
 Van Harduemont, Godfried 8.5
 Van Laethem, Jakob (pastoor) 8.1.2
 Van Velpen (ridders) 8.5
 Veestraeten, Jan 8.7.2
 Veeweide 6.5
 Veken 8.8
 Veld 7.2
 Veldeken 2.2
 Velpa inferior/superior 2.1
 Velpbroek 6.1
 Velpe 2.1, 3.3; K3, K4, K7, K8
 Velpen (Halen) 3.3
 Velperdelle 4.2
 Velperkouter 7.1
 Velpestraat 9.3.5, 9.4.3
 Velpewegel 9.4.8
 Velpse Heide 6.4
 Verbrand Bos 5.1
 Verbrande Toren 9.3.4
 Verlaenen, Catharina 8.7.3
 Vers Bloed 7.4.2
 Vertrijk 1.3; K1, K5-8
 Vertrijksestraat 9.4.1
 Vertrijkwegel 9.4.8
 Videmont (cijnshof) 8.7.2
 Vigne du seigneur 5.3
 Vijver 3.7
 Villers (abdij) 7.4.1, 8.5
 Vinaaf, Vioef 2.2; K4
 Vinaafstraat 9.3.4
 Vinavenveld 7.2.1
 Vioef 2.2
 Vioefpad, -wegel 9.3.6
 Vioefseweg 9.3.4; K4
 Vioefwegel 9.3.6
 Vlaams-Brabant 1.3
 Vloedgracht 3.5, 3.6; K3
 Vloedstraatje 9.3.6
 Voetpaden (Neervelp) 9.4.8; K8
 Voetpaden (Opvelp) 9.3.6; K4
 Voetweg n. Bevekom 9.3.6
 Voetweg v. het Kerkeveld 9.4.8
 Volbrecht 4.2
 Volperdelle 4.2
 Voncken (landmeter) 1.4

Vranckx, Philippus 8.6.1
 Vranckx, Theophiel 8.6.1
 Vreebroek 6.1
 Vroente 6.5
 Vuilenbos 5.1
 Vuilenbosstraat 9.3.1
 Vuilstraat 9.3.4

W

Walangestraat 9.3.4
 Walsbets 3.2
 Walse Haag 5.4
 Warlingstraat 9.3.2
 Waterhoenweg 9.3.4
 Waterlopen 3; K 3, K7
 Waversesteenweg 9.3.2, 9.4.1
 Wegel tussen de Weide 9.3.4
 Wegen 9.3, 9.4; K8
 Weg n. Honsem 9.4.4
 Weg n. Opvelp 9.4.4
 Weg n. Willebringen 9.4.3; K8
 Weg tussen Weiden 9.3.4
 Weg v. Opvelp n. Tienen 9.4.4

Weg v. Willebringen 9.4.3
 Weide 6.5
 Wijngaard 5.3
 Wijngaarddelle 4.2
 Willebringen 1.3; K2, K4-6, K8
 Willems, Franciscus 8.3
 Winkel 7.4.1
 Wirix, Paulus Calixte Gh. 5.1
 Withuis 8.7.1
 Withuisbrug 8.8
 Wolfeik 5.2
 Wolfeikenveld 7.2.1
 Wommersom 4.1
 Wouters de Bouchout, Joseph 8.5

Z

Zenne 3.1
 Zes Bunderen des Heren 7.3
 Zuurbemde 6.5
 Zwaluwenwinkel 7.4.1
 Zwartehoekstraat 9.3.3
 Zwartenhoek 7.4.1
 Zwijnspuit 4.2

Iucundi acti labores.
 Gedane werken zijn aangenaam.